

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No TK / 87

TÜRK YURDU

DİLDE, FİKİRDE, İŞTE BİRLİK

FRANSA'YA KARŞI
TÜRK KAMUOYUNU
DUYARLILIĞA
DAVET EDİYORUZ...

95
YIL

Kasım 2006 | Cilt: 26 | Sayı: 231 | Fiyatı: 5.00 YTL | ISSN: 1300 - 2333

TÜRK YURDU
Türk Ocakları Genel Merkezi Aylık Yayın Organıdır.

Sahibi
Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına
Galip TAMUR

Genel Yayın Müdürü
Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Prof. Dr. Necmeddin SEFERCİOĞLU

Yayın Kurulu
Yard. Doç. Dr. Erman TOPBAŞ • İbrahim ATABEY
Dr. Fahri ATASOY • Prof. Dr. Ali BİRİNCİ • Bahri ATA
Doç. Dr. M. Faik KIRIŞÇIOĞLU • Ömer ÖZCAN
Yard. Doç. Dr. Serdar SAĞLAM • Prof. Dr. Özcan YENİÇERİ
Dr. Süleyman ERYİĞİT • Yard. Doç. Dr. Yakup DELİOMEROĞLU
Yard. Doç. Dr. Yunus KOÇ • Yücel HACALOĞLU

Akademik Danışman ve Hakem Kurulu
Prof. Dr. Ali GÜLER (İzlet Baysal Ü.)
Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN (Muğla Ü.)
Prof. Dr. Bahadeddin YEDİYILDIZ (ETÜ Ü.)
Prof. Dr. Dursun YILDIRIM (Hacettepe Ü.)
Prof. Dr. Feyzullah EROĞLU (Pamukkale Ü.)
Prof. Dr. İsmail YAKIT (S.D.Ü.)
Prof. Dr. Leyla KARAHAN (Gazi Ü.)
Prof. Dr. M. Cihat ÖZÖNDER (Hacettepe Ü.)
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Mustafa ERKAL (İstanbul Ü.)
Prof. Dr. Salim COHCE (İnönü Ü.)
Prof. Dr. Şerif AKTAŞ (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Ülker AKKUTAY (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Hasan ONAT (Ankara Ü.)

Yayın Türü: Yırel Süreli Yayın
Basıldığı Tarih: 10.11.2006

Büro
Yaşar GİRGİN

İdare Yeri
Sezenler Sokağı 4/12 Sıhhiye-ANKARA
Tel-Belgegeçer: (0312) 229 69 74

Yazışma Adresi
PK. 429 Yenisehir-ANKARA
el-mek: turkyurdu@turkyurdu.com.tr
turkocaklan@turkyurdu.com.tr
Türk Ocakları el-mek: turkocagi@turkocagi.org.tr
Türk Ocakları Web sitesi: www.turkocagi.org.tr

Türk Yurdu Dergisi İstanbul Satış Noktaları
Kitabevi Çatalçeşme Sk. No: 52/A Çagaloğlu / İSTANBUL
Tel: (0212) 512 43 23

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınevi
Mahir İ. Cad. No: 2 Bağlarbaşı-Usküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 651 15 05 - 06

Abone Ücreti
"Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Türk Yurdu 257311 numaralı posta çeki" hesabına, yurt içi ve yurt dışı havaletter için de T.C. Ziraat Bankası Necatibey-ANKARA şubesi 6565463-5001 numaralı banka hesabına yatırılarak, PK. 429 Yenisehir-ANKARA adresine bilgi verilir.

Yıllık Ferdî Abone: 55 YTL
Yıllık Kurum ve Kuruluş Abonesi: 110 YTL

Yurtdışı Abone
Avrupa ülkeleri için: 100 Euro / Diğer ülkeler için: 100 Dolar
Yayımlanan yazıların muhtevasına ait sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayımlanacak yazılar üzerinde yazıya alınarak alınarak gerekli düzeltmeler yapılabilir. Gönderilen yazılar yayımlanışın yayınlanmasın iade edilmez.

Türk Ocakları Merkez Yönetim Kurulu
Genel Başkan : Nuri GÜRGÜR
Genel Başkan Yrd. : Yücel HACALOĞLU
Genel Sekreter : Prof. Dr. Orhan KAVUNCU
Genel Muhasep : Galip TAMUR
Genel Sekreter Yrd. : Prof. Dr. İsa ÖZKAN
Genel Sekreter Yrd. : Dr. Bülent AKSOY
Üye : Prof. Dr. Orhan ARSLAN
Üye : Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR
Üye : Kerim ÜNAL
Üye : Dr. Emrah SENEL
Üye : Dr. Fahri ATASOY

Denetleme Kurulu
Başkan : Prof. Dr. Celal ER
Raportör : Orhan UYSAL
Üye : Ejendî BARUTÇU

Kapak - Tasarım
Abdülhamit Arıkan

7. Devre, cilt 26 (58)
Sayı: 231 (552)
95. Yıl

Baskı
EVREN YAY. A.Ş.
Taşınmaz Köyü Konuş Mevdi Nu: 36/1
Göbeği/ANKARA
Tel: (0312) 484 05 05

Fransa'nın Tavrını Doğru Algılamalıyız	2
Nuri GÜRGÜR	2
Milletleri Millet Yapan	5
İskender ÖKSÜZ	5
Avrasya'da Stratejilerin Bilek Güreşi	10
Özcan YENİÇERİ	10
Eleştiri ve Hakaretin Sınırları Üzerine	15
Milay KÖKTÜRK	15
E. Tuğgeneral Ahmet Dinciyürek: "Fransa Bu Yasayla İnsanlık Suçu İşlemektedir"	17
Ömer BEKEÇ	17
Mehmet EKİZ	17
Azerbaycan	25
Nejat ESLEN	25
Petrolümüz ve Yeni Petrol Yasası İle İlgili Gelişmeler	28
Ali KÜLEBİ	28
Türk Milliyetçiliğinin Cumhuriyet'in 100. Yılına Hazırlanma Programı	33
Lütfi ŞEHSUVAROĞLU	33
Doğu Türkistan'ın Kahraman Anası	37
Rabiya Kadir İle Söyleşi	37
Timur KOCAOĞLU	37
Vatan, Kimliğimizin Ayrılmaz Bir Parçasıdır	42
Turan GÜVEN	42
Denize Takılan Kolye; Nazlı Kırm	45
Abdulkadir İLGEN	45
Fransa'da 43 Gün	50
Hasan KALLIMCI	50
Kaderimizi Ellerimize Alalım	59
M. Ziya GÖZLER	59
Kitap	64
Ömer BEKEÇ	64
Mehmet EKİZ	64
Altan DELİORMAN	64
Erdogan PAMUK	64
Gazetelerin Dilinden	69
Veli Savaş YELOK	69
S. Kürşat DOLUNAY	69
Haberler	73
Çizgiler / Serdar SAĞLAM	76

FRANSA'NIN TAVRINI
DOĞRU ALGILAMALIYIZ

Nuri GÜRGÜR

Fransız Millî Meclisi'nde Ermeni soykırım iddialarını suç sayan yasa tasarısının kabulüyle başlayan tartışmalar sürüyor. Düşünce ve fikir özgürlüğü gibi temel insan haklarını açıkça çiğnemeyi göze alan Fransa, eleştirileri duymazdan geliyor; geri adım atma niyetinde görünmüyor. Türkiye'de ise, kendilerini her millî konuda yaptıkları tarzda, millî dikkat ve hassasiyetleri frenlemeye memur sayan çevreler, medyadaki inkânlarnı kullanmak suretiyle işlevlerini yerine getirmeye çalışıyorlar. Çünkü Fransa ile yaşanan gerginliğin tırmanması durumunda, bunun AB ilişkilerine yansıtacağını, üyelik kandırmacasını sürdürmeyeceklerinden, Türkiye'nin karar ve yönetim mekanizmalarındaki etkinliklerini kaybedeceklerini biliyorlar. Bu yüzden ortanı yumuşatmak, tepkileri azaltmak için yoğun çaba harcıyorlar. Ancak söz konusu yasa, Türkiye'ye ve Türklere karşı yıllardır sürdürülen etnik ve politik saldırıların kritik bir aşaması olduğundan, içimizdeki bu Fransızlar ne yaparlarsa yapsınlar oluşan tepkileri kontrol etmeyi başaramıyorlar.

Fransa'nın bu kararı, amacı ve içeriğiyle doğru değerlendirildiği takdirde Türkiye açısından belki de hayırlı olmuştur. Her ne kadar yasanın kesinleşmesi belirli bir sürecin tamamlanmasını gerektiriyorsa da, karşımızdaki tablo bu haliyle bile, ciddi bir durum muhakemesi için yeterli sayılabilir. Devlet ve toplum olarak, Ermeni meselesinden başlayarak, hayati önem taşıyan millî meselelerimizle ilgili politikalarımızı, tutumumuzu gözden geçirmeli, sağlıklı tespitler yapmalı, dürüst ve objektif davranarak, iç siyasi kaygıları bir tarafa bırakarak yanlışlarımızı, eksiklerimizi belirlemeye çalışmalıyız.

Olayı, münhasıran Fransız politikacılarının yak-

laşan seçimler arifesinde Ermeni oylarını kazanabilmek amacıyla yaptıkları siyasi manevra diye nitelendirip, dar bir çerçeveye oturtmak, kesinleşmeyeceğine ilişkin vaatleri yeterli saymak kendimizi avutmak olur. Bu yasa iktidarıyla, muhalefetiyle Fransa derin devletinin eseridir ve Fransız toplumdaki görüş ve tercihlerin yansımasıdır. Tasarı muhalefetteki sosyalistlerin girişimiyle Meclise gelmiş, iktidar partilerinin katılımıyla, desteğiyle kabul edilmiştir.

Oylama öncesi TV kameralarına düşüncelerini açıklayan bazı milletvekilleri, yasanın çıkmasından sonra Türkiye'den gelecek tepkileri önemsemediklerini, Türklere Fransız ekonomisine zarar vermeyeceklerini söylediler. Bu ifadeler, Fransa'yı yönetenlerin Türkiye'yi ne derece hafife aldıklarını, kendilerini dilediklerini yapmaya muktedir saydıklarının tipik bir göstergesidir.

Fransa epeyce bir zamandan beri Avrupa'da giderek yoğunlaşan Türkiye aleyhtarlığının liderliğini yapıyor. Özellikle 1987'den itibaren Avrupa Parlamentosu'nda Ermeni soykırım iddialarının karar haline getirilmesinde Fransız parlamenterler öncülük ettiler. Etno milliyetçi Kürtçülüğün maddi ve manevî destek gördüğü, enstitüler, vakıflar aracılığıyla beslenip büyütüldüğü, Madam Mitterand'ın bölücülüğü alenen himayesine aldığı Fransa, yıllardır gözümüzün içine baka baka bu tutumunu sürdürdü.

Son dönemlerde Avrupa'da dalga dalga yayılan İslam korkusu (İslamofobia) Fransa'nın aleyhimizdeki tutumuna toplumsal destek sağladı. Fransız halkı çoğunluğu Kuzey Afrika kökenli on milyon civarındaki Müslüman'ın varlığından son derece rahatsız oluyor. Bu insanları kendi kültürlerine mal

edip eritemeyişlerini büyük bir tehlike sayıyor ve korkuyorlar. Çünkü bizim gibi ülkeleri benimsemeye zorladıkları çok kültürlülük ve hoşgörü gibi liberal yaklaşımları, oryantalist geleneklerine uygun şekilde "öteki" nin terbiye ve yönlendirilmesinin aracı görüyorlar. İki yüz yıl süren yoğun çabalarla oluşturdukları kültürel bütünlüğü zedeleyebilecek gelişmelere kapı açmak istemiyorlar.

Fransa'nın bu tavır bir devlet politikasıdır ve hükümetler değişse bile kesintisiz uygulanmaktadır. Türkiye'nin AB'de yeri olamayacağına ilişkin sözler sadece Sarkozky'nin yahut V.Giscard D'estaing'in görüşleri değildir. İçindeki beş on milyon Müslüman'ın varlığını tehdit olarak algılayan bir toplumun, 73 milyonluk Müslüman bir ülkeye "buyurun gelin" demesini bekleyenler hayal görüyorlar. Geçen yıl Türkiye'nin Fransa'daki Büyükelçisi bir konuşmasında "Hristiyan olsaydık bizi çoktan AB'ne almıştınız" demiş ve tepkiyle karşılaşmıştı. Ama gerçek budur.

AB Anayasası'nın halk oylamasında reddedilmesinin temel nedeni, Fransızların kültürel bütünlüklerinin zedeleneceğinden korkmalarıdır. Bu ruh halinin sonucu olarak, Türkiye'nin AB üyeliğini inkânsız kılacak bütün tedbirleri protokollere özenle yerleştirdiler. Onlar hazmetme kapasitesini üyeliğimizin temel başlıklarından biri haline getirirken, biz derin bir aymazlık halinde sunursuz bir hazım kapasitemiz olduğunu göstermeye çalışıyor.

Fransa Türkiye'ye karşı izlediği politikalarla, geçen yüzyılın başlarında kaybetmeye başladığı, İkinci Dünya Savaşı ile birlikte önemli ölçüde elinden çıkardığı "büyük ve güçlü devlet" imajına kavuştuğunu sanıp avunuyor. Oysa güntümüz Fransa'sı emperyal politikalarla ve iddialara elverişli potansiyele sahip değildir. Ekonomisi ciddi zaafırlar yapıyor. Bütüme oranı %2'nin altında seyrediyor. Nüfusu hızla yaşlanıyor. Bütçesi AB'nin belirlediği oranların çok üzerinde açık veriyor. Sosyal Güvenlik harcamalarına kaynak bulamıyorlar. Üretim maliyeti yüksek olduğundan fabrikalar yurt dışına taşınmıyor. İşsizlik artıyor; istihdam problemi yabancı düşmanlığın büsbütün şaşkırtıyor. Dillerde dolaşan "Polonyalı musluğun" sloganı bu karamsar tablonun anlamlı bir özetidir.

Jacques Chirac'ın oylamadan sonra Başbakan Erdoğan ile yaptığı telefon görüşmesi kimseyi ya-

nıltmasın. Fransa'yı yönetenler dürüst davranmıyorlar. Başta Chirac olmak üzere, her vesileyle üzerine basa basa, Türkiye Ermeni soykırımını tanımadıkça AB'ne giremeyeceğini tekrarlarlarken, söz konusu yasa'yı desteklemediklerini, kesinleşmemesine çalışacaklarını söylemek suretiyle tansiyonu düşürmek istiyorlar. Çünkü Türkiye hem Fransızlar için, hem de bütün Batı Dünyası nezdinde kendilerinden kopup uzaklaşmasına göz yumamayacakları değerinde bir ülkedir. Türkiye'nin bir yandan kültürüyle, inancıyla, kimliğiyle tehdit olarak görülmesi, diğer yandan jeopolitik, ekonomik ve güvenlik gibi nedenlerle önemsenmesi ilişkileri derin çelişkilerle karşı karşıya bırakıyor. Genellikle inkânlarımızın, kapasitemizin, gücümüzün bilincinde olmadan, Avrupa'ya mecbur ve mahkûm olduğumuza inanarak hareket ettiğimizden haklarımızı savunamıyoruz. Çoğu kere görüşmeler başlamadan kaybeden, taviz veren taraf oluyoruz. Özgüven eksildiğinden kaynaklanan bu bilinçsiz tavrılarımızla muhataplarımızdan saygı görmek bir yana, küçümseniyoruz, ciddiye almıyoruz. Türkiye'yi uyumlu ve uslu bir muhatap kılabilmek, dilediklerini yörüngeye sevk edebilmek için her yolu kullanıyorlar. Hukuka ve insan haklarına saygılı vicdanları isyan ettiren söz konusu yasanın, Fransız Meclisi'nde onaylandığı gün Nobel Edebiyat Ödülünün Orhan Pamuk'a verildiğinin açıklanmasını rastlantı sayanlar olabilir. Ancak Ermeni iddiaları ve Kürt etnikçiliğine açıkça destek veren bir TC vatandaşına bu ödülün verilmesindeki politik faktörlerin rolünü gözmezlikten gelmek için insanın ya budala yahut maksatlı olması gerekir. Orhan Pamuk üzerinden Türkiye'ye mesaj iletiliyor. Muteber olmak ve kabul görmek için hangi formatta davranılması gerektiği anlatılıyor. Bu mesajın içeriğini çoktan kavrayan ve uyum sağlayan Türkiye'li aydınların bu ödülün mutlak duymaları kendilerini ilgilendiren bir tercihtir. Ancak Pamuk'un Ermeni aktivistlerinin, PKK ve yandaşlarının paralelindeki söylemiyle hakaret edilen, incitilen, aşağılanan milyonlarca Türk'ün bu konudaki duygu ve düşüncesini önemsememek, yanlış saymak tek kelimeyle "ayıptır"; milletimize saygısızlıktır.

Orhan Pamuk'un milletimize karşı bir özü ve telafi borcu vardır. Fransa Millî Meclisi'nin bu saçma yasa gündemde olması kendisi için bir fırsattır. Demokrat ve özgürlüklü görüntüsünde samimiye,

ödüle özel bağlantılar, siyasi mülhazalarla değil surf edebi değeriyle layık görüldüyse kısık sesle, çift anlamlı kelimelerle mırıldanmak yerine açık ve net konuşmalıdır. Bunu yapmadığı sürece Ermenistan Yazarlar Birliği Başkanı'nun "Bu ödül Türkiye'ye verilen güçlü bir mesajdır. Bu hem bir edebiyat ödülüdür, hem de ahlâki bir durumdur" sözleriyle açıkladığı sevince, kimlik ve kişilik sahibi Türk insanının ortak olmayışından doğal bir şey olamaz.

Avrupa'da yükselen ırkçılık ve kültürel bağnazlık Fransa ile sınırlı kalmıyor. Hollanda, Belçika, Almanya, Avusturya, Danimarka gibi geniş bir alanda yaygınlaşıyor. Türkiye'de düşünce hürriyeti olmadığını sürekli tekrarlayan ve 301.nci maddenin derhal kaldırılmasını isteyen Avrupalıların, siyasete girmek ve seçilmek için, soyların iddialarının kabulünü ön şart haline getirmiş olmaları tam bir "engizasyon" uygulamasıdır. Önümüzdeki ay açıklanacak İlerleme Raporu'nda bu zihniyetin izdüşümleriyle karşılaşacağımız açıktır. Türkiye'nin müzakere sürecini sürdürülebilirle amacıyla vereceği her taviz, daha ağır taleplerin kapısını açacaktır. Geleceğin muhtemel Fransa Cumhurbaşkanı Serkozky, soylarını tanıması olmanızın bile üyeliğimiz için yeterli sayılmayacağına ilişkin sözleri bu gerçeği ifade ediyor.

İlişkilerin şimdiki düzeyde devamı sadece günü geçiştirmeyi sağlar. Sıcak para girişi devam edeceğinden cari açıkların bir süre daha karşılanması mümkün olur. İstihdam, işsizlik, gelir dağılımında artan dengesizlik ve üretim yetersizliği gibi temel problemlerimiz büyüse bile, ithalata dayalı büyüme ekonomiyi bir süre daha canlı tutar. TÜSİAD bünyesindeki büyük sermaye kesimi, bankerler ve özellikle medya patronlarının ekonomik çıkarları tehlikeye girmez; devletin garantisini finansal yollarla temin ettiklerinden, dış borcumuzu hızla çoğaltan ve kendilerine büyük kârlar girişimlerini sürdürmüş olurlar.

Bu ortamın siyasete de önemli yansımaları olur. AB ile müzakereler devam ettiği sürece iktidara rahathık sağlayan bir güvenlik şemsiyesiyle yeni bir 28 Şubat süreci gündemde olmaz.

Ancak bütün bunların çok ağır bedeli vardır. Bir süre halının altına süpürülen ekonomik, politik ve kültürel problemlerin en kısa zamanda çığ gibi

büyüyerek karşımıza gelmeleri kaçınılmaz olur. Gerçeklerden kaçarak, görmezlikten gelerek hiç bir meselemizi halledemeyiz. Tam tersini yapmalı, konulara cesaretle eğilmeli, çözüm yolları bulacağımızdan emin olarak, kendimize güvenerek üzerlerine gitmeliyiz.

Avrupa'da 5 milyon vatandaşı yaşayan bir Türkiye'nin beş yüz bin Ermeni ile buna yakın PKK yandaşı karşısında bu derece çaresiz kalması utanç vericidir. Avrupa'daki Türklerin organize olmalarını sağlayamayan Devlet kurumlarımız, Dış İşlerimiz ne iş yaparlar? Türkiye'nin sınırlı bütçesinden çok önemli kaynakların tahsis edildiği bu kurumlarımızın varlık sebebi neden sorgulanmaz? Birkaç yıl önce bu konuya çözüm sağlama gerekçesiyle Almanya'ya giden dönemin MGK Genel Sekreteri Paşa, insanlarımızı bir araya toplayacak ortamı hazırlamak bir yana, gerginlik yaratan tutumuyla gereksiz bir tartışmaya yol açmış, toplantının beş on dakika sonra dağılmasını sağlamıştı. Bu gibi kavrama ve idrak eksikliklerinin zararlarının doğru bir muhasebesi yapılmadığından, maliyeti tümüyle devlete çıkıyor. Özel sektörde olsa en kısa zamanda kapı dışarı edilecek pek çok insan, makam ve sıfatlarıyla yıllarca hüküm sürebiliyor.

Fransızlar bu hukuk cinayetine karşı tepkilerimizin kısa bir süre sonra yatışacağını ve konunun unutulacağını umuyorlar. Geçmişte yaşanan benzer olaylardaki tutumumuza bakarak oluşan bu kanaati yıkma zamanı çoktan geldi.

Türkiye vakit geçirmeden durumu değerlendirmeli, kısa, orta ve uzun vadeli plânlara uygulamalı, bunları sistemli ve organize şekilde uygulamaya koymalıdır. Fransa'nın canunun yanması sağlanırsa, bu bağnazlığın ekonomik, ticari ve hukukî bedellerini ödemeleri temin edilirse, sadece bu ülke açısından değil, benzeri yollara yönelmeye niyetli diğer Avrupa ülkeleri için de caydırıcı bir etki meydana gelmiş olur.

Bunu başarabildiğimiz ölçüde Kıbrıs'ta, Irak'ta hak ve çıkarlarımızı koruyabiliriz, bölücü teröre karşı ülkemizin bütünlüğünü ve güvenliğini sağlayabiliriz. Esasen bu coğrafyada varlığımızı sürdürdürebilmemizin, Devletimizin bekasının başka bir yolu yoktur. ■

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No TK / 87

MİLLETLERİ MİLLET YAPAN...

İskender ÖKSÜZ

Altmış yılların başındayız. İzmir'deki milliyetçi entelektüel gençlerin yapabileceği en güzel gezilerden biri, Salihli'deki Doğu Türkistanlıları ziyaret etmek. Öyle ya, onlar, Türk dünyasının en uzak köşesinden gelmiş. Başkanları Ali Beg Hâkim'in oğlu da bizim grubumuzda; dolayısıyla hem yakın hem de tanıdık bir yere gidiliyor. Hatırladığım yol arkadaşlarım arasında Ahmet Bican Ercilasun, Muzaffer ve Özer Hiçyılmaz, Ömer Işık, Hasan Kalaycıoğlu ve tabii, Hüsamettin Gülcür ağabeyimiz var.

Daha sonra birlikte türktü söyleyeceğiz: "Bu bahçada kimler bar/ Oynang car, oynang car/ Erler bilan kızlar bar/ oynang car"; sonra da donbura eşliğinde kartal dansı yapılacak. Ama önce reisin evine yemeğe davetliyiz.

Ali Beg Hâkim, evinde bize at eti ikram ederken, Türkiye'deki partilerden çektiklerini öfkeyle anlatıyor. Kulaklarım onda, gözlerim bu uzak Türk'ün yapısını inceliyor. Komşuları ve metburları Çinlilerden ne kadar farklılar! Uzun boy, mavi gözler... Aklima, Göktürk Kağanları'nın da böyle tasvir edildikleri geliyor. Zaten Ali Beg'in oğlu, çocukluk arkadaşım Hasan Oralay'a da hep aşağıdan yukarıya bakmaya alışığım. Ben 1,76 olduğuma göre Hasan, en az 1,90 olmalı. Komünist hâkimiyetinden sonra çarpışa çarpışa Himalayalar'ı aşmaları... Çinlilerin uçaklarına karşı tüfek ve kement atarak mücadeleleri. Sonra Hindistan ve uzun bir yolculuktan sonra nihayet Türkiye.

Altmışların başı dedim ya... Türkiye'de "devrik" DP, yeni iktidar CHP ve "kuyruk" (DP'nin başı gitmiş, arkada kalan anlamına "kuyruk") Adalet Partisi var. Bir de maazallah Turancuların sızması olması ihtimali bulunan CKMP. Turancuların sakıncalı ol-

duğunu biliyoruz. Çünkü İsmet İnönü 1944'de öyle söylemişti. Asya Türk yurtlarının ilelebet esir kalacağı ve SSCB'nin ilelebet yaşayacağı belliyken adamları üzerimize kaşkırtmanın alemi yoktu. Misak-ı Milli sınırları dışında emeller taşımak insanı tabutluklara kadar götürebilir. Misak-ı Milli içindeki Kerkük de Turan sayılıyor. Irak'ta da Baas rejiminin ilelebet kalacağı da malum... Arayı bozmamak, arayı bozanlara göz açtırmamak gerek. Biz gençler bu durumdan epey keyif alıyoruz. Elhamdülillah hepimiz Turancıyız! Buraya gelmemizin sebebi de bu zaten. Kanunen yasak bir şey yapmasak da resmî devlet politikasına muhalif, değil mi ya! O da en az kanunun yasakladıkları kadar, hattâ belki onlardan da kuvvetli yasak sayılır. Kanunla gücün ne kadar iç içe geçtiği o kadar açık ki! Daha dün Yassıada duruşmalarında, bir işlemleri hangi kanuna dayanarak yaptığını soran "sanığa", yargıç Salim Başol, "Çünkü sizi buraya tıkan güç böyle istiyor!" diye ağzının pa-yını vermiş ve epey alkış almıştı!

İşte bu cadı kazanında, Doğu Türkistan göçmenleri hakkındaki dedikodular da almış yürümüş. Kimilerine göre onlar kuyrukları destekliyorlar! Hattâ daha vahimi, Turancı CKMP'yi! (Allah Allah...Doğu Türkistanlıların Turancuları destekleyebileceği de kimin aklına gelir, değil mi!)

Ali Beg Hâkim gürlüyor: "Biz Altaylardan buraya, burada Adalet Partisi var, Millet Partisi var, Halk Partisi var diye mi geldik? Biz kurtçu imişiz" Sesi alçalıyor." Evet, ava çıktığımızda önümüzden tavşan geçerse uğursuzluk, kurt geçerse uğur sayarız." Sonra yine gürlüyor, "Biz buraya şu partiya, bu partiya var diye gelmedik. Biz buraya, burada uluğ Türk milleti var diye geldik!" Ali Beg Hâkim, işi bu nutukta bırakmamış. Herkesin gözü onların mahal-

lesindeki sandıktan çıkacak oylarda ya... Aileleri toplamış ve hangisinin kime oy vereceğini bir bir tebliğ etmiş. Sonuçta Salihli'nin Doğu Türkistan mahallesinden her partiye tam tamına eşit oy çıkmış!

Yarım asırlık bir hikâyeyi şu soruyu sormak için anlattım: Ali Beg Hâkim'i Doğu Türkistan'dan Türkiye'ye getiren çekim gücü neydi? Niçin yol üstündeki Pakistan, Hindistan, İran, Arabistan veya o günün politik şartlarında kolayca gidebilecekleri ABD'yi değil de Türkiye'yi seçmişlerdi? "Çünkü orada uluğ Türk milleti var!"¹

Doğu Türkistan Kazakları, sadece uzak bir coğrafyadan değil, uzak bir zamandan da geliyordu. Endüstri çağının "e"siyle, kapitalizmin "k"siyle tanışmışlardı. Konar göçerdiler. Uzak galaksilerin ışığı bize nasıl milyarlarca yıl öncelk evrenin görüntüsünü veriyorsa onlar da bin üç yüz yıl önceki Türk milletinin sosyal yapısını yansıtıyordu. Belki okyanın yanında tüfek de kullanıyorlardı ve gözleri biraz çekikleşmişti; o kadar.

Sosyoloji ve "Millet'in Tarifi

Bizi Türk hissettiren, Ali Beg Hâkim'i Altaylardan Salihli'ye getiren nedir? Şüphesiz ki "mensubiyet şuurunu". Milliyet duygusunun temelinde bu şuur var. Millet'in tarifini de bu şuurla yapabiliriz. Millet, kendisine bağlılık duyulan topluluktur. Millet'in tarihi çok çeşitli şekillerde yapıldı. Fakat basit ve doğrusu, "mensubiyet şuurudur". Mustafa Kemal'in "Ne mutlu Türküm diyene" sözü de bu şuurun ifadesinden ibarettir.

Rahmetli Galip Erdem Bey, millet tarifi üzerinde uzun süre çalıştı. Çektiği entelektüel sancının bizzat şahidiyim. İlk tespiti, her millet'in entelektüelinin, kendi milletini en geniş tarzda kapsayacak bir tarif aramasıydı. İki dünya harbinden önce Fransa ile Almanya, Alsas-Loren havzasını çekişiyordu. Havzanın halkı kültür açısından Fransız, ırken Almandı. Bu yüzden o günlerin Fransız düşünürleri millet tariflerini "kültür birliği"ne, Almanlar ise "ırk birliği"ne dayandırıyorlardı. Galip Erdem, Türk milletini en geniş şekilde kapsayacak ve tek unsura dayalı bir tarif aramış ve bunun, "bir soya mensubiyet şuurunu" olduğuna kanaat getirmişti.² Bu tarifi, "Ne mutlu Türküm diyene" den ve "mensubiyet şuurunu"

ifadesinden biraz daha özel olduğunu görüyoruz. Mensubiyet şuurunu demekle yetinmiyor, bu şuurun bir sebebine, tarihteki ortaklığına da atıf yapıyor. Binlerce yıllık bir macerayı birlikte yaşamış olmaya... "Millet", "halk"tan ayıran "zaman boyutu"na.

Mensubiyet şuuruna dayanan "tarif" bizi birkaç yönden rahatsız edebilir.

Birincisi, "tarif" çabasının metot açısından ne kadar değerli olduğudur. Millet sosyolojik bir olgudur. Onu mantığa, akla dayanarak tarif etmeye çalışmak yerine, milletin ve milliyet duygusunun hangi şartlarda ortaya çıktığını, hangi şartlarda çıkmadığını; nelerle güçlenip nelerle zayıfladığını irdeleysek daha yararlı ve anlamlı olmaz mı? Kaldı ki millet diye bir olgunun varlığı açıktır. Bu açık olguya niçin tek sebep bulmak zorundayız? Galip ihtimalle millet, tek sebepten değil, tarihteki birden fazla dinamiğin birleşmesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

İkinci rahatsızlığımız, sonuçla sebebi karıştırmaya tehlikesidir. Biraz mantık döngüsü, totoloji yaptığımız hissidir. Millet mensubiyet şuurudur diyoruz... Peki bu şuur doğuran nedir? Niçin tarihin bütün devirlerinde bütün topluluklarda bu şuur doğmaktadır? Bu sorulara cevap vermeden "mensubiyet şuurudur" demenin değeri var mıdır?

Gerçi siyaset ve devlet adamı ve aynı zamanda bir entelektüel olan Mustafa Kemal, onuncu yıl nutkunu "ne mutlu Türküm diyene" ile bitirirken millet tarifi yapma iddiasında değildi. Galip Erdem de "en kapsayıcı tek unsur"u arıyordu. İkisi de sosyoloji teorisi geliştirmek iddiasında değildi.

Peki sosyoloji millet ve milliyete nasıl bakıyor? Yukarıda sorduğumuz, "Milliyet şuurunu hangi şartlarda doğar, hangi şartlarda doğmaz. Onu güçlendirecek ve zayıflatacak etkiler nelerdir?" soruları, tam da sosyolojinin alanıdır.

Sosyolojinin millet ve milliyet üzerinde bugüne kadar elde ettiği sonuçları incelemeyen önce sosyoloji biliminin tabiat bilimlerinden farkını kısaca hatırlamakta yarar var. Bilim metodu, insanlığın görece yeni keşiflerindedir. İnceledikleri sistemlerin karmaşıklığına göre çeşitli bilim dallarının kuruluşu ve gelişmesi farklı zamanlarda ortaya çıktı. İnsanoğlunun dışını en erken geçirdiği bilimler, basit sistemlerle uğraşanlardır. Mekanik ve gök mekani-

ğinin bilim metoduyla ele alınması 16. hattâ 15. asra kadar uzanır. Bu dallar ilk ortaya çıkanlardır ve en çok gelişmiş olanlardır. Biyoloji, tıp daha karmaşık sistemlerle uğraştığı için, modern bilim metodu bu alanlarda daha geç başarı kazanmıştır. Psikoloji ve sosyoloji ise en karmaşık sistemleri hedef alır ve en son kurulup en geç gelişen alanlardır. Sosyoloji, fizikten neredeyse dört yüz yıl sonra ortaya çıkabildi. Bu genç dalların önünde bilim metoduna ve onun başarılarına örnek olarak fizik bilimleri vardı. Bilhassa başlangıçta, taze sosyologlar, psikologlar, tıpkı fizikteki gibi iki üç harfli denklemlerle kendi alanlarında da meseleleri çözebileceklerini umdular. "İş bölümü", "cemaat-toplum", "gemeinschaft-gesellschaft" ayrımları ve birinden diğerine geçişlerin sosyolojiyi büyük çapta halledeceği sanıldı. Bütün cemiyetler de tipis tipis aynı gelişme çizgisinde, ilkelden feodale, feodaldan şehre gitmekteydi. Psikoloji ve ekonomide de aynı basitlik arayışlarına mensaller bulunabilir. Bu erken izahlar arasında işleminde az veya çok doğruluk payı bulunanlar olduğu gibi, tümüyle yanlışlanmışlar da vardır.

Genç bilimlerin az önce saydığımız ortak hamlıklarına ek olarak toplum bilimine has bir talih-sizlik daha var. Modern bilim metodu, büyük çapta bir Avrupa buluşudur. Toplum bilimleri de 19. asırdan başlayarak fakat yine Avrupa'da ve Avrupa'nın fikir bakımından uzantısı olan Kuzey Amerika'da gelişti. Aynı veya sarkacın hareketini Avrupa'da mı Asya'da mı incelediğiniz fark etmez. Fakat sosyolojide bu fark eder. Hem de ciddi şekilde... Yeni dalın bilim adamları, doğal olarak, ilk millet teorilerini kendi çevrelerine göre, yani Avrupa'ya göre geliştirdiler. Fakat bu "Avrupa merkezilik" in dar görüşü ("eurocentrism") zaman ilerledikçe fark edildi ve elden geldiğince düzeltilmeye çalışıldı.

Millet olgusunun ve milliyet hissini Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıktığı ve ancak feodalite sonrası toplumlarda bulunabileceği Avrupa merkezli bir iddiadır. Artık bunun Avrupa için bile doğru olmadığını anlaşılmaktadır. Aşağıda bu konuya tekrar döneceğiz. Avrupa feodalizminin, dünyanın diğer yerlerinde hiç ortaya çıkmaması, siyasî gücün sıklıkla merkezi imparatorluklar şeklinde belirmesi bu fikri çürütmede tek başına yeterlidir. Bilimde istis-

nalar yoktur. Kaide olmadığı anlaşan hatalı "kaideler" vardır.

Modern Sosyoloji ve Millet

21. asra girerken sosyolojinin, millete mensubiyet şuurunu hakkındaki düşünceleri nelerdir?

Milliyet üzerinde geniş araştırmalarıyla tanınan sosyolog Ernest Gellner, 20. asrın sonuna kadar geliştirilen dört teoriyi eleştirmiş ve beşinci olarak kendisinininkini ileri sürmüştür.³ Gellner'in eleştirdiği dört teori şöyledir:

Millet tabii, kendiliğinden âşikâr ve kendi kendine ortaya çıkan bir sosyal olgudur. "Milliyetçilerin teorisi" denilen bu görüş, etnik bir topluluk ve birliği sağlayabilecek siyasî şartlar mevcut olduğu halde, birçok toplumun milletleşmediği gerçeği karşısında sıkıntıya düşmektedir. Belli ki millet teşekkülü için ortak bir dil, hattâ bir etnik kimlik yetmiyor. Başka bir deyişle, kimlik için gerekli bütün unsurlar mevcutken bile, kimlik ve mensubiyet şuurunu geliştiremiyor. Hiç olmazsa her coğrafyada ve her tarih döneminde ortaya çıkmayabiliyor.

Anti milliyetçi teori: Sosyolog Kedouri'ye göre, millet, tesadüfî bir dizi fikrin "maalesef" bir biri ardından ortaya çıkışının yol açtığı entelektüel ve elim bir hatâdır. Bu heyecanlı söylem, sosyolojinin temel kabullerinin de reddeden fevri bir çıkış gibi görünür.

Marksistlerin "yanlış adres" teorisi: Proletarya sınıfına gönderilen "birleşiniz, zincirlerinizden başka kaybedecek bir şeyiniz yoktur!" mesajı, kötü bir postacı hatasıyla sınıflar yerine milletlere tebliğ edildi! Gellner'in biraz da eğlenerek özetlediği bu mesaj bir bakıma sınıf işi tutmayınca Rus komünistlerince başvuru "tek ülkede sosyalizm" ve "emperyalizm" teorileriyle millet gerçeğini kabule zorlanmalarının da hikâyesidir.

Karanlık tanrılar teorisi: Cetlere bağlılık, kişinin ve şu anın ötesindeki bir soya inanç insanlığın en eski hislerindedir. Millet bu atavistik duyguların devamından ibarettir. Bu, biraz (1)'deki düşüncelerin tekrarı gibidir ve benzer şekilde tenkit edilebilir. Fakat (1) gibi, bu düşüncenin de toptan yanlışlığı söylenemez.

Bu eleştirilerden sonra Gellner, kendi düşünce-

sini özetler. Bu düşüncenin eleştirilen noktalarını da kısaca vereceğim. Fakat Gellner'in tespitleri bir dizi kritik soruya cevap verebilme potansiyeli taşıdığı için önemlidir. Milliyet hissi nasıl güçlenir, nasıl zayıflatılır? Birliği güçlendirmek için hangi noktalara dikkat etmek gerekir? Milliyetçilik hissi, kalkınmaya yararlı mı, zararlı mıdır?

✓“Daha önce nüfusun çoğunluğu veya tamamının hayat tarzı, aşağı kültürlerin hâkimiyetindeyken, cemiyete bir yüksek kültürün empoze edilmesiyle milliyetçilik ortaya çıkar. Bu, bir anlaşma biçiminin (“idiom”) örgütlü okullar aracılığıyla ve akademik denetim altında geniş şekilde yayılmasıdır. Bu anlaşma biçimiyle, bürokrasi ve teknolojiye yeterli⁴ bir iletişim mümkün hale gelir. Ortaya anonim, kişilerle sınırlanmayan bir cemiyet çıkar. Fertler atomizedir ve bir diğerinin yerine geçirilebilir. Onları bir arada tutan, her şeyden önce bu ortak kültürdür. Halbuki milliyetçiliğin gelişmesinden önce, bağlayıcılık fonksiyonunu, bölgelerde ayrı ayrı ve rasgele yaratılan folklorların bir arada tuttuğu karmaşık yerel gruplar üstleniyordu...”

“Milliyetçiliğin ön şartları (ve sürdürülebilmesinin şartları), geniş veya bütün nüfusu kapsayan okur-yazarlık ve hem yatay hem dikey sosyal hareketliliğe öncelik veren, kendini ekonomik gelişmeye adanmış bir toplumdur. Endüstrileşen toplumun, paylaşılan bir medyada bağlamdan bağımsız iletişimi sağlayacak bir “yüksek kültür”e ihtiyacı vardır. İletişim ortamı, milliyetçiliğin doğuşunda ve sürdürülmesinde sahnenin tam merkezinde yer almakla beraber işin özünü, çağdaş çalışma örgütlenmesini ve bürokrasiyi etkin kılan ortak kültür teşkil eder.”⁵

Gellner'in Eleştirilmesi

Gellner'in zayıf noktaları yayınlarının hemen ardından eleştirilmiş, Gellner onlara cevap vermiş, tenkitlerin hakkı gördüğü yönleri karşısında fikirlerinde gerekli bazı düzeltmeleri yapmıştır.

Zayıf noktalardan önce güçlü yönlerden söz etmek daha doğrudur. “Yüksek kültür”, gelişmiş ve zengin, dakik iletişim kavramlarının akademik kontrol altında ve bir okul teşkilâtı ile bütün topluma yayılması, folklorik alt kültürlerin yerine bu “yüksek kültür”ün geçerek bağlayıcılığı sağlanması,

toplumun küçük gruplar (menfaat veya folklorun bir arada tuttuğu yapılar) yerine geniş bir mensubiyet şuuru ile bağlanması temel noktalar. Gellner'de “yüksek kültür”ün en önemli unsuru dildir. Bir başka yerde Gellner, belki biraz abartıyla, “dil kültürün bir aracı değildir, dil kültürdür” der.

Bu “yüksek kültür” anlayışıyla Ziya Gökalp'ın folkdora ağırlık veren, harsla medeniyeti kesin çizgilerle birbirinden ayıran tezlerinin ciddi şekilde çeliştiği açıktır.

Gellner'e göre milliyetçiliği doğuran unsurlar aynı zamanda medenileşmenin, modernleşmenin ve endüstrileşmenin de ön şarttır. Zaten ona göre, milliyetçiliği yaratan endüstrileşmedir.⁶ Kendi tabiriyle “agraria”dan (“tarım dünyasından”) “industria”ya (“endüstri dünyasına”) geçiştir. Milliyetçilik modernleşmenin, gelişmenin ve endüstrileşmenin sürücü gücüdür. Agrariadan industraya geçişte, yüksek kültüre sahip, bunu temsil edip yayacak bir elit grup, başlangıçta fitili ateşleme rolünü yüklenmelidir. Yüksek kültür yeterince yaygınlaşp bütün nüfusu kapsar hale geldiğinde milletleşme süreci tamamlanmaktadır.

Gellner'in milliyetçiliği, yerel folklorlar yerine yüksek kültüre, bu yüksek kültürün yayılmasını örgütlü eğitime ve nihayet, modernleşmeye bağlaması büyük çapta kabul gördü. Eleştiriler yine millet ve milliyetçiliğin yeni bir gelişme olup olmadığı üzerinde yoğunlaştı. Çünkü Gellner milliyetçiliğin doğuşunu Fransız İhtilâli'nden bile daha yakın zamanlara, endüstrileşme çağına çekiyordu.

Ben, Ali Beg Hâkim'i duyar gibiyim: “Biz, Altaylardan buraya, burada ‘industria’ var diye mi geldik!”

Gerçeğin öyle olmadığını keşfetmek için Avrupa dışına çıkmaya bile gerek kalmadı. Endüstrileşmeden önce, Avrupa'nın okyanus kıyasına konuştukları dille siyasî sınırları bire bir örtüşen, tıpkı bugünün millî devletlerine benzeyen devletler vardı. Portekiz, İspanya, İngiltere gibi... Sonunda Gellner bunların bağlayıcı gücüne de “eski tip milliyetçilik” demek zorunda kaldı. Bu kabullenme, münakaşayı bitiriyordu muhakkak! Hattâ “göbek deliği olan milletler” (endüstrileşmeden eski bir millî his ve birlik kastedilerek) ve “göbek deliği olmayan milletler” gi-

bi ayrımlar yapıldı.⁷

Sonuçta, sosyologlar, millet ve milliyeti 18. asır ve sonrasında hapsedmekten vazgeçti ve milliyetçiliğe, geçmişin kapıları açıldı.

Tanım ve Millete Mensubiyet Şuuru

Avrupa'ya has feodalite yapısında milliyet şuurunun gelişemediğini kabul etmeliyiz. Onlar için millet çağı, gerçekten feodalitenin yıkılmasıyla başlar. Asya bozkırları böyle değildir. Avrupa'nın okyanus kıyası da... Bir taraftan bozkırların, diğer taraftan okyanus kıyasının ve nihayet milliyetin zirveye çıktığı günümüzün ortak noktası nedir? Niçin her üçünde de millete mensubiyet şuurunun yaşadığını ve güçlendiğini gözliyoruz?

Feodalitede nüfusun büyük kesimi hareketsizdir. Bulunduğu coğrafyaya çakılmıştır. Asya'nın atlı medeniyetinde ise, tam tersine, hareketlilik dorukta. Avrupa'nın okyanus kıyası devletleri aynı zamanda denizciliğin ilk geliştiği ve Asya'da atın işlevinin filoların yüklendiği medeniyetlerdir. Günümüzde ise kültürlerin birbirini tanınması için fizikî hareketliliğe gerek yoktur. İletişim araçları bu işlevi yeterince yerine getiriyor. O halde dönüp dolaşıp, rahmetli Necdet Sancar Hoca'nın sözlerini tekrarlayabiliriz: “Türkler atı erken ehliştirdikleri için dünyadaki diğer milletleri yakından tanıma imkânını elde ettiler. Böylece diğer milletlerin ve kendi kimliklerinin farkına vardılar.” Bu sözlere, isterseniz “atı erken ehliştirdikleri için” yerine, daha geniş bir izah olarak, “yerleşik tarım sonrası— ve yerleşik tarımdan daha elverişli— bir ekonomiye geçtikleri için” ifadesini kullanabilirsiniz.

Daha önceki bir yazımda, Kur'an'dan, “Sizi kavimler hâlinde yarattık ki birbirinizi tanıyasınız” ayetiyi bitirmiştim. Bunu da Karacaoğlan ile bağlayalım:

Gezdim seyran ettim Frengistan'ı;

Elleri var, bizim ele benzemez.

Güzelleri türkû söyler çığırır;

Dilleri var bizim dile benzemez.

Acaba millet ve milliyet oluşumunda burada hissedilen “biz” ve bize benzemeyen “onlar”ın idrakının önemi nedir? Gezme ve seyran etmenin ağırlığı nedir? Geçmişte fizikî hareketlilik ve

günümüzde bilginin hareketliliği ne kadar rol oynamaktadır? Milletlerine göbek deliği açanlar, Karacaoğlan gibi büyük coğrafyalarda bedenleri veya zihinleri ile dolaşanlar olmasın? Altaylardan kalkan atlıların Salihli'ye konmasını sağlayan; “biz”i yaratan ve diğerlerini tanımamıza yol açan, bu hareketlilik mi?

Millete mensubiyet şuuruna toplumun çoğunluğunun ulaşmasını sağlayacak yüksek kültürü -bir başka deyişle, “emperyal kültürü” -yeterince biliyor, benimseyip yayabiliyor muyuz? Entelektüel elitlerin asıl misyonu bu değil midir? ■

¹ Benzer bir hikâye, âdeta “deja vu”, Ankara'daki Cengiz Kaan Çin Lokantası'nda (Tayvanlıları işlettiği, Uğur Mumcu Caddesi'ndeki bir lokantadır.), Salihli ziyaretinden kırk küsur yıl sonra başıma geldi. Çekik gözlü olmasına çekik gözlü, fakat uzun boyu ve hiç de Çinli gibi hareket etmeyen bir erkek ve bir kadın garson, eşimle benim dikkatimizi çekti. Kimsiniz, neredensiniz diye sorduk. “Doğu Türkistanlıyız” dediler. Uygurmuşlar. Kar-koca, İngiltere'de öğrenciymiş. Sırf Türkiye'yi merak ettiklerinden para biriktirip gelmişler ve bir süre kalabilmek için, Çince bilme avantajlarını kullanarak garsonluk yapıyorlarmış. Onlara “uluğ Türk milletini”ni sormadım. Gerek yoktu.

² Galip Erdem, “Suçlamalar 2”, Töre Devlet Yayınevi, Ankara, (1975).

³ Bilimi bilim yapan da zaten bu süreklî “yanıtlama” çabasıdır. Modern sosyolojinin millet kavramlarının kritik bir özeti, “The State of the Nation- Ernest Gellner and the Theory of Nationalism”, editör: J. A. Hall, Cambridge University Press (1998)'de verilmektedir. Bu bölümdeki özetlememden ben de büyük çapta bu kaynağa dayandım. Kitapta konunun uzmanı 13 sosyologun, sahayı özetleyen makaleleri yer alıyor.

⁴ Gellner'in kullandığı ifade: “makul ölçüde dakik”.

⁵ Aynı yer, Brendan O'Leary, sayfa: 47. Pennsylvania Üniversitesi Siyasî Bilim Profesörü O'Leary, Irak'ta “Kürdistan hükümeti”ne anayasa danışmanlığı yapmıştır. “Millet inşası” için konunun uzmanına ihtiyaç duyulmuş olmalı.

⁶ Daha doğrusu, eşitsiz bir endüstrileşmedir. Önce endüstrileşenlerin övücü ve sonradan endüstrileşenlerin toparlanışdır.

⁷ Meselâ ABD, göbek deliği olmayanlar sınıfına girebilirdi. Fakat ABD'nin kuruluşunda her eyalette hâkim İngiliz çoğunluğunun bulunduğu gerçeği karşısında, “belki onların da göbek deliği vardı” düşüncesi hâkim oldu.

AVRASYA'DA STRATEJİLERİN BİLEK GÜREŞİ

Özcan YENİÇERİ

Dünya, tek kutupluluk sürecine gireli on beş yıl oldu. Bu zaman içinde ABD bütün gücüyle Avrasya'nın üzerine yüklenmiştir. Dünyanın en eski kıtası olan Avrasya ülkeleri bu baskıyı iliklerine kadar hissetmektedir. Soğuk Savaşın bitişinin meydana getirdiği şaşkınlıkla Avrasya'daki güçlerin karşı atağa geçmeleri uzunca zaman aldı. Geline aşamada ABD'nin Avrasya'da istediği gibi at oynatacak durumda olmadığını son İran'ın nükleer enerjiye sahip olma krizi ortaya çıkarmıştır. ABD, soğuk savaştan bu yana ilk defa İran konusunda daha temkinli, dikkatli ve hesaplı hareket etme lüzümü duymaktadır. Buna karşılık henüz kıtasal güç aşamasında olan Çin, Hindistan ve Rusya organize olma sinyalleri vermektedir. Avrasya'nın dolayısıyla da kürenin geleceği; Avrasyalı güçler ile Atlantikçi güçler arasındaki stratejik mücadele tayin edecektir. Avrasya, küresel hâkimiyet için karşıt stratejilerin bilek güreşi yaptığı bir arenaya dönmüş durumdadır. Geleceği bu stratejilerin başarıları ya da başarısızlıkları tayin edecektir.

Bütün Zamanların En Büyük Gücü

Küresel tek güç ABD, dünya üzerindeki istisnai rolünü sürdürülebilmek için küresel stratejisinin ne olması gerektiğini belirlemeye çalışırken; Avrasyalı güçler de geçiklemeyle de olsa bu güçten katalarını nasıl koruyacaklarının hesabını yapmaktadırlar.

ABD stratejisini Brezaznski yazdığı "Büyük Satranç Tahtası" adlı eserle bir anlamda ortaya koymuştur. Bu stratejinin özü, "ABD'nin 21. yüzyılda dünya hâkimiyeti Avrasya'daki hâkimiyetine bağ-

olduğunu" söyler. Brezaznski, dünya nüfusu, doğal kaynakları ve ekonomik etkinliği açısından en büyük kıta olan Avrasya'da gücün nasıl kullanılacağı ABD'nin küresel hâkimiyetinin temel nirengi noktası olduğunu iddia etmiştir. ABD, bu bağlamda Avrupa, Asya ve Ortadoğu'daki anlaşmazlıkları, başka herhangi bir rakip süper gücün Amerikan çıkarlarını tehdit edecek biçimde ortaya çıkmasını engellemek üzere yönlendirilmiştir.

Aynı stratejik hedefi işaret eden farklı yaklaşımlardan bir diğerini de Thomas Barnett ortaya koymuştur. Barnett, başta Türkiye olmak üzere, halkları Müslüman olan ülkelerin tamamını küreselleşmeye Entegre olmamış Boşlukta ülkeler olarak gösterir. Entegre olmamış boşlukta ülkelerin büyük çoğunluğu Avrasya'da olan ülkelerdir. Bu ülkelerin yine tamamına yakını bağlantısızdır. Ona göre, bağlantısızlık tehlikenin adıdır. Bağlantısızlığın sona erdirilmesi, çağımızın ve istemediği halde bağlantısızlıktan mustarip olan kişilerin neden olduğu ahlaki sorumluluğun gerektirdiği belirleyici bir güvenlik görevidir. ABD'nin terörizme karşı yürüttüğü küresel savaşın, gerçekte bir güvenlik kuralları dizisinin açık şekilde tebliği ve dayatılması küreselleşme için bir zorunluluktur.

"Küreselleşmenin On Emri"

Uzun yıllardır ABD'li yetkililer barışla savaş; savaşla da küreselleşme arasında büyük bir ilişkinin olduğunu farkındaydılar. Bu ilişki savaş kültürünün hem iş dünyasının tüccar kültürünü desteklediğini hem de onun tarafından desteklendiğinin far-

kindaydı. Bu yüzden henüz küreselleşme olgusu revaçta değilken 1971'lerde ABD Dış İşleri Bakanı William Rogers "Nixon Yönetimi, bir iş yönetimidir. Görevi Amerikan iş çevrelerini korumaktır" demişti. Küreselleşme ile tüccar ve güç ilişkisini aynı konsept içerisinde değerlendiren Barnett ise bunu şöyle açıklar: (1) Kaynak ararsan bulursun ve fakat... (2) İstikrar yoksa piyasa yoktur; (3) Büyüme yoksa istikrar yoktur (4) Kaynak yoksa büyüme yoktur; (5) Altyapı yoksa kaynak yoktur; (6) Para yoksa alt yapı yoktur; (7) Kural yoksa para yoktur; (8) Güvenlik yoksa kural yoktur; (9) Leviathan yoksa güvenlik yoktur ve (10) (Amerikan irade(s)i) yoksa Leviathan (ABD ordusu) yoktur. Askeriyenin piyasa bağlantısını anlamak yalnızca iyi iş değil, aynı zamanda iyi bir ulusal güvenlik stratejisidir.

Bu küresel gerçeğin ABD tarafından olduğu kadar Avrasyalı güçlerden Çin, Hindistan, İran ve Rusya tarafından da çok iyi kavranıldığı gelişmeler göstermiştir.

Küresel Gücün Operasyonel Stratejileri

Çok açık biçimde ifade edilmektedir ki, "teröre karşı" olduğu söylenen ABD askeri operasyonları, sonuçta İslam'a karşı operasyonlara dönmüştür. ABD; Batıyı, Vatikan'ı ve İsrail'i de yanına alarak İslam'a yönelik olarak topyekün bir askeri, psikolojik ve siyasi bir harekâtı sürdürmektedir. Karikatür krizinden İran'ın nükleer enerji elde etmesine karşı; Afganistan'dan da Lübnan'a kadar uzanan operasyonlar, bir yönü itibarıyla İslam'ı marjinalleştirme operasyonlarıdır.

Diğer yandan ABD, yumuşak gücünü kullanarak "Kriz/Borç Stratejisi", yumuşak ve sert gücünü birlikte kullanarak da "Demokratikleştirme ile Özgürleştirme Stratejileri" ile Rusya ve Çin'i Kuşatma ve Çevreleme stratejilerini devreye soktuğu görülmektedir. Bunları kısaca açıklamak yararlı olacaktır.

1. İslam'ın Marjinalleştirilmesi Stratejisi

Küreselleşme çağında ABD'nin Batılı dinlere karşı Doğulu din stratejisini devreye sokmuştur. Daha açıkçası verilen mücadeleyi İslam/Konfüçyüs-

yen dinlerine karşı Hristiyan/Musevi ittifakının yürüttüğü küresel bir savaş olarak nitelendirmeye çalışmaktadır.

ABD'nin askeri gücünü kullanarak "süper güç" olduğunu göstermek için "yeni düşmanlara" ihtiyacı vardı. Bunun için neye ve nereye odaklanması gerektiğini de A. Lake yazar; "Savaşmak için yeni bir düşman ideoloji arayan Amerika'nun hâlihazırdaki tek süper güç olması sebebiyle, İslâm üzere yeni bir ıslah hamlesinde başı çekmeye kendini odaklaması gerekir".

ABD herkesin üzerinde ittifak edebileceği bir düşman olarak önce adına "kökten dinci" ardından da "İslâmî terör" dediği bir olguyu gösterdi. ABD, SSCB'ye karşı önce müttefik olarak işbirliği yaptığı Bin Ladin'i ve Vahabi guruplarını, İran'a karşı destekleyip yönlendirdiği Saddam'ı yeni stratejik tehdit doktrinini gereği olarak birdenbire düşman ilan etmesinin nedeni budur. Dış İşleri Bakanı Rice, BOP'un amacını açıklarken amacın Fas'tan Malezya'ya 22 ülkenin -ki tamamı Müslüman'dır- değiştirilip, dönüştürüleceğinden söz etti. Berlusconi "Hristiyan Medeniyetinin İslam Medeniyetinden üstün" olduğu anlamına gelen sözler etti. İslam'a aşağılamaya yönelik karikatürler, filmler ve romanlar üretildi. Yeni Papa, durup dururken eski bir metni kaynak göstererek İslam'a yönelik ağır ifadeler kullandı. İslam deyince terörü, terör deyince de İslam'ı akla getiren bir anlayışın yayılması için siyasetçisinden karikatüristine kadar bütün Batılı emperyal odaklar özel bir gayret içine girmişlerdir. Başkan Bush; ABD'nin "İslamcı faşistlerle savaş halinde olduğu açıkça görüldü" şeklinde bir açıklama yaptı. Yapılan savaşın daha önce "Nazi ve Komünistlerle" yapıldığını aynı olduğunu da ifade etti.

İslam'a yönelik bunca saldırı ve değerlendirmenin arkasında İslam'ı marjinalleştirerek köşeye sıkıştırma gayretleri vardır. Uygulanan strateji bir yandan Müslüman ülkelerin ezilerek etkisizleştirilmesini, diğer yandan da İslam'ın ABD/Vatikan/İsrail çıkarlarına uygun bir içeriğe kavuşturulmasını esas almaktadır. İlmli İslam ve Avrupa İslam'ı projelerinin arkasında bu amaç saklıdır.

2. Kriz/Borç Stratejisi

IMF, DTÖ, Dünya Bankası, NATO, Davos Ekonomik Formu, Bilderberg vb. üzerindeki hâkimiyeti ile küresel bir devlet hüviyetindeki ABD, kendisine uygun yeni bir dünya kurmak amacıyla harekete geçmiştir. Yukarıda sözü edilen güdümlü kurumlar bir yandan finansal krizler yaratarak, hedef ülkelerin mali politikalarını yönlendirmekte diğer taraftan o ülkeleri borçlandırmaktadır. Bunun yöntemi de şöyledir; hedef ülkede önce kriz yaratılacak, daha sonra krizden o ülkeyi kurtarmak için borç verilecek sonra da ülkenin yönetiminden, kaynakları kullanma biçimine kadar her şeyi üzerinde söz sahibi olunacaktır. Kriz sonrası verilen bu borçların ne işe yaradığını John Perkins, ünlü eserinde şöyle ifade eder: "Dış yardım olarak verilen borçlar bugünün çocuklarını ve onların torunlarının birer rehine olmalarını garantiliyor. Sırf bize olan borçlarını geri ödemek için, şirketlerimizin doğal kaynaklarını talan etmelerine izin vermek ve eğitim, sağlık ve diğer sosyal hizmetlerinden vazgeçmek zorunda kalacaklar".

3. Demokratikleştirme (!) Stratejisi

Demokratikleştirme stratejisini ABD, "yumuşak güç" kullanarak devreye sokmaktadır. Yumuşak gücü Joseph S. Nyr Jr. ABD'nin "istediği şeyi başkalarının da istemesini sağlamaya, yumuşak güç adını vermektedir" O, "eğer istediğim şeyi istemini sağlayabilirsem, o zaman yapmak istemediğim şeyi yapmaya seni zorlamama gerek kalmaz. Yumuşak güç aynı zamanda iknadan veya insanları tartışarak harekete geçirmekten de farklıdır. Ayartma ve cezbetme kabiliyetidir. Cezbetme çoğu zaman karşındaki gönüllü itaatkârlığa veya taklide sevk eder" der.

Sovyet sonrası SSCB'den ayrılan ülkeler sözde demokratikleştirerek, gerçekte ise daha çok ABD'ye bağımlı kılınmaktadır. Bu amaç için George Soros, Vatikan, çeşitli uluslar arası kuruluşlar ve ABD'nin koordinatörlüğünde milyarlarca dolar yeni bağımsız olan devletlerin yönetimlerini değiştirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Demokratikleştirilmek amacıyla renkli devrim-

lere sahne olan ülkelerden Ukrayna ve Gürcistan'da olup bitenler oldukça açıklayıcıdır. Örneğin; Ukrayna'da ABD'ye ait olan 'Uluslararası Kalkınma Ajansı', 'Ukrayna Eğitim Reformu' adlı bir organizasyonu destekleyerek Ukrayna'da radyo ve televizyon programları başlatmış; Ukrayna vatandaşlarını hükümeti ve hükümetin ekonomi politikalarını değiştirmesi için kaşırtmıştır. Aynı oyun Gürcistan, Kırgızistan, Lübnan ve Özbekistan'da da kullanılarak sonuç alınmaya çalışılmıştır.

4. Özgürleştirme (!) Stratejisi

Özgürleştirme stratejisi; askeri güç ile ekonomik gücü birlikte kullanarak başkalarının fikirlerini değiştiren sert komuta hareketidir.

Amerika 11 Eylül saldırılarının hemen ardından "özüleştirme" stratejisini devreye soktu. Özüleştirme ülkelerin konvansiyonel silahlar vasıtasıyla harabeye çevrilip sonra da işgal edilmesi anlamına gelmektedir. "Özüleştirilen" (!) ülkelerden ilki Afganistan olmuştur. Afganistan'ın görünürdeki "özüleştirilmesinin" nedeni, El Kaide Örgütünün orada olması ve Afganistan'da Taliban adlı baskıncı fanatik bir gurubun yönetiminde olmasıydı.

Afganistan'dan sonra sıra Irak'a gelmişti. Irak'ın özgürleştirilmesinin görünür nedeni ise "kimyasal/biyolojik/nükleer silahlara" sahip olması ve diktatör Saddam tarafından yönetilmesi idi.

Halbuki, "Blood and Oil" ve "Resource Wars" gibi kitapların yazarı Prof. Michael Klare, Irak'ın özgürleştirilmesi için kan gölüne çevrilmesinin nedenini şöyle açıklar; "Irak'ın kontrolü, petrolün yakıt olarak değil, güç olarak kullanımı içindir. İran Körfezi'nin kontrolü; Avrupa'nın, Japonya'nın ve Çin'in kontrolü içindir. Böylelikle musluk ABD'nin elinin altında olacaktır" demektedir.

5. Rusya ile Çin'i Kuşatma/Çevreleme Stratejisi

ABD'nin en önemli stratejik görev olarak "Avrasya bölgesinde rakip bir stratejik bloğun kurulmasına engel olmak" olarak belirlediğini yukarıda belirtmiştik. Amerikan karşıtı böyle bir stratejik blo-

ğun da ancak Çin, Rusya ve Hindistan ekseninde olacağı için ABD, Hindistan'ı yanına çekmek, Çin ve Rusya'yı ayırıştırarak çevreden kuşatmak gibi bir strateji izlemektedir.

Çin, Hindistan ve Rusya'nın oluşturmaya çalıştıkları "Asya İttifakı"nın fikir babası olan KGB'nin eski yöneticilerinden Yevgeni Primakov... "Pentagon ve CIA, bu ittifaka çelme atma peşinde" olduğunu söylerken ABD'nin bu stratejisine dikkat çekmiş olmaktadır.

ABD, Avrasya'daki güçleri birbirinden ayırıştırarak etkisizleştirmek stratejisini mümkün olan her yolu deneyerek yapmaktadır.

ABD, Çin'in kuşatılması ve çerçevesizlenmesi stratejisinin gereği olarak da Çin'i besleyen enerji kaynakları, petrol boru hatları ve su yolları üzerinde hâkimiyet kurmayı birinci önceliklerinin arasına almıştır. ABD'nin; Afganistan, Irak ve Lübnan'a yaptığı müdahalelerle su yollarının ve enerji vanalarının denetim altına alması da doğrudan doğruya bu amaçla hizmet etmektedir. BOP, GOP'un hedefleri ile Kafkas/Karadeniz/Ortaoğu operasyonları uyanmakta ve yükselmekteki Çin'in kuşatılması anlamında oldukça önemli adımlardır.

Diğer yandan ABD, Hindistan'ı Çin'e karşı kullanmak için de Hindistan'ın nükleer silah elde etme faaliyetlerine göz yummuş hatta desteklemiştir. ABD, böylece Hindistan'ı bölgede Çin'i dengelemek ve çevrelemek için kullanmaya hazırlanmaktadır.

Avrasya Bloğunun ABD Karşısındaki Savunma ve Sakınma Stratejileri

Rusya, Çin, Hindistan, İran vb. ülkeler; ideolojik, ekonomik, dini ve diğer nedenler yüzünden tek kutuplu hale gelmiş olan dünyadan bir an önce kurtulmak amacıyla ellerinden gelen her şeyi yapmaktadırlar. Kurumsallaşma eğilimi gösteren ABD'nin küresel hâkimiyetinin, uzun yıllar sürmesi halinde dünyanın yaşanır olmaktan çıkacağını düşünen Avrasyalı güçler, ABD'nin bu amacına karşı mümkün olan her platformu kullanarak harekete geçmişlerdir. ABD'nin küresel hâkimiyet hedefinin ürettiği kaygılar iki temel olguyu ortaya çıkarmıştır. Bunlar-

dan birincisi başını Rusya'nın çektiği Avrasyacılık akımıdır, diğeri de Çin'in dominant faktör olarak öne çıktığı Şanghay İşbirliği Örgütüdür. Avrasyacılık akımı Rusya ağırlıklı olup daha çok ideolojik yoksulluktan, ŞİÖ ise daha çok Çin ekseninde askeri ve ekonomik ihtiyaçlar tarafından tetiklenmiştir.

Avrasyacılık Akımı

Avrasyacılık, çokulusluluğu varsayan, ama Rus unsurunu da merkeze koyan stratejik bir tasarımdır. Tanıl Bora'ya göre; "Bu tasarımın kalbinde, romantik Alman milliyetçiliğinin "kan ve toprak" şiarından farklı olarak "kandan önce toprak" ilkesi vardır. Toprağın, yani coğrafi alanın bütünlüğü, etnik ve millî kimliklerden daha belirleyici ve daha kutsal". Avrasya, Avrasyalı ve Avrasyacılık kavramlarını; klasik Avrasyacılar, Rus ve Rusya odaklı olarak tanımlamışlardır.

Günümüz Avrasyacıları BDT'nin Rusya'nın milli çıkarlarına uygun "asimetrik entegrasyon" modeliyle, efektif ve fonksiyonel bir "Avrasya Merkezi Entegrasyonu"na dönüştürülmesini savunmaktadır.

Avrasyacılığın etkin takipçilerinden Dugin'in Avrasya görüşü şöyledir: "Avrasya'da coğrafi ve stratejik birlik bir alnyazısıdır. Böyle bir birliğin merkezinde muhakkak Rusya bulunmalıdır. Birliğin hareket gücü, kaçınılmaz bir surette Rus halkı olmalıdır". Aynı vurgu Dugin'in yazdığı "Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım" adlı eserin her yanında vardır. O, "Yeni Avrasya imparatorluğu, dünya tarihi ve jeopolitiğinin coğrafi ve siyasal kaderine yazılmış bir alnyazısıdır. Bu yazgıyı tartışmak anlamsızdır" der.

ABD Karşıtı Bloklama: Şanghay İşbirliği Örgütü

Şanghay İşbirliği Örgütü daha çok Çin'in ağırlığının hissettirdiği bir savunma/sakınma stratejisi ya da ittifakı olduğu söylenebilir. 11 Eylül saldırılarının ardından Avrasya coğrafyasına üsleri ve askerleriyle taşınan ABD'ye karşı en etkili direniş ŞİÖ tarafından gösterilmiştir. ŞİÖ, Amerika'nın küresel projelerine tehdit olma yeteneğini artırarak

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No TK / 87

ELEŞTİRİ ve HAKARETİN SINIRLARI ÜZERİNE

Milay KÖKTÜRK

üşünce ve ifade özgürlüğü ülke gündeminde yer aldığından beri bunun sınırları da problem teşkil etti. Gerek dünyadaki gelişmelerin etkisiyle gerekse AB sürecinde çıkarılan yasalarla düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları epeyce genişledi. Elbette bu sınır genişlemesinin, kendi dinamiklerimizden kaynaklanması arzu edilirdi. Siyasal hayatımıza vurulmuş olan cendereyi, kendi dinamiklerimizle parçalayamadık ve bu genişlemeyi dış baskılarla yaşamak zorunda kaldık. Bu bir trajedidir ve sorumluları da muktedir olamayan iktidarlar ve oligarşilemiş bürokrasidir. Özellikle milliyetçi aydınların bunun bilincinde olmaları ve düşünce hayatımıza bu prangayı vuranlarla mücadele etmeleri gerekirken, onlar dış baskılara millî onur gerekçesiyle itiraz etmekte yetindiler. Özgürlükler alanının genişlemesi konusunda bu aydınlardan herhangi bir ses yükselmedi.

Özgürlüklerin sınırlarının yasa maddeleri bakımından genişlemesi, düşünce dünyamızdaki problemleri çözmedi. Özgürlük ortamı, ancak yasaların ruhunun özgürlüklüğü yorumuyla oluşabilirdi. Böyle bir yorumlamada ise fikir ve sanat eserlerinin yargı önüne çıkarılmasına gerek görülmezdi. Bazıları birtakım eserleri "Türklüğü aşağılama" iddiasıyla yargıya taşıdı. Yargı bazı eserlerin eleştiri sınırları içinde kaldığına, bazılarının hakaret içerdiğine karar verdi.

Konunun tartışıldığı "medyatik fikir üretme" senarlarında bile can alıcı sorular sorulduğuna; mesele "Eleştiri ile hakaretin sınırları nedir?" "Düşünce özgürlüğünün sınırları ne olmalıdır?" sorularına ce-

vap arandığına tanık olduk. Birçok şey söylendi; fakat ne "efradım cami ağyarını mani" tanımlar yapıldı, ne de apaçık kastaslar ortaya kondu! Onbeş yıldır aynı sorunları tartışan, ama bir arpa boyu yol gidemeyen entelektüellerimiz havanda su dövmeye devam ettiler. Geçmişte de her iki sorunun cevabı verilememişti. Özellikle düşünce özgürlüğünün sınırları sorusunun cevabı, en sonunda Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin yıllar önce benzer bir davada yaptığı içtihat dillendirilerek verilmiş ve düşünce-siyaset dünyamız "yakın tehlike" kavramıyla tanışmıştı. Bu kavramın anlam boyutu iyice düşünüldünce, "yakın tehlike" tanımlaması gerçekten özgürlüklüğü yoruma temel teşkil edebilecek bir ölçü niteliği taşımaktadır.

Yargı kararları ve işin hukuki boyutu bir yana, sivil toplum mensupları ve entelektüeller olarak eleştiri ile hakaretin sınırları üzerine bir kastasızlığın olması gerekir ki, medya malzemesi haline gelen tek tek olayları tartışmakta zaman harcamayalım. Eleştiri ile hakaretin sınırları sorusu niye önemlidir? Çünkü bu sınır, ötekine karşı tavır alışımızı, öteki karşısındaki tepkimizin biçimini ve ölçüsünü belirler. Gereken durumlarda doğru tavır ve akılcı tepki ancak sınırı net çizmekle mümkün olur. Bu ilki fiil arasındaki ayrımın asıl ilkeleri ortaya konmadığı ve onların sınırları veya her birinin kendi sınırı doğru belirlenmediğinde, yazılıp çizilenler bireyleri ayağa kaldırmaya yeter; bu arada çıkarılan gürtlülerle bazı eserler hiç de hak etmedikleri bir etkinlik kazanır.

Eleştiri, sözü edilen olay ya da olguyu tüm bo-

sürdüremektedir.

ŞİÖ'yü kıtasal ve küresel ihtiyaçlar türetmiştir. Hintli bir gazetecinin zamanla "bugün tehlikeli bir biçimde tek kutuplu hale gelmiş gibi görünen bir dünyayı dengelemek için Rusya, Hindistan ve Çin'in stratejik bir üçgen oluşturmaları" gerektiğini savunan sözlerini veya Venezuela Cumhurbaşkanı'nun "21. Yüzyıl çok kutuplu olmak zorundadır ve hepimiz böyle bir dünya düzeninin oluşması için çabalamalıyız" şeklindeki yaklaşımı temelde ABD karşısında dünyanın büyük bir bölümünün içine düştüğü çaresizliği anlatmaktadır.

Bütün bu söylemler, tek küresel güç olan ABD'nin bir biçimde dengelenmesi ve durdurulması ihtiyacına vurgu yapmaktaydı. İşte ŞİÖ bu ihtiyacı karşılamak amacıyla 2001 yılında kurulmuştur. Bu tarihten itibaren ŞİÖ, istikrarlı bir gelişme süreci izlemiştir. Rusya, Çin, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan'ı kapsayan Örgüt, geçen yıl yapılan Astana Zirvesinde İran, Pakistan ve Hindistan'ı gözlemci statüsünde kabul etmiştir.

Gözlemci ülkeler ile birlikte 37 milyon km'lik bir alan ve 2,7 milyar nüfusu kapsayan Örgüt bu özelliği ile rakiplerini tedirgin etmektedir. Putin, "üye ve gözlemci ülkelerin toplam nüfusunun üç milyarı aşacağını, dolayısıyla örgütün aldığı kararların dünyayı etkileyeceğini" belirtti. ŞİÖ'nün verdiği cesaretle zirveden hemen sonra Kırgızistan ile Özbekistan, ABD'den üslerini tahliye etmesini istedi.

ŞİÖ'nün faaliyetleri sonucunda ABD'nin başını çektiği Batı kamuoyunda, "acaba NATO'ya alternatif bir güç mü ortaya çıkıyor?" ve "ABD'nin bölge üzerindeki hegemonyası sona mı eriyor?" şeklindeki sorulara sormalarına neden oldu.

Kamilov'un yazdığı gibi "Üye ülkeler aksini söylemelerine karşın Şanghay işbirliği Örgütü'nün ABD'nin bölgedeki hegemonyasını kırma ve NATO'ya alternatif bir örgüt olma çabasında olduğu açık. Dolayısıyla ABD ve Avrupa'nın telaşları boşa değil. Rusya ile Çin'in başarılı askeri tatbikatları ABD'yi bölgeden uzaklaştırmak için iş birliğine hazır olduklarını gösteriyor".

ŞİÖ'nin Rusya ve Çin'in önderliğinde önemini artırmasının nedenlerinden biri de ABD'nin renkli devrimleri destekleyerek "demokrasiyi yayma" çabalarının bölgede kanlı olaylara yol açması, Nitekim Kırgızistan ile Özbekistan istikrarsızlığının bir örneği. İran'ın örgütü üyelik isteği ise uluslararası izolasyonlardan kurtulmak gayesiyle açıklanabilir.

Küresel hâkimiyetin süresinin ve derinliğinin Avrasya'daki etkinliğine bağlı olduğunu düşünen ABD, bütün dikkatini ve operasyonlarını bu bölgeye yoğunlaştırmıştır. Avrasya kıtasının jeopolitik ve jeostratejik derinliği kta üzerinde hâkimiyet peşinde koşan Atlantik ötesi güçlere sınırlı bir imkân tanımaktadır. Atlantik ötesi gücün kta içi ittifaklar ve dostlar bulmadan bölgede uzun vadeli etkinlik kurması mümkün değildir. Bölgede yalnız güce dayalı bir stratejinin başarılı olma şansı yoktur. Bu yüzden ABD, hem AB'ye hem de Hindistan'a sıcak mesajlar vererek onları yanında tutmaya çalışmaktadır.

Avrasya'da yaşayan tarihi ve köklü milletler de yüzyıllardır komşuya düşman, düşmana komşu stratejisi uygulamışlardır. Ancak küresel gelişmeler ve ABD'nin dayanılmaz baskısı bu durumu değiştirmiştir. Rus entelektüellerin başını çektiği Avrasyacılık olgusu daha çok komünizmin bıraktığı ideolojik boşluğu doldurmaya aday olarak görülmektedir. Ancak Şanghay İşbirliği Örgütü, ABD'nin stratejik tehditlerine karşı çok önemli bir platform niteliğine her şeye rağmen henüz ulaşamamıştır. ŞİÖ; nüfus, kaynak, birikim, toprak ve değer yönünden devasa bir görünüm arz etse de kısa vadede ABD'nin hem sert hem de yumuşak gücüne karşı koyacak imkânlarla sahip gibi gözükmemektedir.

Avrasya, küresel hâkimiyet peşinde koşan ABD ile ona karşı direnmeye çalışan Avrasyalı güçlerin sahneye koydukları stratejiler arasındaki bilek güreşlerine sahne olmaktadır. Yalnız Avrasya halklarının değil, dünyanın kaderini de Avrasya'daki stratejilerin bilek güreşleri tayin edecekler!

utlarıyla açığa çıkarma, onun tüm niteliklerini akılcı yoldan çözümleme işidir. Ulaşılan sonuç ve varılan karar, bu çözümlemede ortaya konan veriler ışığında şekillenir. Bu fiil, yani eleştiri tamamen akılcı bir işlemdir. Orada duygusallık barınmaz. Eleştiri yapan, "özne olarak öteki"ni değil, diğer tüm akılları muhatap alır. O, ortaya koyduğu fikir demetinin diğer insanlarda "duygusal tepki" uyandırmasını değil, "akılcı değerlendirme" konusu olmasını talep eder. Hakaret ise duygusal bir fiildir; saldırı ve aşağılama içerir. Hakaret sözü edilen olgu ya da olayı duygusal zeminde ele alıp olayın tamamını ya da unsurlarından bir kısmını küçük düşürücü tarzda sunmaktır. Bu söylemde ağırlıklı olarak sıfatlar konuşulur ve küçük düşürülene asla savunma hakkı verilmez. Yani akılcı kavramlarla konuşuyor ve "aşağılayıcı" yargılara yer vermiyorsak, eleştiri yapıyoruz; ama duygusal kavramlarla konuşuyor ve taraflardan biri hakkında "itici" sıfatlar sıralıyorsak hakaret ediyoruz demektir.

Eleştiride olayın tüm taraflarının bakış açısına ve konumuna, hakarete ise sadece bir tarafın bakış açısına ve konumuna yerleşerek; eleştiride akılcı kavramlarla, hakarete duygusal kavramlarla ve sıfatlarla konuşuruz. Dili sembolik olarak kullanma becerisiyle, eleştiri görünümü altında hakaret etmek de mümkündür. Bu da, söylemin içeriği bir yana, onun asıl kategorisinin kişinin niyetiyle belirlendiğini gösterir. Söz söyleyen acaba hakikati keşfetme amacı mı gütmektedir, yoksa baştan dogma olarak kabul ettiği yargıların kabul ettirme amacı mı? Başka bir deyişle, kişi suret-i haktan mı görünmektedir, yoksa gerçekten hakkın sesini mi dile getirmektedir?

Bu ve benzeri birçok soruya bulacağımız cevap ne olursa olsun, herhangi bir yazı/eser yakın tehlikeyi teşvik ve tahrik edici değilse, onu ve yazanın niyetini yargılamaya kalkmak günümüz kavrayışıyla asla uyummadığı gibi akılcı da değildir. Yazılıp çizilen eğer çok büyük bir infial uyandırmıyorsa, her söyleneni "eleştiri mi hakaret mi" diye didik didik etmenin ve olayı kamuoyunun önüne taşımamanın hiçbir anlamı yoktur. Özellikle sanat, edebiyat ve düşünce eserleri hakaret içerse dahi, onları yargıya taşımaktan daha anlamsız bir şey olamaz.

Gerçekten hakaret içeren bir eserin yazarını yargılayıp her ikisini de mahkûm etmekle, yazara böylece "bir ders" vermekle hakaret dolu fikirler ortadan kalkacak mıdır? Kaldı ki bu kadar çok "gönütlü başka iklimlere meyleden" yazar-çizerin olduğu ortamda, "musibet" fikirlerin ve kişilerin yerini hemen başkaları alacaktır. O halde yazar veya eseri kavga muhatapı olarak kabul etmek asla çözüm değildir. Burada yapılacak ilk şey, eseri yok saymak; ikincisi de bu coğrafyanın ruhunun mesajını taşıyan güçlü eserler üretmektir. Bir kitap ya da makale ciddiyetle okunup tartışıldıkça onun etkisi artar. Kaldı ki insanlık tarihinde, insanın elinden çıkan ve birdenbire düşünceleri değiştiren mucize kabilinden bir esere de rastlanıyoruz. Dolayısıyla tartışma doğuran eserler konusundaki kararı kamuoyuna bırakmak en güzel yoldur. Aksi bir tutum, sıradanlaşmaya mahkûm olan bir kişiyi ya da eseri hiç de hak etmediği bir yere taşır. Bugüne kadar yargılamayla gündeme gelen eserler veya yazarlar eğer yargı önüne çıkarılmasaydı, ne okunur ne de ciddiye alınır!

Bazı üretimlerden sadece şikâyet etmekle yetinen duyarlı bireyler, duygusal bir saldırı olan hakarete karşı duygusal tepki vermekten pek öteye geçemezler. Aydın düşünce dünyasındaki bir problem karşısında öncelikle akılcı tavır almalıdır. Milliyetçi aydın, bu tavrın gereği olarak, ifade ve düşünce özgürlüğünün bayrakları olmalıdır. Onun kendini sorumlu hissettiği toplumsal dünyanın düşünsel bakımından derinleşmesi buna bağlıdır.

Özgürlük ortamında dile getirilen farklı fikirler, bireylerin ya da bir fikir camiası mensuplarının hoşuna gitmek ve onların tezlerine uygun olmak zorunda değildir. İfade özgürlüğünün olmadığı bir ortam ise ahenkli bir dünya değil baskı ortamıdır. Farklı düşüncelerin ortaya atılıp tartışılmadığı bir toplumsal-kültürel dünya donmuştur. Orada tekrarlanan aynı şeyler kavrayışımızı geliştirip ruhumuzu tekâmül ettiremez. Ancak fikirlerin cıvıladığı bir dünya insanın iç dünyasını geliştirip zenginleştirir.

Türk milliyetçileri sadece duygusal tepkilerle ortaya çıkmak yerine, sanat, edebiyat ve felsefede çağı kuşatan, çağın ruhunu yeniden inşayı hedefleyen eserler üretmelidir. Mücadeleyi kuru bir millî duyarlılık gösterisinden çıkarıp fikir, sanat ve edebî eser üretimine taşımak gerekir. ■

E. TUĞGENRERAL AHMET DİNÇYÜREK*:

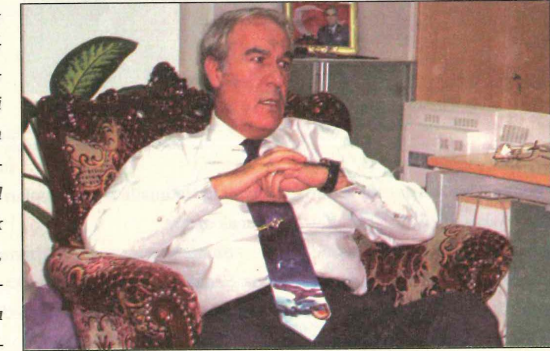
"FRANSA BU YASAYLA İNSANLIK SUÇU

İŞLEMEDİR"***

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No TK/87

SUNUŞ

*F*ransa Parlamentosu Ermeni soykırımı iddialarını inkar etmeyi suç sayan tasarını 12 Ekim 2006 tarihinde oylayarak kabul etti. Tasarı Fransız Senatosunca da kabul edilir ve Cumhurbaşkanı'nca da onaylanırsa Ermeni soykırımı iddialarını inkar edenlere hapis ve 45 bin Euro'ya kadar ağır para cezası verilecek. Fransız Parlamentosunun bu kararı, Türkiye'de toplumun çeşitli kesimlerinin tepkilerine sebep oldu ve karar çeşitli şekillerde protesto edildi. YÖK Başkanı Erdoğan Teziç, Ahmet Dinçyürek ve Eski Dışişleri Bakanlarından Kamran İnan oylamadan sonraki günlerde Fransız devleti tarafından kendilerine verilen nişanları iade ettiklerini açıkladılar. Fakat, bu tasarı Türkiye'de tartışılmaya başlandığı günlerde ilk ciddi tepkiyi gösteren Emekli Hava Pilot Tuğgeneral Ahmet Dinçyürek oldu. Dinçyürek, 10 Ekim 2006 tarihli yazısı ile bu tasarı ile 'hürriyet- eşitlik-kardeşlik' felsefesinin mi-

E. Tuğgeneral Ahmet DİNÇYÜREK

manı Fransa'nın tarihi misyonundan uzaklaştığını belirterek, Fransız Cumhurbaşkanının ulusal liyakat emri bünyesinde kendisine lâyık görülen "Şövalye" madalyasını kabul edemeyeceğini Fransız makamlarına bildirdi. Savunma Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı, Üs Komutanlığı ve Muharebe Uçuşla-

rından Sorumlu Birim Başkanlığı gibi kritik görevler yerine getiren ve halen TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Müttevelli Heyeti Üyesi olarak görev yapan E. Tuğgeneral Ahmet Dinçyürek ile madalyayı reddediş sebeplerini, Ermeni tasarisının akabeti ve Türkiye'nin geleceği üzerine konuştuk.

- Efendim, mâlum olduğu üzere, sözde Ermeni soykırımının inkârını suç sayan yasa teklifi Fransız Ulusal Meclisinde kabul edildi. Sizin daha oylama sonucu belli olmadan Fransa'nın verdiği bir devlet nişanını iade ettiğinizi basından öğrendik. Oylama sonucunun Türkiye aleyhine olacağından emin miydiniz, birinci olarak sormak istediğim bu. İkincisi, bu ödül size hangi tarihte ve ne sebeple verilmmişti?

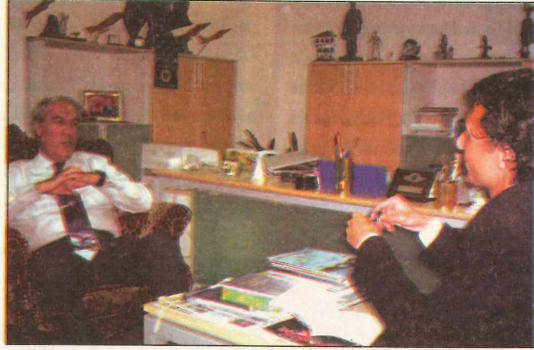
- Şimdi öncelikle ikinci soruyu cevaplandıralım. Bu Fransızlar'ın değişik madalya çeşitleri var. Bunlar liyakat madalyası, Commandeur denilen bir madalya, ve bir de şövalye madalyası. Bunlar belirli seviyelere uygun olarak dağıtılıyor ve Fransız Cum-

hurbaşkanının imzasıyla veriliyor. Sayın YÖK Başkanımızın bu mânâda almış olduğu madalya, ikinci seviyede bir madalyadır. En büyüğü liyakat madalyasıdır, sanıyorum onu da ülkemizde alan kişiler var, medyada bazı isimler falan çıkıyor.

Benim almak üzere olduğum madalya şövalye

madalyası idi. Bu 13 Haziran 2006 tarihli Sayın Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın imzasıyla verilmiş bir madalya. Ağustos ayında bana bildirdiler, nasıl verileceğini sordular. Ben de uygun bir zamanda Fransız Büyükelçiliğinde alabileceğimi ifade ettim. Onların bir tören tipi var, o törende almayı uygun gördüm. Ancak zaman birazcık beni sıkıştırdığı için Kasım ayında olmasını teklif etmiştim. Olaylar böyle gelişince de ben önceden kendilerine madalyayı almayacağımı bildirdim. Yani onaylanmış bir madalyadır, fakat almadığım, almak üzere olduğum bir madalyaydı.

Birinci sorunuza gelince; bununla ilgili olarak bir kere şunu ifade edelim: Meclis kararının olumsuz çıkması hiç önemli değil. Bu mantıkla gidersek biraz yanlış olur. Öncelikle, ben tasarrufların düşünce mantığına, düşünce sistemine karşıydım. Böyle bir ifade özgürlüğü ve düşünce özgürlüğünü ortadan kaldıracak bir yasanın gündeme getirilmesini dahi kabul etmeye-

E. General Ahmet DİNÇYÜREK, Ömer BEKEÇ

cek bir düşüncem var benim. Yani, bu öncelikle tüm insanlığa yapılan ciddi bir hakarettir bana göre. Kaldı ki, Fransa'yı yakından biliyorsunuz, çağdaş değerlerin beşiği olarak kendilerini kabul ederler. Yani eşitlik, hürriyet, özgürlük gibi ilkelerin çıkış yeri olarak görürler Fransa'yı. Şimdi bakıyorsunuz, aynı Fransa bu özgürlüğü, bu hürriyeti kısıtlayıcı birtakım kanunlar getiriyor. Aslında bu en başta Fransız halkına yapılan büyük hakaret. O çerçevede de aslında Fransa halkının tepki göstermesi lâzım. Çünkü, şu andaki Meclisleri vasıtasıyla kendi taahhütlerini ihlâl ediyorlar, kendi değerlerine ihanet ediyorlar. Bir R.Piyer'e, bir J.J. Rousseau'ya, bir Montesquieu'ye ihânet ediyorlar.

- Fakat Fransız halkının hiçbir tepki göstermediğini, hatta bu olayla hiçbir şekilde ilgilenmediğini aktarıyorlardı Paris muhabirleri...

- Evet, o da ilginç. Zaten bu konuyu da, ben Sayın Sinan Aygün'ün yapmış olduğu Sivil Toplum Meclisinde gündeme getirdim. Yani, bu bana göre Fransız tarihine, Fransız halkına ihanettir, daha çok onların sorunu olması lâzım. Tabii ki böyle bir olayın gündeme getirilişi tamamen siyasi mahiyettedir ve Türk halkına, yüce Türk milletine çok büyük bir hakarettir, yani kabul etmek mümkün değil. Özetle, benim bu konuda söyleyeceğim bunlar.

- Siz de Cumhurbaşkanı Chirac'a herhangi bir tepki mektubu yazdınız mı, yazmayı düşünüyor musunuz?

- Hayır. Zaten bu madalya işini bizim statü olarak bildirmemiz gereken yer Fransız Büyükelçiliğidir, ben de Fransız Büyükelçiliğine bu konuları ihtiva eden bir mektupla olayı bildirdim ve mektubun sonunda da kabul etmeyeceğimi belirttim. Onlar da

büyük bir ihtimalle bu mektupları ilgili yerlere ulaştıracaklardır.

- Şimdi bu tasarrufların yasalaşması için, biliyorsunuz, Senato'nun ve Cumhurbaşkanının da onayı gerekiyor. Sizce bu tasarrufların âkabeti ne olur?

- Şimdi benim üzüldüğüm nokta şu: Sadece bugüne bakarak olayları değerlendirmek çok ciddi bir hatadır. Bunun özünde yatan konu, aslında kendi kafalarında bulunan ve kafalarına kazanmış olan bir düşüncenin ortaya çıkmasıdır. Yani, bu dün de vardı, evvelki gün de vardı, bugün de vardır, yarın da olacak. Dolayısıyla, bizim mücadelelemiz sadece bu anlamda, bu Meclisten çıkan kararın yasalaşmaması yönünde değil, bu düşüncenin ortadan kaldırılma-

ması mahiyetinde olması lâzım. Dolayısıyla, bizim bu konudaki mücadelemiz, bir tek Fransa'ya karşı değil, aynı zamanda tüm insanlık adına ve Avrupa Birliği adına vereceğimiz bir mücadele olması lâzım. Dolayısıyla, hiç önemli değildir yasa konusunun gündeme getirilmesi. Böyle bir olayı siyasi sahneye taşınmalarını kabul etmek mümkün değil yani. O halde bizim savunduğumuz nokta nedir? Bunu tarihçilere bırakacağız. Buyurun gelsinler, bu milletin düşüncesi açıktır, dolayısıyla bu güzellikleri gelsinler bizimle paylaşsınlar, tek derdimiz odur. Yani, sonuç hiç önemli değil, mücadeleleri yanlış kullandırmaya hak kazanmıştır.

- Yani tasarrufların bundan sonra onaylanmaması da bir şeyi değiştirmez artık diyorsunuz. Türk - Fransız ilişkilerinin bundan sonra, olumlu bir yöle girmesi zor görünmüyor...

- Zor, ancak şimdi şu önemli: Bir aksiyon, bir olay söz konusu olduğu zaman bunun reaksiyonunun doğru zamanda, yerde ve güçte yapılması lâzım; stratejinin adı budur zaten. Yani, baştan gecikmiş birtakım tedbirlerin gündeme getirilmesine etkisi çok az olur. Size bir örnek vereyim, İspanya'da askeri ataşelik görevi yaptığım sırada yaşadığım bir

olay: İspanya tüm Avrupa ülkelerini yaş meyve ve sebze konusunda besleyen bir ülkedir, yani o zenginliği çoktur. Bir gün 6-7 tane İspanyol tır Fransa'ya giriyor ve Fransa tarımcıları tarafından durduruluyor ve otobanda yakılıyor. Olay saat 18.00 civarında meydana geliyor. Saat 20.00'de İspanyol hükümeti olağanüstü toplantı yaptı, Fransa'yı şiddetle kınadı. 24 saat geçmeden Fransız mallarındaki satış

oranı yüzde 30 aşağıya indi. Bakın, olaya ve reaksiyona bakın. Ve iki Avrupa Birliği üyesi ülkeden bahsediyorum ben size. Dolayısıyla, gecikmeli alınacak birtakım tedbirlerin veya geç gösterilecek reaksiyon bana göre çok faydası olmayacak.

- Dün (16 Ekim 2006) Türk basınında Fransız Cumhurbaşkanı Chirac'ın Başbakan Tayyip Erdoğan'ı arayarak özür dilediği ve tasarrufların durdurulması için elinden geleni yapacağını vadettiğine ilişkin haberler çıktı. Ama Fransız kaynakları bu haberleri doğrulamadı; hatta bugün arayan tarafın bile Fransa olmadığı ortaya çıktı! Siz hükümetin bu çabasını neye bağlıyorsunuz? Ve bu konuda Türkiye'nin izlediği diplomasiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Şimdi diplomasi, diplomatik ilişkilerin tabii

**FRANSA BÜYÜKELÇİLİĞİ
SAVUNMA ATAŞESİ**

Sayı : 706 / TUR/AD

Ankara, 26 Haziran 2006

Konu : Madalya takdimi

Genel Kurmay Başkanlığı Yabancı Ataşeler Şube Müdürlüğüne

Fransa Cumhurbaşkanı'nın 13 Haziran tarihli yazılı emri ile;
- Eski Hava Kuvvetleri Komutanı General İbrahim FİRTINA'nın Ulusal Liyakat Emri bünyesinde "commandeur" madalyası almaya ve;
- Tuğgeneral Ahmet DİNÇYÜREK'in Ulusal Liyakat Emri bünyesinde "sövalde" madalyası almaya hak kazanmıştır.

Bu subaylara yönelik madalya takdimi ikinci sömestr içerisinde düzenlenebilir.

- Madalyaların kabul ettiklerinden emin olmak;
 - madalya takdimine ilişkin talep ve dileklerini öğrenmek (birçok şey mümkündür: posta ile gönderiminden kokteyle kadar; alacak olan kişi arzu ve imkanlarını bildirmelidir);
 - olası bir madalya takdimi töreni ile ilgili koşulları incelemek maksadıyla sözkonusu kişilerin ikamet yerlerini öğrenmek
- amacıyla sözkonusu kişilere nasıl birer ulaşacağını bana bildirmenizi rica eder, teşekkürlerimi sunarım.

Kurmay Albay ARBOD
Fransa Büyükelçiliği nezdinde
Savunma Ataşesi

[Signature]

bir etik yönü var. Kurtuluş Savaşımızda yedi düvel Türkiye'ye karşı idi. Bu yüce millet büyük bir şahlanış göstermiş, emsali görülmemiş bir destan yazmıştır. Bu ülkelerin hemen hemen tamamı Batılı ülkelerdir, yani bugün çağdaş kabul ettiğimiz ülkelerdir. Batılı devletlere karşı büyük mücadeleye girişen ve büyük bir zafer kazanan Atatürk, daha sonra Batıyla işbirliği haline girebilmiştir mesela. Batıyı hedef göstermiştir bir anlamda. Çağdaşlık Batı demek değil, bunu ifade edelim; çağdaşlık bir kültürdür, bir büyük olaydır, Batıyla ilgili değildir. Belki bir ölçüde teknolojik çağdaşlık diyebiliriz o anlamda.

Dolayısıyla diplomatik olarak, rasyonel ve realist olarak yapılacak faaliyetlerde bir basamak vardır, bu basamak böyle adım adım gider, birdenbire söz konusu olmaz. Bu olay bizim bir defa yaşadığımız bir olay değildir, ilk defa yaşanmış bir olay olsa ben bunu kabul ederim. Yani, belli bir zamana ihtiyacımız var. Fakat bu olayı biz her defasında yaşıyoruz. Artık devletin, -ki bu sadece siyaset veya hükümet değildir- artık bu konularda uzmanlaşmış ve bu konudaki atılacak adımların nasıl olacağını çoktan bilmesi lazım. Çünkü, beş gün süre geçiyor, ondan sonra Meclisi topluyorsunuz yani, bana göre bu bir eksiklik, olmaz böyle şey!

Tabii ki ben Fransa'ya savaş açalım falan demiyorum, ama bir kültürel, bir özgürlük savaşçı söz konusu; psikolojik, sosyal ve kültürel alanda bir savaş konusu söz konusu yani. O halde bu savaşçı bizim çok iyi yönetmemiz gerekiyor. O yüzden diplomatik etiğe uygun bir şekilde cereyan etmesini mantıklı karşılamak lazım. Ama yerinde ve zamanında ve de olayların bütünlüğü içinde olaya bakmak lazım.

- Peki hükümetin dışındaki kurum ve grupların tepkilerini nasıl buluyorsunuz?

- Ben burada özellikle aydınlarımızda bir eksiklik görüyorum. Mesela üniversitelerimiz derhal toplanmalıydı. Üniversite rektörleri bir araya gelerek olayı değerlendirmeli, belki Anıtkabire yürümeliler ve bir bildiriyle Fransa'yı protesto etmeliydi. Ki daha önce Cumhuriyet'in temel değerlerine yönelik saldırılarda bu yapılmıştır, bu konuda da yapılmalıydı bana göre. Türk Üniversiteleri, aydınlar ortak bir

tepki göstermeli ve dünyaya sesini duyurmalıydı diye düşünüyorum. Bu konuda önemli bir eksiklik görüyorum.

- Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinin çıkmaz yola girdiği artık Türkiye'deki AB taraftarlarımızın bile itiraz edilmeye başlandı. Sizce bu olay Türkiye - AB müzakerelerini ve Türkiye'nin AB macerasını nasıl etkiler?

- Şimdi ben iki konuyu bununla bağlantı olduğu hassasiyetle belirtmek istiyorum. Bildiğiniz gibi İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi Birinci Dünya Savaşı sıralarında Amerikan Devlet Başkanı Wilson tarafından ortaya atılmıştır ve o beyannamenin temel esasları da şimdiki Birleşmiş Milletlerin yasası olarak kabul edilmiştir. Hem o beyannameye, hem de Birleşmiş Milletler kuruluş felsefesine baktığımız zaman, ana fikir özgürlük, eşitlik ve hürriyet üzerinedir. Bu çerçevede içerisinde Fransa İnsan Hakları Evrensel Beyanamesini imzalamış bir ülkedir. Fakat aynı Fransa imzalamış olduğu uluslar arası anlaşmaların temelini oluşturan özgürlük ve hürriyet fikirlerinin aksine işlem yapmaktadır. Başka bir ifadeyle suç işlemektedir. Biz bunu genel anlamda, yani çağdaş anlamda söylüyoruz.

Sadece biz değil bütün dünya ülkeleri söylüyor, insanlığın evrensel beyanamesi veya bildirgesi olduğuna göre, bana göre Fransa insanlık suçu işlemektedir. Dolayısıyla tüm insanlığın kendi değerlerini korumak adına İnsan Hakları Mahkemesine Fransa'yı şikayet etmesi lazım; bu birinci nokta.

İkinci nokta; Avrupa Birliği dünya ölçeğinde gücünü kaybetmiş bir birlik, özellikle I. Körfez Harakatından sonra Amerika artık "en büyük benim" demmiştir. Avrupa Birliği yer bulamıyor kendisine. Fakat bir tek gücü var; taşıdığı değerler. Özgürlük, demokrasi, insan hakları, barış gibi moral değerleri var, bunun üzerine inşa ediyor kendi faaliyetlerini. Bizim önümüze de sürekli bunları getiriyor. İnsan hakları, özgürlük vs. ile çıkıyor hep karşımıza. Birliğin kendi içerisindeki bir ülke, kendi üyesi bir ülke kalkıp Avrupa'nın itibarını sağlayacak bu değerlerin hilafına iş yapıyor. O zaman Avrupa Birliği şunu yapmalı: Şiddetli derecede Fransa'yı kınamalı, derhal bu eyleminden vazgeçmesi, bu düşünceden vaz-

geçmesi gerektiğini söylemeli. İki; Fransa'nın Avrupa Birliği üyeliğini masaya yatırmalı. Eğer gereğini yapmıyorsa da bana göre Avrupa Birliği'nden ihraç edilmelidir. Olaya böyle büyük bakmak lazım. Bizim bir ülke olarak yapacağımız bu tür mücadelelerde dünya ölçeğinde olaya bakmamız lazım. Yani, hamaset güzel, tabii ki koruyacağız ama bir de realizm var, bir de rasyonelizm var, yani gerçekçi ve akılcı olarak olayları masaya yatırmamız lazım.

Avrupa Birliği üyeliğimizi bu tür olayların etkilemesinden çok, bizim genel anlamda Avrupa Birliği felsefesi içerisinde yer almamızı tartışmamız lazım. Bu olaylar bana göre çok küçük taşlardır süreç içerisinde. Ama esas sorun, "biz Avrupa Birliği'ne girecek miyiz ya da onlar bizi alacaklar mı" meselesidir. Dolayısıyla, bunların çok daha üzerinde bazı olaylar, bazı değerler falan var, öyle bakmak lazım. Yani, başka bir ifadeyle; ben Avrupa Birliği'ne kabul edileceğimiz kanaatinde değilim. Fakat, bu tasarımı anlamda çok etkilemez; bunlar çok küçük şeyler...

- Peki, siz Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi

taraftarı mısınız?

- Kendi değerlerimizden, benliğimizden, duruşumuzdan, kişiliğimizden eğer taviz vermeyeceksek karşı değilim. Küreselleşmenin getirdiği tabii sonuç, bir grup içerisinde yer almaktır. Yani, tüm dünyanın büyük pastasından eşit miktarda pay almak meselesidir. Eğer şu anda realizm diyorsa ki bize, bir grup içerisinde yer almamız gerektiğini, o halde almamız; ama kendi değerlerimizle.

- Az önce Avrupa'nın bir anlamda çöküşe geçtiğini söylediniz. Şu halde Türkiye böyle bir grup içerisinde yer alacaksa, Avrupa Birliği stratejik olarak doğru bir tercih mi?

- Tabii ki, tam üyelik aşlında Avrupa Birliği için çok daha önemlidir, Türkiye için değil. Yani, Avrupa Birliği stratejik geleceğini devam ettirmek

istiyorsa ya da yeni bir stratejik anlayışla açılmı yapmak istiyorsa, aslında güvenebileceği en büyük koz Türkiye'dir.

- Ama Türkiye bunu kullanamıyor tabii...

- Onlar da buna hazır değil, yani dikkat etmek lazım. Hep gündeme getirilmiştir, bakan 80'li yıllarda Amerikalıların büyük stratejisti Brezinski, Santraç

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
HAVA KUVVETLERİ KOMUTANLIĞI
ANKARA

GENSEK : 0045-352-06/Koor.Ş. /69.562_ 25 EYLÜL 2006
KONU : Madalya Alınması Hakkında.

FRANSA BÜYÜKELÇİLİĞİNE

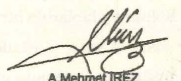
1. Fransa Cumhurbaşkanı'nın 13 Haziran 2006 tarihli yazısı ile Ulusal Liyakat Emri bünyesinde, 25 nci Hv.K.K. (E) Hv.Org. H.İbrahim FIRTINA'nın "Commandeur Madalyası", (E) Hv.Plt.Tuğg. Ahmet DİNÇYÖREK'in "Şövalye Madalyası" almaya hak kazandığı bildirilmiştir.

2. 25 nci Hv.K.K. (E) Hv.Org. H.İbrahim FIRTINA söz konusu madalyayı memnuniyetle kabul etmekte olup, programının uygun olmaması nedeniyle posta yolu ile gönderilmesini talep etmektedir.

3. (E) Hv.Plt.Tuğg. Ahmet DİNÇYÖREK'in madalyayı kabul ettiği ve Fransa Büyükelçiliğinin takdimine ilişkin tören programına Kasım 2006 ayı içerisinde riyet edebileceğini bildirmiştir.

4. 25 nci Hv.K.K.(E) Org.H.İbrahim FIRTINA ile (E) Hv.Plt.Tuğg.Ahmet DİNÇYÖREK'in iletişim adresleri aşağıda sunulmuştur.

Arz ederim.

A.Mehmet İREZ
Hava Pilot Kurmay Albay
Genel Sekreter

İLETİŞİM ADRESLERİ :
25 nci Hv.K.K. (E) Hv.Org. H.İbrahim FIRTINA
Adres: Hv.K.K.İği Genel Sekreterlik Bakanlıklar/ANKARA
(E) Hv.Plt.Tuğg. Ahmet DİNÇYÖREK
Adres: Söğütözü cad. No:43 Tel:0-312 292 40 12-292 40 62/ANKARA

Tahtası kitabını okursanız orada diyor ki, "Türkiye, stratejik ortak ülkelerden birisi değildir, Türkiye Avrupa Birliğine girmeyecek, Türkiye Avrupa Birliğiyle genişletilmiş bir ortaklık yapacaktır" diyor, bundan 17 sene önce. Avrupa Parlamentosu Başkanı da, bundan beş sene önce falan imtiyazlı ortaklığı deklare etti. O günden beri Avrupa'da herkes imtiyazlı ortaklık diyor. Yani, bir taraftan Amerika'yı yönlendiren stratejistlerden biri bunu söylerken, diğer taraftan Avrupalılar da kalkıp imtiyazlı ortaklık bahsediyor.

Yani, bir tek Avrupa Birliği değil, Amerika da belki perde arkasındaki birtakım nedenlerden dolayı, arzu etmiyor öyle bir pakta girmemizi. Dolayısıyla biz seçeneğimizi zorlarız, çünkü biz barış milletiyiz, çünkü biz huzur milletiyiz, biz kimseyle kavga etmek istemiyoruz. Kavga olmayan, barış olmayan her türlü ortamda biz varız. Barışı sağlamak için de biz varız, o yüzden bugün Lübnan'dayız, o yüzden bugün Afganistan'dayız, o yüzden dün Somali'ye, 1950'de Kore'ye gittik, dünyanın güzelliği için. Ne demiş büyük önderimiz: "Yurtta sulh, cihanda sulh" demiş yani, işte eylem budur. Bu anlamda olabilecek her türlü yerde varız. Ama bizim değerlerimizle.

Fakat Avrupa'nın bizi böyle istediği kanaatinde değilim ben. Daha da ileri gideyim ben, sizinle beraber konuşalım bu olayı, bölmeyi planladığı bir ülkeyi neden kendi içerisine alsın ki yani! O yüzden bu olayı, Ermeni soykırımını tasarısı mecrasında gündeme getirirken çok daha fevkinde stratejik konular var mutlaka masaya yatırılması gereken, öyle bakmak lazım.

- *Türkiye'de bazı aydınlar, Fransa'ya verilecek en iyi cevabın 301. maddenin kaldırılması olacağını, böylelikle düşünce hürriyeti alanında Avrupa'ya da bir ders vermiş olacağımızı söylüyorlar. Bugünkü gazetelerde de 301. maddenin en azından değiştirilmesi konusunda Abdullah Gül'ün Avrupalılara bir taahhüdünden bahsediliyordu. Siz 301. madde hakkında ne düşünüyorsunuz?*

- Şimdi öncelikle ben şuna karşıyım: Biz kendi insanımızın güzelliği, mutluluğu, refahı için kendimiz değerler geliştiremiyor muyuz, kendimiz bir şeyler yapamıyor muyuz? Neden Avrupa Birliği'nin

bize dayatmaya kalktığı şeyleri yapmak zorunda kalıyoruz biz. Her dayatma beraberinde ona yamanmış bir takım başka görüşleri getiriyor. Yani fikir özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, insan hakları, demokrasi gibi kavramlarla birlikte, bakıyorsunuz beraberinde vakıf hakları, beraberinde ruhban okulları geliyor. Dolayısıyla, ben önce kendi insanımın mutluluğu ve refahı için kendim bir şeyler yapmalıyım öncelikle. Bunun için benim Avrupa'nın değerlerine ihtiyacım yok. Tarihi bir vakıdır, soykırımların en çok yoğunlaştığı ülkelerdir bunlar. Bu ülkeler dünyanın her tarafında ciddi soykırımlar yapmışlardır, yani bunların sicilleri bozuktur. Fakat benim tarihinin hiçbir yerinde soykırım göremezsiniz, çok güzel şeyler görürsünüz.

Dolayısıyla, eğer çağdaşlık, insanlığın mutluluğu için zaruri olan bir olguysa, bunun çok çok fevkinin milattan önceki yıllarda, Orta Asya'daki otağlarda görürsünüz. Orada hatun kişinin hakan kişinin yanında oturduğunu görürsünüz, orada kadın haklarını görürsünüz. Dolayısıyla ben bu güzelliklere evelden beri sahibim, benim bu güzellik, Avrupa'nın değil. Avrupa eğer bu tür zorlamaları bize yapıyorsa, mutlaka bunun arkasında başka hedefleri vardır, bu hedefleri gerçekleştirmeye çalışıyorlardır.

Dolayısıyla, Avrupa'nın bizden istediği şeyleri, ister düşünce hürriyeti, ister fikir, bilinç özgürlüğü vesaire gibi kavramlarla sunulsa bile hep şüphyle karşılamak lazım. Kendi insanımız için ne kadar özgürlük olması lazım, biz bunu masaya yatıracağız; kendi geleneklerimize, kendi terbiyemize, kendi ahlakımıza göre yapacağız bu işi. Avrupa'nun isteğiyle karşılaştıracakız, işimize geliyorsa alacağız yapacağız, işime gelmiyorsa yapmayacağız. O açıdan ben 301. madde ile ilgili gelişmeleri bir bütün olarak görüyorum. Yani bize yapılan dayatmalar, burada gerçekleştirilmek istenen stratejik hedefleri kolaylaştıracak bir baskı aracı gibi görüyorum bu olayı. Asla böyle bir şeyi kabul etmiyorum ben.

- *301. maddenin kaldırılması ya da değiştirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz peki?*

- Kesinlikle hayır!

- *Tam da Fransa'da Ermeni tasarısının oylandığı gün, "Bu topraklarda 1 milyon Ermeni ve 30 bin*

Kürt öldürüldü" diyen bir Türk romancısına Nobel Edebiyat Ödülü verildi. Türkiye'de bir kesim aksini iddia ediyorsa da, ödülün edebî değil siyasi mülhazalarla verildiği Avrupa Basınında dahi yazıldı. Siz bu ödülü ve tesadüfünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Şimdi bakın, bazı yazarlarımız veya bazı basın mensupları falan diyor ki, "daha önce Nobel Ödülü almış olan kişiler de muhalif, tezat kişilerdi o ülkelerde, yani onlara böyle bakmak lazım, bu açıdan değerlendirmek lazım." Fakat şunu soruyorum onlara ben: Acaba Nobel ödülü almış olan o kişiler kendi ülkelerinde neye ne kadar tezatlılar. Şimdi sisteme tezat olabilirsiniz, düşüncelere tezat olabilirsiniz, siyaseti beğenemeyebilirsiniz; fakat Türk milletine hakaret edemezsiniz! Bu asla kabul edilebilecek bir şey değildir! Ve daha önceki Nobel Ödülü almış kişilerin hiçbirisi -hafızam beni yanıltmıyorsa- kendi ülkelerinin milli anlayışına karşı değildir. Çok büyük bir fark söz konusudur burada, nüans da değildir ciddi farktır bu yani, onu dikkate almak lazım.

Şimdi diyelim ki, Nobel Edebiyat Ödülünü

açıklanması o gün olmadı, ondan bir hafta önce oldu, bir hafta sonra oldu. Gerçi öncesi, sonrası da fark eder ama, biz Fransız Meclis kararıyla bağlantı kurarak değerlendirelim. Neyimizi değiştirecekti bizim söyler misiniz bana? Yani, Türklüğe hakaret eden, Fransız Meclis kararıyla, Nobel Edebiyat Ödülünü alan sayın yazarımızın ifadesi arasında bir fark

var mıdır? Yani, Meclis kararına böyle ülke olarak büyük tepki gösterirken, Nobel Edebiyatı almış olması "1 milyon Ermeni, 30 bin Kürtü katlettik" diyen bir adamın bu suçunu hafifletir mi! Böyle bir şey söz konusu olamaz! Fransız Meclis kararıyla sayın yazarımızın ifadesi arasında bana göre bir fark yoktur yani. Aynı gün olup olmaması hiç önemli değil, ben felsefi olarak

TOBB
EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

10 Ekim 2006

Sayın Fransız Savunma Ateşesi;

Biraz tarih bilgisi olanların, yakından bileceği gibi, Türk-Fransız ilişkilerinin dünya tarihine örnek olacak birliktelik içinde olduğu ve bunun köklü temellerinin asla çözülemeyeceğini önemle vurgulamak isterim.

Dünya insanlığına ışık saçan, "Hürriyet-Eşitlik-Kardeşlik" felsefesinin mimarı Fransa'nın, üzüntü ile ifade etmek isterim ki, politik ve küçük hesaplar düşünerek, tarihi misyonundan uzaklaştığını görmek beni derinden yaralamıştır. Fikir ve vicdan özgürlüğünü kaybetmiş bir Fransa'yı görmek ayrıca beni üzmektedir.

Bu duygular içerisinde Sayın Cumhurbaşkanımızın 13 Haziran 2006 tarihli yazılı emri ile bana tevccüh buyurduğu Ulusal Liyakat Emri bünyesinde "Şövalye" madalyasını kabul edemeyeceğimi bildirir. Saygıları sunarım.

Dr. Ahmet DİNÇ YÜREK
E. Hv. Plt. Tuğgeneral
TOBB Ekonomi ve Teknoloji
Üniversitesi
Mütevelli Heyet Üyesi

olaya bakarım. Dolayısıyla, asla kabul edilemez.

Nobel Edebiyat Ödülü almış olmak şahsi bir başarıdır, bunu şekilsel olarak düşündüğümüz zaman, alkışlar, ayrı bir olaydır. Fakat onun ifadesini de ben kabul etmiyorum. Bu insan, benim insanım, efendim kalkıp Fransız Meclis kararının aynısını söyleyebiliyor; ben Meclis kararına bu

kadar tepkiliysem şayet, bu sayın yazarın ifadesine tepkizis olmam mümkün mü? Değildir. Dolayısıyla, bizim görüşmemiz gereken ve tartışmamız gereken konu budur. Bu açıdan Fransız Meclis Kararıyla aynı gün açıklanmış olması hiç önemli değildir benim için.

- Bir süre önce de biliyorsunuz Elif Şafak hakkında son romanında Ermeni meselesiyle ilgili olarak Türkiyeye hakaret ettiği iddiasıyla dava açıldı. Ama bir anda yine kampanyalar başladı, Avrupa'da Mahkeme üzerinde baskı kuruldu ve Şafak savunması dahi alınmadan beraat etti! Yani, Türkiye'nin Avrupa Birliği teslimiyeti ve macerası devam ettiği sürece, Ermeni meselesi vs. gibi konular gündemimizden düşeceğe benzemiyor. Türkiye bu baskılardan nasıl kurtulacak?

- Şimdi tarih bizden intikam alıyor, yani bugünkü Batılı milletler bizden intikam alıyorlar başka bir ifadeyle; çünkü onlara çok güzel bir insanlık dersi verdik. Sadece savaş kazanmadık biz, aynı zamanda insanlık dersi verdik. Bakın geçen gün Çanakale'deki Ülkü Ocakları üyeleri Fransa'yı protesto kapsamında gidiyorlar, Fransızları orada yatan Fransız dedelerine şikayet ediyorlar, güzelliğe bakın. Yani, biz büyük bir insanlık dersi vermeye devam ediyoruz. Böyle bir insanlık dersini almış olan bu Batı bunu kabul edemiyor. Yani, bu millet, Türk milleti bize bu dersi veremez diyor. Bunun için de, bu millet üzerinde her türlü oyun dün vardı, bugün de var, yarın da olacaktır. Bunun Avrupa Birliği süreciyle, bölgesel birtakım ittifaklarla, yok efendim işte Türkiye'nin Ortadoğu'daki menfaatlerini koruyabiliriz, yok Türkiye'deki bölücü örgütü ortadan kaldıracak birtakım tedbirler getirebiliriz ifadeleri gerçeği ifade etmemektedir. Bu strateji belirlenmiştir ve altı çizilecek bir noktadır; "Bu coğrafya Türklerin yaşayacağı bir coğrafya değildir, Türkler pınlı pırtısını toplayarak Orta Asya'ya geri gitmelidir", Batılıların kafasındaki felsefe budur. Bu İngiliz felsefesidir ve biz İngilizlerin büyük Asya projesini durdurmuş bir milletiz, zaferle de bu işi başarmışızdır.

Dolayısıyla bu çerçevede içerisinde Avrupa Birliği sürecinde, bunlar her defasında, her zaman gündeme getirilmiştir, getirilecektir. Ama bir bölümünü ifade edeyim ben size; bugün Ermeni olayı, dün efendim işte PKK-Kongragel oldu, etnik gruplarımızı çatışır bir hale getirdiler, işte bunlar hep gelişecektir. Ermeni olayını ve PKK'yı birazcık birbirine bağlamak lâzım, bazı konjonktürel değişiklikler söz konusu olsa da. Yarın bir gün Rum-Pontus diyeceklerdir, efendim öbür gün Gürcüler diyeceklerdir, devam edecektir bu olay.

Yani olaya böyle bakmak lâzım, büyük resmi görmediğimiz takdirde küçük resimlerde boğuluruz. Küçük gravürler bizi ifade etmez, gravürün bütünlüğüne baktığımız zaman o eski İstanbul'u görebilirsiniz, onun yarısını koyduğunuz zaman bir şey ifade etmez, büyük resimlere bakalım biz, büyük resim budur, her zaman karşımıza çıkacaktır. Bizi istemiyor adamlar, ne Avrupa'da ne de bu coğrafyada! Ama, bundan sonraki süreci de görmek lâzım. İşte büyük önderimizin en büyük özelliği buydu; öngörü sahibi olmak. 50-100 yıl sonrayı görebilmek özelliği vardı. Amaçları, küreselleşmenin getirdiği -küreselleşme bir tek ticari değildir, bunun hukuki yönü de vardır, psikososyal yönü de vardır, kültürel yönü de vardır- olayları bir üst noktaya taşımaktır. Bir üst noktaya taşdıktan sonra, efendim Birleşmiş Milletler kararıyla, Güvenlik Konseyi kararıyla Türkiye'nin bölünmüşlüğüne legalleştirmekti! Ama psikolojik anlamda, ama stratejik anlamda bizi istemiyorlar hiçbir yerde. Diyorum ya, bırakın Avrupa Birliğine girmeyi, bu coğrafyada istemiyorlar bizi. Olay budur, böyle bakmak lâzım. İnançımız odur ki, güvenebileceğimiz sadece kendimiz varız, başka hiç kimse yok!

Teşekkürler.

*Dr. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Miteveli Heyeti Üyesi

**Söyleşi: Ömer BEKEÇ - Mehmet EKİZ

AZERBAIJAN

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No TK/87

Nejat ESLEN*

Azerbaycan, Hazar Havzası ve Orta Asya zenginliklerini içeren şişeye giriş sağlayan yaşamsal önemdeki tupa olarak tanımlanabilir.

Z. Brzezinski

11

Eylül, 'yeni yüzyıl', ABD'nin arzu ettiği 'yeni dünya düzeni', 'medeniyetler çatışması', 'Genişletilmiş Orta Doğu Projesi' ve bu kapsamda 'enerji savaşlarının' başlatılması için bir milat oluşturdu. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ile ortaya çıkan tek kutuplu dünya düzeninde ABD, şartları avantajlara dönüştürerek, küresel üstünlüğünü sürdürülebilmek için Avrasya'nın enerji kaynaklarını ve enerji güzergahlarını kontrol etmek amacıyla jeostratejik hamlelerini başlattı.

Küresel üstünlüğünü sürdürme gayretleri içindeki ABD'nin Afganistan'daki Irak'taki, İsrail'in ise Lübnan'daki başarısızlıkları, ABD'nin konvansiyonel askeri gücünün tıkanması, Avrasya'nın diğer önemli aktörleri ve ABD'nin gerçek rakipleri Rusya ve Çin'in yükselişlerini sürdürmesi Avrasya'daki jeopolitik dengeleri değiştirirken, büyük (stratejik) ve geniş (jeopolitik) düşüncemeyi öğrenemeyen Türkiye, bir yanda PKK ile meşgul edilirken, ABD dayatmaları ve AB süreci ile zamanını harcadı ve harcamaya da devam ediyor.

Oysa, Türkiye'nin öncelikle Avrasya coğrafyasındaki ilgi ve etki alanlarını belirlemesi, bu bölge-

lerdeki çıkarlarını tanımlaması, çıkarlarını geliştirmek için Avrasya jeopolitik vizyonu ve 'Avrasya jeostratejisi' geliştirmesi; ABD,AB,Rusya, Çin, Hindistan ile ve Ortadoğu, Orta Asya ve Kafkasya ülkeleri ile ilişkilerini bu kapsam içinde ve bu coğrafi genişlikte değerlendirmesi gerekiyor. Türkiye'nin güvenlik ve refah çıkarları nedeni ile Güney Kafkasya ve

Türkiye-Azerbaycan ilişkileri ise bu anlayış içinde özel bir önem ve değer kazanıyor.

Türkiye'nin güvenliğinin ağırlık merkezi Batı'dan Doğu'ya kaymıştır. Aslında, sadece Türkiye için değil, küresel jeopolitik anlamında da Doğu'nun değeri ve önemi Batı'ya oranla artmaktadır.

Çünkü, enerji kaynakları Doğu'da yoğunlaşmıştır. Yeni jeopolitik güç merkezleri doğuda ortaya çıkmaktadır. Geleceğin ekonomik zenginlikleri ve pazarları da doğudadır.

Doğu Anadolu ile birlikte Güneydoğu Anadolu'dan oluşan Anadolu'nun doğusunun güvenliği ise Türkiye'nin güvenliği içinde öncelik kazanmaktadır. Çünkü Anadolu'nun doğusu, enerji zengini Orta Doğu'ya, Hazar Havzası'na yakınlığı, Orta Doğu ve Orta Asya'ya istikametindeki jeostratejik hamlelerle

ilişkisi, su kaynakları, kırılğan etnik yapısı ile öne çıkmaktadır. Ayrıca Anadolu'nun doğusu, Türkiye'nin Orta Asya ve Avrasya'nın kaynakları ve zenginlikleri istikametinde yapabileceği jeostratejik açılımlar için ise çıkış kapısı oluşturmaktadır.

Türkiye'nin güvenliği ve geleceği Anadolu'nun doğusuna, Anadolu'nun doğusunun güvenliği ise dış kaynaklardan körtiklenen etnik kırılğanlıkların aşılmasına, su kaynaklarının korunmasına, Kıbrıs'ta statükonun sürdürülmesine, Irak'ın kuzeyinde Türkiye'nin yaşamsal güvenlik çıkarlarına ters düşecek oluşumların engellenmesine ve Karadeniz'de inisiyatifin kaybedilmemesine bağlıdır.

Anadolu'nun doğusunun ve Türkiye'nin güvenliği, Güney Kafkasya'daki gelişimler ile de çok yakından ilgilidir. Çünkü, coğrafi yapısı nedeni ile Anadolu'nun doğusu ile Güney Kafkasya bir bütündür; coğrafi yapısı ve karakteristikleri nedeni ile Güney Kafkasya'yı Anadolu'nun doğusundan soyutlamak ise mümkün değildir. Güney Kafkasya, Anadolu'nun doğusu istikametinde kuzeyden ve doğudan gelişebilecek jeostratejik açılımları engelleyen bir coğrafi blok, Türkiye'nin Avrasya açılımları için ise bir jeostratejik atama taşıdır. Bu nedenle de Türkiye'nin Güney Kafkasya'daki gelişimleri etkilemesi, bunu yapabilmek için ise bölgede aktif rol oynaması gerekmektedir.

Türkiye'nin Güney Kafkasya'nın kilit ülkesi Azerbaycan ile ilişkileri ise hem Güney Kafkasya'daki gelişmelere aktif katkılar ve Azerbaycan üzerinden Avrasya'ya açılım imkânları sağlamak bakımından hem de Anadolu'nun doğusunun ve Türkiye'nin güvenliğinde Güney Kafkasya'nın önemli nedeni ile önem kazanmaktadır. Türkiye'nin yakın ilişkiler geliştirmek zorunda olduğu Azerbaycan'ın, küresel, kıtasal ve bölgesel jeopolitik-jeostratejik önemi vardır. Coğrafi konumu ve özellikleri nedeni ile

Azerbaycan dünyanın en önemli ülkelerinden biridir. Azerbaycan Avrasya'nın jeostratejik eksen ülkesidir, çünkü;

Azerbaycan, Hazar Havzası ve Orta Asya enerji kaynaklarına açılım ve erişim için kilit bir giriş noktası görevi yaparken Hazar Havzası'ndan ve Orta Asya'dan Batı'ya açılan ve açılacak olan enerji ulaştırma hatlarının (damarlarının) keşiştiği, bütünleştiği coğrafi bölge olarak önem kazanmakta, Batı'ya açılan enerji yollarının çıkış kapısını oluşturarak küresel enerji güvenliği içinde kilit rol oynamaktadır. Azerbaycan üzerinden Bakü-Tiflis-Ceyhan gibi doğrudan Akdeniz'e indirilen veya kta üzerinden Avrupa'ya açılacak enerji yolları, Hüzmüz Boğazı,

Babülmendep Boğazı, Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı gibi dar coğrafi bölgelerden geçmek zorunda olan Basra Körfezi enerjisine kıyasla çok daha güvenli bir enerji köprüsü oluşturmaktadır.

Hazar Havzası enerjisini Anadolu üzerinden Batı'ya taşıma yeteneği olan Azerbaycan bu özelliği ile Rusya

coğrafyasını baypas eden yeni bir enerji köprüsünü oluşturma imkânı sağlayarak küresel enerji güvenliğinde önemli bir rol oynayabilmekte, bu nedenle de Avrupa ve ABD çıkarları açısından Azerbaycan'ın jeostratejik değeri yükselmektedir. Ayrıca Azerbaycan, Rusya üzerinden Batı'ya açılan enerji yollarına alternatif oluşturmak, Avrasya'nın enerji kaynaklarını ve güzergâhlarını kontrol etmek, Karadeniz'e ve Güney Kafkasya'ya girerek Rusya'yı çevrelemek, Orta Asya'ya erişim yollarını garanti etmek, Hazar Denizi'nde nüfuzunu artırmak, İran'ı ve Orta Doğu'yu bölgeden etkilemek isteyen ABD için jeostratejik önem taşımaktadır.

Rusya için Güney Kafkasya ve Azerbaycan, kaybedilmiş topraklar, Karadeniz ile birlikte güney istikametinde açılımı sağlayan çıkış, ABD çevrelemesi

ne karşı direnme bölgesi, kendi enerji kozuna karşı geliştirilebilecek rakip alternatif enerji güzergahı için çıkış noktası anlamına gelmektedir.

Tarih boyunca Azerbaycan Hazar Denizi güneyinden Hindistan'a, Hazar Denizi kuzeyinden Orta Asya'ya açılan ticaret yollarının kilit giriş ülkesi olmuştur. Günümüzde ise Azerbaycan, Avrasya pazarlarına uzanan ticaret yollarının kritik ülkesi olarak değer kazanmaktadır.

Azerbaycan, coğrafi konumu ve enerji kaynakları ile Avrasya'nın Orta Doğu, Kafkasya ve Orta Asya'dan oluşan yaşam sahasının içinde yer almakta; ayrıca, Orta Asya'ya, Orta Doğu'ya yapılacak jeostratejik açılımlara üs ve lojistik destek sağlama yetenekleri ile de öne çıkmaktadır.

Güney Kafkasya'daki dengelerin kilit ülkesini oluşturan Azerbaycan, Güney Azerbaycan ile bütünleşerek genişleme ve güçlenme potansiyeli ile de anlam ve önem kazanmaktadır.

Türkiye, Azerbaycan için Batı'ya açılış kapısı, Avrasya enerjisini Batı'ya aktaran köprü, gelişmiş bir ekonomi, model bir devlet, kardeş ve hamî bir ülke ve güvence anlamına gelmektedir.

Güney Kafkasya'da güç mücadelesi devam etmektedir. Türkiye ile birlikte ABD, Rusya, İran ve hatta Çin ve İsrail bu güç mücadelesinin içindedir. Güney Kafkasya, Anadolu, Karadeniz, Güney Akdeniz, Orta Doğu ve Orta Asya coğrafyalarının keşiştiği bölge; Türkiye'nin güvenlik kuşağı ve jeostratejik atama tahtasıdır. Azerbaycan ise Türkiye'nin Güney Kafkasya ve Avrasya jeostratejisinin hem ağırlık merkezini ve hem de eksen ülkesini oluşturmalıdır. Bunu sağlamak için Türkiye'nin öncelikle bir Güney Kafkasya jeostratejisi olmalıdır ve Türkiye'nin Güney Kafkasya jeostratejisi şu kilit sorulara cevaplar aramalıdır;

Güney Kafkasya'nın Türkiye'nin güvenliği ve refahı bakımından önemi nedir? (Türkiye'nin Güney Kafkasya ile ilgili güvenlik ve refah çıkarları nelerdir?)

Türkiye nasıl bir Güney Kafkasya arzusu etmektedir? (Türkiye için ideal Güney Kafkasya ne anlama gelmektedir?)

Güney Kafkasya'da hangi güçler arasında hangi çıkarlar için mücadele cereyan etmektedir?

Türkiye, Güney Kafkasya'da ABD'nin, Rusya'nın, İran'ın, İsrail'in, Çin'in nüfuzunu nasıl engelleyebilir veya dengeleyebilir?

Güney Kafkasya'daki ABD-Rusya güç mücadelesi Türkiye için bir fırsata dönüşebilir mi? Nasıl dönüşebilir?

Türkiye, hangi dengeler için hangi güçler ile iş birliği yapabilir?

Güney Kafkasya'da hangi etkenler istikrarsızlığa neden olmaktadır? İstikrar nasıl sağlanabilir?

Türkiye, Güney Kafkasya'da nüfuzunu nasıl artırabilir, Güney Kafkasya'yı kendi çıkarlarına göre nasıl şekillendirebilir?

Türkiye, Azerbaycan'ı kaybetmeyi nasıl önleyebilir?

Türkiye, Azerbaycan ile nasıl bütünleşebilir?

Türkiye, Azerbaycan üzerinden Avrasya'ya nasıl girebilir?

Günümüzde refah enerji, girişim, tecrübe, teknoloji, pazar, genç ve dinamik nüfus ve güvenlik kavramları ile örtüşürken ve bütünleşirken Türkiye ve Azerbaycan'ın bu konularda karşılıklı çıkarlarını dengeleyebilecek önemli değerleri vardır. Geleceklerini garanti etmek için etkin jeostratejik güçler doğunun enerji kaynaklarına ve pazarlarına yönelirken Türkiye, jeopolitik mantığı olmayan AB süreci, genişletilmiş Orta Doğu projesi ile gerçek çıkarlarından uzaklaşmakta; gerçekçi hamleler yapmak için ortam oluşunca da PKK terörü ile meşgul edilmektedir.

Dünyada tarihi, etnik, kültürel, dinî, coğrafi bağları, güvenlik ve refah çıkarları ile Türkiye ve Azerbaycan kadar birbirine yakın ve birbirini bütünleyen iki ülke yok gibidir. Azerbaycan, Türkiye'nin güvenlik ve refah çıkarları için yaşamsal değer taşımaktadır. Türkiye-Azerbaycan ilişkileri, hem iki ülkenin geleceğinin, hem de bölgedeki jeopolitik dengelerin belirlenmesinde önemli rol oynayabilme potansiyeli de taşımaktadır.

* Emekli Tuğgeneral.

PETROLÜMÜZ VE YENİ PETROL YASASI İLE İLGİLİ GELİŞMELER

Ali KÜLEBİ*

uluslararası tekelcilere dolaylı veya doğrudan pazarlanmak istenen ülke kaynaklarının en önde gelenlerinden olan "petrol" üzerindeki gelişmeler, güncelliğini birbirine paralel konuların gündeme gelmesiyle koruyor. Böylece kara altınımız üzerindeki kara bulutlar çoğalıyor. Çünkü mevcut Petrol Kanunu'nda değişiklik yapan tasarı, TBMM komisyonlarında görüşülmüş, kanunlaşmak için Genel Kurul'da sıra beklemektedir. Üzerinde yapılacak yeni düzenleme ve değişikliklerle 6326 sayılı Petrol Kanunu önce Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nı (TPAO) etkisizleştirmek, daha sonra da TPAO'nun özelleştirme kapsamına alınmasını sağlayarak kurumu yok etmek istemektedir. Türkiye'nin en önemli stratejik kurumlarından olan TPAO'nun ortaklık faaliyetleri, 22 Ekim 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2929 sayılı kanun ve 98 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile sadece petrol arama, üretme, sondaj ve petrol ameliyeleri ile sınırlandırılmış, 1984 yılında çıkarılan kanun ve KHK ile dünyadaki emsal kuruluşların aksine gelir getiren ortaklık ve kuruluşlarını kaybetmek durumunda bırakılmıştır. TPAO'nun kuruluşları olan; Türkiye Rafinerileri Anonim Ortaklığı (şimdiki TÜPRAŞ), Akaryakıt Dağıtım Anonim Ortaklığı (şimdiki Petrol Ofisi-POAŞ), Boru Hatları ile Petrol Taşımacılığı Anonim Ortaklığı (şimdiki BOTAŞ) ortaklık faaliyet alanından çıkarılmış, TPAO'nun DİTAS, PETKİM ve İGSAŞ'taki iştirak payları, 2929 sayılı kanun ve 98 sayılı KHK gereği Türkiye Kimya Sanayi Kurumu'na devredilmiştir.

TPAO, şu an dünyanın en başarılı petrol arama şirketlerinden biridir. TPAO, ülkemizin yüz akı, gerek yurdumuzda gerekse de yurt dışında başarılı arama ve üretim çalışmalarıyla da kazanmaya doymayan yabancı petrol kartellerinin hedef tahtası durumundadır. Ancak süreç içerisinde TPAO'nun yatırımlarını besleyen gelir getiren kuruluşları maalesef elinden alınarak özelleştirilmiş ya da özelleştirme kapsamına alınmıştır. Böylelikle TPAO'nun özelleştirilmesinin zemini hazırlanmıştır ve TPAO elinden çapası alınmış bir çiftçi durumuna düşürülmüştür. Ne tarlasını doğru dürüst sürebilmekte ne de ürettiği pamuğu mamul haline getirip yüksek karla satabilmektedir. Şu anda da yapılmak istenen mevcut 6326 sayılı kanunu değiştirerek TPAO'nun özelleştirilmesinin önünü açmaktır. Yani bu Yeni Petrol Kanunu Tasarısı ile, kamu yararından vazgeçilecek, petrol kaynaklarımız "teşvik" adı altında uluslararası şirketlere devredilecek, güzide, tamamen milli bir kamu kuruluşumuz olan TPAO'nun yasadaki önemli hakları elinden alınarak, özelleştirilmesinin adımları atılacaktır.

Petrol Kanunu ile İlgili Gelişmelerin Seyri

Petrol Kanunu son 5-6 yıldır üzerinde en çok konuşulan kanunlardan bir tanesidir. 6326 sayılı kanun 07.03.1954 tarihinde kabul edilmiş, 16.03.1954 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Çeşitli tarihlere kanun üzerinde yapılan

bazı ufak tefek değişiklikleri saymazsak, bu kanunun yerini tutabilecek yeni bir yasa bugüne kadar ortaya konulamamıştır. 04.12.2003 tarihinde çıkarılan 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu ile halen kullanılmakta olan 6326 sayılı Petrol Kanunu içinden bazı bölümler çıkarılarak geriye kalan bölümlerinden araştırma-arama ve üretime yönelik TBMM'de bekleyen şimdiki yeni yasa taslağı hazırlanmıştır. Tasarı bu haliyle bir bütünlük arz etmemektedir. 6326 sayılı Petrol Kanunu'nun ruhundan maalesef yoksundur. Tasarı, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün yetkilerini artırmakta, Genel Müdürlüğe önemli görevler getirmektedir. Genel Müdürlüğün yeni yasa taslağında çok geniş şekilde yetkilendirilmesi mevcut işlerin yapılmasını kolaylaştırmayacak aksine zorlaştıracaktır.

Yeni Yasanın Sakıncaları ve AB Etkisi

Bu güne kadar konuyla ilgili bazı yasalarda yapılan değişikliklerle; halen dünya petrol sektöründeki yaygın uygulamanın aksine, arama, üretim, taşıma, rafinaj ve dağıtım bütünlüğünün aynı yapı içinde TPAO ve yan kuruluşları eliyle birbirini tamamlayarak yürütülmesi anlayışı terk edilmiş, TPAO bünyesindeki TÜPRAŞ, BOTAŞ, POAŞ, PETKİM, İPRA-GAZ ve DİTAS bilinçli olarak ortaklık dışına çıkarılmış böylece TPAO parçalanmıştır. TPAO'nun kendi gelirlerinden arama ve üretim projeleri bütçesini oluşturma yetkisi alınarak, genel bütçeden çok sınırlı pay ayrılması sonucu kamu kuruluşumuzun ve dolayısıyla ülkemiz petrol aramacılığı faaliyetleri sektöre uğrularak, TPAO'nun özelleştirilmesinin zemini bilinçli olarak yaratılmıştır.

AB'ye mevzuat uyumu gerekçesiyle üzerinde bir dizi değişiklik yapılmış olan, elektrik, petrol ve doğal gaz piyasa yasalarından sonra Petrol Kanunu'nda yapılması düşünülen değişiklikler neticesinde süreç içinde kamu kuruluşlarının tüm enerji alanlarından ve petrol sektöründen çekilmesini ve bu alanın yabancı şirketlere bırakılmasını sağlayacak düzenlemeler tamamlanmış olacaktır.

AB, Türkiye gibi aday ülkelere ve çevre ülkelere uyum yasaları adı altında enerji ve dolayısıyla petrol alanında kamunun tasfiyesini ve özelleştirmeleri dayatırken, üye ülkelerde farklı uygulamalar gerçek-

leştirmektedir. AB'nin çekirdek ülkelerinde kamu ağırlığının sektörden kaldırılması ve özelleştirmeler, ya hiç yapılmaması, ya minimum seviyede tutulmuş ya da ileriki dönemlere ertelenmiştir. Ayrıca AB dışından da örnek vermek gerekirse, yakın zamanda ABD'ye ait petrol şirketi UNICAL'ın satışında en yüksek fiyatı ÇİN devlet şirketi CHINA OIL'in teklif etmesine karşın satış, ABD Senatosunun devreye girmesiyle engellenmiştir. ABD gibi özelleştirmenin beşiği olan bir ülkede bunlar olurken, Türkiye'deki uygulamalar düşündürücüdür. Özelleştirilen TÜPRAŞ'a talip olan yabancı şirketlerin çoğunun devlet şirketi olması da bu açıdan oldukça anlamlıdır. İhaleye katılan şirketlerden ENİ İtalya'nın, MOL Macaristan'ın, REPSOL İspanya'nın, PKN Polonya'nın, Indian Oil Hindistan'ın kamu şirketleri yani Türkiye'nin TÜPRAŞ'ı gibi KİT'lerdir.

TPAO'nun daha önceden bir kuruluşu olan ve özelleştirilerek satılan Petrol Ofisi Anonim Ortaklığı'nın, TÜPRAŞ'ın ihalesine katılmış olması karlı kuruluşların çok ucuza satılarak özelleştirilmesinden yana olan kişiler için bir ibret vesikasıdır. Türkiye'yi yönetenler, Türkiye'nin petrol üretim, dağıtım, kimyasallar, arama, sondaj rafineri alanlarında bölgesel, uluslararası aktör olma şansı, bu kurumları parçalayıp dağıtarak kendi eliyle ya da birilerinin hesaplarıyla yok etmektedir.

AB Mevzuatına "Uyum" Adına Kamu Kuruluşlarının Etkisizleştirilmesi

Yeni yasa değişiklikleri ile ilgili maddeler incelendiğinde, Petrol Kanunu'nda yapılmak istenen değişikliklerle, AB mevzuatına uyum adı altında, ülke yararını ve sektördeki kamu kuruluşlarını önceleyen korumacı yasa maddelerinin mevcut yasadaki çıkarılması amaçlanarak, TPAO'ya bir darbe daha vurulurken, yabancı şirketlere bir dizi kolaylık sağlanmak istendiği görülmektedir.

Tasarıda:

• 6326 sayılı mevcut yasadaki Bölüm-5'te yer alan "Milli Menfaatin Korunması" başlıklı bölümde madde-12 ve madde-13'ün aşağıdaki maddelerinin yeni tasarı ile tamamıyla çıkarılmış olması, düzenlemede kamu menfaatleri yerine uluslararası şirketle-

rin çıkarlarına dönük bir yaklaşımın gözetildiğinin açık bir göstergesidir. Bu bağlamda:

1. Petrol arama ve üretim faaliyetinde bulunmak için yapılan başvurunun değerlendirilmesinde mevcut yasanın ilk kriteri olan "talebin milli menfaatlere uygun olması" ölçütü yasadaki çıkarılarla önceki ülke yararını gözetme anlayışı terk edilmiş, uluslararası şirketlere avantaj sağlanmıştır.

2. Yabancı devletlerin, idaresinde doğrudan veya dolaylı şekilde etkili olabilecekleri şirketler yabancı bir devlet için veya yabancı bir devlet namına hareket eden şahısların, petrol faaliyetinde bulunamayacakları, mülk edinemeyecekleri, tesis kuramayacakları hükmü tasarımı ile yasadaki çıkarılarak, stratejik öneme sahip bir konuda yabancı devletlerin belirleyici olması öntedeki engeller ortadan kaldırılmış ve ülke çıkarları ikinci plana atılmıştır.

3. Ülke içinde üretilen ham petrol ve doğal gaz ile bunlardan elde edilen petrol ürünlerinin kara sahalarında % 65'inin ve deniz sahalarında % 55'inin memleket ihtiyacına ayrılması zorunluluğu tasarımı ile kaldırılarak yabancı şirketlere ürettikleri petrol üzerinde sınırsız tasarrufta bulunarak, tamamını ihraç etme hakkı getirilmiş, memleket ihtiyacını gözetme durumu ortadan kaldırılmıştır. Olağanüstü durumlarda bile ülkede üretilen petrolün ülke içinde kullanılmasının sağlanması imkansız hale getirilmiştir.

• "Sınırlara 5 km mesafede, tarihi, dini yer veya tesise, su tesisine bir yol veya umumi geçide 60 m. mesafede, şehir veya kasaba, belediye inar sahası dahilinde petrol faaliyeti Bakan müsaadesi olmadan yapılamaz" hükmü de mevcut yasadaki çıkarılarak, yabancı şirketlerin sınır tanımaksızın her yerde faaliyette bulunmaları kolaylaştırılmıştır.

Tasarımı ile TPAO'nun sahip olduğu haklar geri alınarak, kamu kuruluşumuz, yabancı şirketlerle aynı statüde görülmüştür. Bu bağlamda da,

1- TPAO'nun mevcut yasadaki bulunan devlet adını taşıyan arama ve üretim faaliyetlerinde bulunma hakkı kaldırılarak, özelleştirilmesinin öntü açılmıştır.

2- TPAO'nun lüzum üzerine petrole ilgili incelemelerde ve petrol faaliyetlerinin denetiminde Petrol Kanunu'nu yürütmekle görevli Petrol İşleri Genel

Müdürlüğü'ne yardımcı olma yükümlülüğü, bir ayrıcalıklı gibi görülerek kaldırılmıştır. Konusunda uzman kamu kuruluşumuzun ülke kaynaklarının kamu yararına uygun kullanılması yönündeki katkısı ortadan kaldırılarak yabancı şirketlerle aynı statüde değerlendirilmiştir.

3- Devlet adına arama ve üretim çalışmalarında bulunan TPAO'nun, faaliyete kapalı bölgelerde ve askeri yasak bölgelerde de Bakanlar Kurulu'nun izni ile kullanabileceği petrol arama ve çıkarma hakkı elinden alınmıştır.

4- Mevcut yasadaki yer alan TPAO'nun diğer şirketlerden daha fazla arama ruhsatı alabilme hakkı, tasarımı ile kaldırılmıştır. TPAO'nun ruhsat sayısındaki avantajlı konumu kaldırırken, ruhsat adedinin ve dolayısıyla bir şirketin sahip olabileceği toplam ruhsat alanının sınırlandırılmaması, büyük sermayeli uluslararası şirketler lehine ruhsat tekelleşmesi yaratacaktır.

5- Üzerinde arama veya işletme hakkı bulunan bir sahanın, işletme ruhsatnamesinin kurallara uygun olarak, müzayedeye çıkmadan önce TPAO'ya teklif edilmesi ve TPAO'ya işletme ruhsatının verilmesine ilişkin mevcut yasa maddesi kaldırılarak, kamu kuruluşumuzu diğer yabancı şirketler karşısında gözetme anlayışı terk edilmiştir.

Yine tasarıda üzerinde dikkatle durulması gereken, çeşitli sakıncaları olan bir dizi teknik düzenlemeye de gidilmiştir. Bunlara göre;

• Mevcut uygulamada, sondajlı petrol aramacılığını hızlandırmak amacıyla ruhsatın alınmasından sonra petrol bölgelerinde üç yıl içinde arama sondajına başlamak ve buna devam etmek zorunluluğu varken, tasarımı ile arama kuyusu açma zorunluluğu da kaldırılmış, kuyu açılması şirketlerin vereceği programa bırakılmıştır. Böylece, son yıllarda azalan sondaj çalışmalarının daha da azalması riskini taşıyan uygulamaya geçilmiştir.

• Bir sahaya iş programı ve mali yatırım programı ile yapılan başvurular 90 gün bekletilip, bütün başvurular bundan sonra değerlendirilecek, 60 gün içinde de sonuçlandırılacaktır. Mevcut uygulamada 4 gün olan bu süre tasarımıyla uzatılarak arazinin aramaya açılması süresi 5 ay daha geciktirilmiştir.

• Tasarıda Türkiye, sadece kara ve denizler ol-

mak üzere iki bölgeye ayrılmış, ruhsat alanları karada 100.000, denizde 1.000 000 hektara, ruhsat süreleri de karada 5, denizde 8 yıla yükseltilmiştir. Ruhsat sayısına hiçbir sınırlandırma getirilmemiş böylece tek bir uluslararası şirketin veya yabancı bir devletin ruhsatının bütün ülkeyi kapsayacak alanda tek başına ruhsat sahibi olmasının öntü açılmıştır.

• İşletme ruhsatnamesinin, belirli bir petrollü arazinin yanı sıra jeolojik olarak belirlenmiş üretim seviyeleri için de verileceği getirilmiştir. Önceki uygulamada belirli bir saha söz konusu iken, uygulaması hiçbir şekilde mümkün olmayacak, teknik ve hukuki sorunları kaçınılmaz olarak getirecek olan farklı derinliklerdeki seviyelere ayrı ruhsat uygulaması yapmak karmaşaya yol açacaktır.

• İşletme ruhsat alanının ne kadar olabileceği önceki kanunda belirlenmişken, tasarıda bir sınırlama kriteri getirilmemiştir. Şirketlere büyük alanlarda işletme ruhsatı alabilme hakkı verilmiş, işletme ruhsat süreleri 20 yıldan 30 yıla çıkarılmıştır.

Diğer taraftan,

• Petrol Kanunu'nu yürütmekle görevli Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün mevcut görevlerine ek olarak tanıtım ve pazarlama faaliyetinde bulunmak da getirilmiştir. Devletin hüküm ve tasarrufunda olan tabii servetler ve kaynakların ülke yararına kullanılmasını ilkesi Genel Müdürlüğün asıl görevi olması gerekirken, pazarlama gibi bir kavram görev olarak tanımlanmıştır.

• Arama ruhsatlarından hektar başına alınan devlet hakkı geliri tamamen kaldırılarak gelir kaybı yaratılmıştır.

• Ülkemizde üretilen ham petrolden alınan %12.5'lik devlet hissesi oranının, günlük üretim miktarına göre kademeli olarak % 2-3'e kadar indirilmesi sonucunda, üretimden sağlanan mevcut gelir şirketler lehine % 75 azaltılmaktadır.

• Denizlerde bulunacak petrol üretiminden alınacak devlet hissesi oranlarının düşürülmesinden sonra, su derinliğine bağlı olarak % 40'a varan ilave indirimler getirilmiştir. Örneğin, denizlerde yapılacak günde 20.000 varil ham petrol üretiminden alınacak devlet hissesinin, bugünkü uygulama ile günlük miktarı 2500 varil ve ortalama 50 \$/varil üzerinden

den değeri 125.000 Dolar iken; tasarıda getirilen şekli ile devlet hissesi miktarı 400 varile ve parasal değeri 20.000 Dolar'a, 1500 m su derinliği indirimi sonrasında da 280 varile, yani 14.000 Dolar düşecek ve ülke mevcut durumla karşılaştırıldığında, denizlerde her 20.000 varil petrol üretildiğinde günlük olarak 111.000 Dolar gelir kaybına uğrayacaktır. (Petrolün varili 50 Dolar olarak kabul edilmiştir.)

• Ülke olarak sahip olduğumuz petrol kaynaklarımızdan alacağımız hissenin önemli oranda düşürülmesinden başka çıkarılan petrolün yurt içinde değerlendirilmesi ve memleket ihtiyacına ayrılması zorunluluğu kaldırılmış, üretimin tamamının yurt dışına ihraç edilmesi hakkı da getirilmiştir.

• Petrol şirketlerine; bilançolarında enflasyon muhasebesi sistemini uygulayabilecekleri, petrol faaliyeti için yaptıkları yatırımların transfer tarihindeki cari kur üzerinden, harice transferi tamamlanuncaya kadar, devlet hissesi hariç, kurumlar ve gelir vergisinden muaf olacakları, safi kazançları üzerinden ödemekle mükellef oldukları vergiler toplamının % 40 oranını geçemeyeceği ve geniş KDV istisnaları gibi bir dizi vergi muafiyetleri de getirilmiştir.

• Üretilen petrolden alacağımız hissenin % 2'lere kadar düşürülmesi ve getirilen vergi muafiyetleri sonrasında, petrol kaynaklarımızın çıkarılmasından ülkemizin sağlayacağı faydanın ne olacağına sorgulanması ve kamuoyuna açıklanması gerekiyor.

Ülke Çıkarları

Sonuç olarak, AB mevzuatına uyum adı altında Petrol Kanunu'nda yapılmak istenen değişikliklerle, kamu yararından vazgeçilip, sektördeki kamu kuruluşumuz gözden çıkarılmakta, petrol kaynaklarımız ve sektör yabancı şirketlere bırakılmak istenmektedir.

Halkın emek ve katkısıyla kurulmuş olan TPAO'nun, dışa döviz ödemek için en küçük petrol potansiyelini değerlendirmek konusunda gösterdiği çaba ve özveri yok sayılmaktadır. TPAO, bu "DIŞA BAĞIMLILIK YASASI" olarak adlandırılan tasarımı ile gözden çıkarılmakta, yeraltı kaynaklarımız ulus ötesi tekellerin kâr-zarar hesabına terk edil-

mektedir.

Meclis Genel Kurulu'nda bekleyen tasarı geri çekilerek, "yeraltı kaynaklarımızın milletimizindir" ilkesinden hareket edilmeli ve bu bağlamda kamu çıkarına uygun olarak, doğal kaynaklarımızın öncelikle kamu kuruluşlarımız eliyle değerlendirilmesini esas alan düzenlemelere geçilmesi, daha gerçekçi olacaktır.

Aksi takdirde tasarrufların bu şekilde kanunlaşması durumunda;

a) Dünyadaki eğilimin aksine, yabancı ülkelerin petrol şirketleri bundan böyle ülkemizde petrol arayabilecek ve istemeyeceğimiz birtakım faaliyetlerde bulunabilecektir.

b) Yasa değişikliğinden sonra faaliyetlerini hızla arttıracak ve mucizevi bir şekilde Karadeniz'de, Ege'de, Doğu Akdeniz'de petrol bulacak yabancı şirketler, buldukları petrolün tamamını ihraç edebileceklerdir.

c) Bu şirketlerin harcamaları genelde off-shore şirketleri üzerinden yapılacağından, bu şirketleri hiçbir zaman doğru dürüst denetleme imkanımız olmayacaktır. Mevcut kanunda uygulanan %12.5 devlet hissesi oranı tasarıda neredeyse sıfırlanacağından önemli oranlarda vergi kayıpları kaçınılmaz olacaktır.

d) Bu bağlamda özellikle dikkat edilmesi gereken en önemli husus son zamanlarda konuşmaya başlanan sınır bölgelerinde mayınlı arazilerin temizlenerek bu alanların kullanım hakkının işi yapacak kişi ve kuruluşlara 49 yıllığına verilmesidir.

e) Suriye sınırındaki mayınlı alanların önemli bir bölümünde petrol bulma olasılığı çok yüksektir. Suriye'nin petrol üretim sahalarının bir bölümü sınırımızın hemen yanındadır. Esasen geçtiğimiz günlerde Nusaybin-Cizre arasında 40 km. uzunluğunda, yaklaşık 400-500 metre genişliğinde söz konusu mayınlı arazide TPAO'nun özverimli mühendislerinin girişimleriyle açılan kuyuda petrol bulunmuştur. Bu sahanın her 100 metresinde kuyu açılıp petrol çıkacağı kanıtlanmıştır. Her ne kadar bu bölgedeki petrolün API gravitesi düşük olsa bile dünya petrol fiyatlarının yükseldiği, fiyatların daha da yükselme

ihtimalinin olması bu alanları cazip hale getirmektedir. Mayın temizlemesini yapacak kişi ve kuruluşların bu alanlarla ilgili olarak bir sonraki aşamada, temizliğini yaptığı bölgenin, petrol arama ruhsatını alması durumunda kullanım haklarından doğan nedenlerle, bu alanların 49 yıllığına petrol arama, petrol işletme ruhsatını da alacaklardır. Böylelikle başlangıçta tarım alanı denilen yerler, petrol arama ve işletme alanlarına dönüşecektir. Petrol Kanunu'nda niçin değişikliğe gidildiğinin bu boyutta da düşünülmesinde büyük fayda vardır.

Mevcut 6326 sayılı Petrol Kanunu'nda değişikliği yapan tasarı, TBMM'de komisyonlarda görüşülmüş, kanunlaşmak için Genel Kurul'da sıra beklemektedir. Petrol Kanunu'nda yapılmak istenen ve birçok yönden ülke çıkarlarına ters düşen değişiklikler ile esas olarak, kamu yararının ve sektördeki kamu kuruluşumuz olan TPAO'yu gözetme anlayışının ortadan kaldırıldığı, petrol kaynaklarımızın "teşvik" adı altında uluslararası tekelere sunulduğu söylenebilir. Bir ülkenin kaynaklarının o ülkeye hiçbir getirisi olmayacak şekilde üstelik askeri bir işgal söz konusu olmaksızın, kendi milletvekillerinin vereceği bir kararla harcanması dünya üzerinde başka örneği olmayan bir gelişmedir. Ulusal şirketlerin yabancılarca ele geçirilmesine karşı direnmenin yani milli kaynakları koruma akamının en yakın örneğinin geçtiğimiz günlerde önce Fransa'da, ardından ABD'de yaşanarak literatüre "ekonomik milliyetçilik" olarak girdiğini hatırlamakta fayda bulunmaktadır. AB ülkelerinin dahi birbirleri ile ekonomik işbirliği yerine korumacılık yarışına girmiş oldukları artık gizlenemez bir gerçek haline almıştır. Bu nedenle de yukarıda değinilen hususlar ışığında, stratejik nitelikli üretim araçlarının yabancıların eline bırakılmasının ülkemizin geleceğini karanlıklaştırdığını dikkate alan "millet" + "vekilleri"imizin bu değişikliği engellemesi görevlerinin gereği olacaktır. ■

* TUSAM - Ulusal Güvenlik Stratejileri Araştırma Merkezi Başkanı, akulebi@tusam.net

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN CUMHURİYET'İN 100. YILINA HAZIRLANMA PROGRAMI

Lütfü ŞEHİSUAROĞLU*

Türk Milliyetçiliği'ni Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan Avrupa eksensiz "nationalism"den ayıran; a)insan, b)zaman, c)medeniyet bakımından derin farklılıkları vardır. Bu farklılıklar o kadar derindir ki, modernizm sürecinde handiyse bütün toplumları ilgilendiren temel bileşenler ve ayrılar ne kadar birçok batılı düşünce sistemini bazı belirgin "diyalektik" çözümlenmelerde buluştursa da, sosyolojinin kimi ortak paydaları bütün dünyaya şamil çıkarsamalara götürse de matematik, fizik ve kimya formülleri kadar net ve kesin farklılıkları muhtevirdir. Gerçi bunlar, bu formüller gibi kitabileştirilmemişlerdir ama onlardan daha doğru ve somut gerçeklerdir.

2. Orhun Kitabeleri'nde geçen "bütün Türkleri topladım; az milleti çok kıldım" hitabı Batı'da herhangi bir toplumun milliyetçilik geçmişinde bulunmayan bir idraki ve millet verisini ortaya koymaktadır. Bu kitabeden bu yana milliyetçiliğimizin tarihinde temel gösterge olan "az milleti çok kıldım" düsturunca devri olarak birçok baskın unsur etrafında değişken "büyük birlik" stratejileri ve ortak tarih, ortak coğrafya, ortak medeniyet inşasında farklı üsluplar geliştirilmiştir.

3. Türk milletinin neredeyse temel hasletlerinden olan büyük empati, özümseme, adaptasyon ve zamanı ilaç addeden müthiş tevekkül kabiliyeti içine girdiği kültür ve medeniyet dairesini içselleştir-

me projesi, uzun vadede milliyet unsurlarının birkaçını birden her geçen dönemde müessir kılmağa yetmiştir. İçine girilen veya hamledilen medeniyet dairesi ana unsurları itibariyle köklü bir düşmanlık sergilememişse milletin onda kavi ya da sadık durmaması diye bir şey düşünülmemiştir. Gerek Çin, gerekse Hind daireleri bu bakımdan iyi imtihan vermemişler ve bu iki köklü kültür coğrafyası veya medeniyet dairesi Türklerin onları kanatlandırması ihtimalinden ne yazık ki nasiplenmemişlerdir. İslâm medeniyet dairesi bu bakımdan gerçekten de dünyanın gelmiş geçmiş en büyük saadet halkalarından birini Türklerin asker ve halife vâirelerinden geçerek insanlığa bahşetmiştir. Türkler başta Halife'nin askeri olarak vazifeye atılmışlar, köle veya asker olarak girdikleri dairenin sonra bileğinin hakkıyla halifesi olmuşlar ve en büyük medeniyet projelerinden, dünya barışı sistemlerinden, Nizam-ı Âlem'den birini Osmanlı projesini en büyük "devlet" olarak insanlık saadetine ikrâm etmişlerdir.

4. İnsanlığın en büyük düşmanı insanın kendini "Tanrı" yerine koyması girişimidir ki, şeytan ve nefis bu konuda en büyük "günah"ta bulunmuşlardır. Bu günah, bütün çağların günahları toplamından daha fazla bir zulüm içermektedir. Elbette ki büyük zulüm büyük kan dökücülük değildir tek başına. Allah'a koşulan "şirk"ler, "fitne"ler, "zillet"ler "İttal"den daha fazla insan coğrafyasına menfi tesir icra etmektedir. Nitelikim Kuran-ı Kerim'de yaratan ▶

"fitne kıtalden kötüdür" hükmünü boşuna hatırlatmamaktadır. Ve fakat çağdaş zillet, fitne, şirk aynı zamanda bütün çağların en fazla kan dökücülüğünün de sahibidir. Eski diktatörlerin insanın şerefini hiç olmazsa muhafaza eden kan dökücülükleri vardı. Şimdiye kanını içmekle kalmıyor, zilletin, sefaletin, onursuzluğun her türlüünü de "tabii" bir olaymış gibi kanıtıyor kanırta kanırta, okşaya okşaya...

5. Bu zillet, fitne ve şirk her ne kadar bugün adına "globalizm" dese ve masum ve nötr bir gelişmenin-sonucun-verinin üzerine otursa da gerçekte liberalizmle başlayan kapitalizme varan ve sonunda emperyalizm olgusuna erişen ortak batı kötülüğünün çirkin yüzüdür sadece... Hıristiyanları mağara kiliselerine mahkum eden ve Hz. İsa'yı çarmıha geren zihniyette saklı olan bu şirk, fitne ve zillet özünde "seçilmiş" ırkın Yahudi'nin mayasında gizlenmiş liberalizmden başka bir şey değildir. Bu anlamda kahraman Mel Gibson'ın -hani o cesur yürek İskoç'un- en son filmine ilişkin büyük saldırı bu insanlık saldırısının boyutlarını vermektedir- liberalizmin saf ve çocuksu yüzüne aldandıp onun yaban bir emperyalizm canavarına dönüşmesi karşısında sosyalizm(ler) "Batı'nın bir vicdan muhasebesi" olarak son bir iki yüzyıldır kimi zeminde tebellür etmesine rağmen günahsız Doğu'ya ihraç edilerek Batı'nın kendi ürettiği kısmi insancılıktan bile nasibini alamamasına yol açtı. Sosyalizm(ler) henüz çocukluk aşamasında iken onu bir başka emperyal canavara döndüren Marksizm ve Leninizm, Komünizm kara kitabını bütün kutsal kitapların üzerini örten yeni din haline getirmiştir. Batı'nın böylece günah çıkarma ameliyesinden bile kurtularak onu Doğu'nun yeni kutsalı haline dönüştürme süreci başlamıştır. Oysa Kemal Tahir'in altını çizdiği veçhile, Doğu'nun günahı yoktur ki, böyle bir günah çıkarma ameliyesine ihtiyaç duysun. Bu ihtiyaç Batı'nındır ve Batı, bunu bile kendini (nefsini, şirkini, zilletini, benliğini, fitnesini) sıkın bir rahatsızlık saymıştır. Ferdi Tanrı'nın yerine koyan ve her türlü mezelleti hak gören Batı, belki sosyalizm(ler)le işledikleri liberalist, kapitalist ve emperyalist günahların muhasebe-

sini yapabileceken bundan sıyrılarak fitne silsilesini muhafaza edebilmiştir. Bu anlamda Doğu'nun sadece Türk ve Müslüman coğrafyalarının değil tamamının liberalist-kapitalist-emperyalist halkalardan birine dahil olması düşünülemez. Feodal tarihsel yapısı bile Batı'nın feodal tarihsel yapısıyla asla örtüşmeyen Doğu'nun ne günahın muhasebesini yapmaya ne de buradan günah çıkarmaya ihtiyacı olmamakta birlikte; dünya düzeni için sosyalizmi referans etmesi gayet tabiidir. Aslında buradaki "paradoks"un anlaşıldığı kanaatıyla "bir ben vardır benden içerâ" esprisyle meselenin fazla üzerine gidip kafa karıştırmağa mahal yoktur. Bilinmesi gereken şimdilik, Batı sosyalizmle kurtulur, Doğu ise ancak Büyük Doğu ile... oysa bugün yeni Yahudi-Anglosakson ittifakı tarihte eşine rastlanmamış biçimde bir "büyük birlik" stratejisi ortaya koyuyor. Tarih boyunca bütün hareketliliğini "bölünük" olmaktan alan Batı, büyük çapta ilk defa böylesi bir büyük birlik hedefi ortaya koymaktadır. Bu büyük birlik daha çok şirk, daha çok fitne, daha çok zillet demektir. Buna teşne olan ve böylesi bir günahı ithal eden bizden değildir.

6. Türk Milliyetçiliği'nin Büyük Doğu halkası içindeki bütün halklara yönelik bütün düşmanlıkları, hesapları -ikinci bir emre kadar- rafa kaldırılmıştır. Türk Milliyetçiliği herhangi bir etnik milliyetçilikle mukayese edilemeyecek büyük birlik coğrafyasına ve büyük toleransına sahiptir. İç-içe halkalar halinde, aile, şehir, millet, Türkiye, Oğuz, Balkan, Kafkas, Ortadoğu, Türkistan, İslam ve Büyük Doğu çemberleri birbirinin rakibi değildir. Bunlar iç içedir. Öyle ki, Sezai Karakoç'un üzerine basarak beyan ettiği cihetle, "Yunanlıya bile sen Ortadoğulusun, Akdenizlisin" ikazını yapacak halka şuuru Türk milliyetçiliğini birinci maddede beyan edilen husus paralelinde her daim etkin ve bir medeniyet projesi olarak canlı tutar. Türk milliyetçiliği velhasıl basit bir Kürt milliyetçiliği karşıtı etnik kimlik tebarüzü değildir. Türk milliyetçiliğinin birinci stratejik çıkarsaması bu büyük birlik ve coğrafya eksenli idrak temelinde Anadolu'nun bölünmez bütünlüğünü her

şeyin üzerinde tutmaktır. Böyle olunca da Anadolu'daki bir Kürt, Kazakistan'daki bir Kazak'tan çok daha yakındır, öyle olmak durumundadır. Bu folklor, dil, inanç, coğrafya, ortak yaşama iradesi ve birçok milliyet umdeleri bakımından da böyledir. Elbette ki milliyetçiliğin soya taalluk eden umdesi de vardır ama mutlak doğru olarak belki de sadece geçtiğimiz çağda Almanlar için ileri sürülmüş bir büyük birlik projesidir. Bizim için de soy umdesi geniş bir coğrafyada birlik talepleri için engin bir vasatı hazırlamaktadır; fakat diğer umdelerin ondan geri kalmayan ve daha reel-politik zeminde gözle görülür avantajları ve öncelikleri inkar edilemez bir gerçektir.

7. Dünya sistemini elinde bulunduran global statüko Türk milliyetçiliğinin muzaffer olamaması için onun umdelerini ve ortak paydalarını ayrı ayrı ideolojilerini gibi ayrı ayrı kimlik aidiyetleriymiş gibi takdim etmektedir. Geçen yüzyılın başında Şark meselesi etrafında Türkleri Balkanlardan hatta elverişli Küçük Asya'dan atmak hevesi, Batı'nın iğrenç yüzünü ortaya koymuş olmasına rağmen; gerek 1911-12 savaşları, gerek İstanbul'a o müthiş geri dönüşün yaşanması, gerek Batı Türk İmparatorluğunun çökmeğe başlamasıyla birlikte Doğu Türk İmparatorluğu ihtimalinin evrensel bir proje olarak hayat bulamaması sonucunda reel-politik zeminde Anadolu coğrafyasına razı olmuş bir milli mücadele ve ardından cephede yenilmediğimiz ama ruhen karşısında çöküntüye uğradığımız Batı'ya karşı bir stratejik sosyoloji kurgusuyla Batı medeniyetindenim (Gökalp'in meşhur üçlemesinden biri) çözümlemesi, Batı'ya bize karşı uyguladığı program için ilham vermiştir. Sultan Galiyev'in her Asyatik halk için öne sürdüğü sosyalizm-İslamcılık ve milliyetçilik sacayağı, kurtuluş reçetesi bu ayaklardan biri olmazsa ayakta duramayacağı için hep karşı karşıya getirilmiştir düşman eliyle. Geçen yüzyılın başında gerçekleşmeyen formülün artık hayata geçirilmesi için yine önümüzde bir büyük fırsat vardır: bu karşı karşıya gibi duran üç umdenin et ve tırnak gibi birbirinden ayrılmayacağı biri olmazsa diğerinin olma-

yacağı bilinmesi gerekmektedir. Türk milliyetçiliği bu üçlü sacayağının idrakinde olmaz ve bu üç kudreti birbirine karşı tutmağa devam ederse tekrar tekrar yaşanacak olan her hamlede mat olma korkusudur yeniden... yine derin bir "entropi"dir. Enerjinin içerde patlatılmasıdır. Oysa bu üç sacayağı matematik, fizik, kimya dengesine kavuşur; başta belirttiğimiz insan, zaman ve medeniyet terkibine ulaşırsa karşısında hiçbir güç barınmayacaktır. Daha doğrusu karşısına çıkmağa cesaret edenleri de yine bir insanlık projesinde hizmete koşacaktır.

8. Türk milliyetçilerinin 100 yıldır Gökalp'i aşamadıklarına dair politik zeminde yapılan kimi yorumların doğru olmadığı, Gökalp'in en azından Erol Güngör gibi kalemlerce bile çoktan aşıldığı malumdur. Bu aşma hadisesi Gökalp'in önemini inkar etmek anlamında önce Osmanlılık, sonra İslamcılık ve sonra Türkçülük çizgisinde her Osmanlı-Türk aydınının entelektüel çilesinin haricinde biri değildir. Nihai noktada onun Türkçülük çizgisi önceki maddede belirttiğimiz Batı yerine Doğu Türk emperyası ihtimaline istinat eder. Türkçü-Turancı çizginin daha sonra Türkçü-Türkiyeci çizgiye dönüşmesi de yine onun sosyolojiyi stratejist olarak biçimleme çabasıdır. Batı'ya "fazla üzerime gelme ben de sendem" diyen bir stratejidir bu. Yine de bir terküp çabası vardır. Türk milletindenim ve İslam ümmetindenimdir. Bunlara ilave Batı medeniyetindenim diyebilmek için de medeniyetin beynelmile olduğu varsayımının şekillenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Eğer medeniyet ve kültür tariflerini değiştirsem ve kültür vazgeçilmez ve milli olur; medeniyet de daha öncesinde sıkça vurgulandığı gibi fen ve teknik olarak algılanırsa o zaman bu tarif değiştirmeler işe yarayacak ve medeniyet değiştirme projesi yeni milliyetçilik heyecanında makes bulacaktır. Gökalp çok da haksız sayılmaz. Belki de her şeye rağmen medeniyet değiştirme projesi kültürü de, dini de, hayat görüşünü de her şeyi, her şeyi değiştiriyor olsa da; bu gizli senaryolar sosyolojisine de yüzyıl öncesinden işaret ediyor demektir. Öyle ya Kızılelma zaten

DOĞU TÜRKİSTAN'IN KAHRAMAN ANASI RABIYA KADIR İLE SÖYLEŞİ*

arşında oturan bu narin yapılı hanımın bir çok sıfatı var: Altay Dağlarından Yükselen İşkadımı, Doğu Türkistan (Sinkiang-Uygur Özerk Bölgesi) milletvekili (1987-1992), Çin Parlamentosu senatörü (1992-1997), Çin'deki Düşünce Mahkumu, Nobel Barış Ödülü Adayı ve Doğu Türkistan'ın Kahraman Anası. Son yılların efsanevi kahramanı Rabiya Kadir (İngilizce'de "Rebiya Kadeer" diye yazılıyor) adlı hanımın son 30 yıllık hayatı hem başdöndürücü bir yükseliş, hem de çok acı çilelerle dolu: Bugün dünyanın ikinci dev ülkesi olan Çin'de önce bir numaralı işkadını olarak yükselmiş, sonra siyasi görüşleri yüzünden Ağustos 1999'da tutuklanarak 8 yıl hapis cezasına çarptırılmış, daha sonra ABD ile Çin arasındaki sert çekişmelere neden olmuş ve en sonunda da ABD cumhurbaşkanı George Bush ve Dışişleri Bakanı Condoleeza Rice'in ısrarlı baskılarından sonra Çin yönetimi tarafından 17 Mart 2005'te özgür bırakılarak, ABD'ye gitmesine izin verilmiş, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilen "Doğu Türkistan'ın Kahraman Anası" bu narin yapılı hanımdır! ABD'nin başkenti Washington'da, Connecticut Avenue adlı geniş caddedeki 1025 numaralı binanın onuncu katında bulunan küçüçük bir odadayız. Bir

masa, bir bilgisayar, bir faks ve iki iskenleden oluşan ve en çok dört kişinin sığabildiği bu oda Rabiya Hanımın bundan 4 ay önce kurduğu "Uluslararası Uygur İnsan Hakları ve Demokrasi Vakfı"nın ofisi. Duvarda Doğu Türkistan'ın ay yıldızlı gökbayrağı! 7 Mart Salı günü Rabiya Hanımla Uygur Türkçesiyle konuşuyoruz. Onun boynunda koruyucu boyunluk var, alınun sol üst yanında da artık iyicene pıhtılaşmış iri bir yara duruyor. Ancak, Çin hapishanelerinde geçirdiği 6 yıllık hapis, işkence ve başka sıkıntılar, Rabiya Kadir'in güzel yüzündeki o içten gülümseyişini sanki alıp gidememiş (Uygur Türkçesiyle yapılan söyleşi aşağıda Türkiye Türkçesi-ne çevrilerek veriliyor).

- Rabiya Hanım önce size teşekkür etmek isterim, söyleşi ricamızı kırmadınız!

- Rabiya KADİR: Sağolun! Ta Türkiye'den buraya beni görmeye geldiniz! Bu beni çok duygulandırdı. Öz kardeşlerim bildiğim Türk halkına sevgi ve selamlarımı bu söyleşinin basılacağı gazete ve dergiler aracılığıyla yollamak isterim. Bu arada Türkiye'de yaşayan bütün Doğu Türkistanlıları da selamlarım.

- Size büyük geçmiş olsun, çok ciddi bir arabakazası geçirdiniz! Bu nasıl bir kazaydı?

- Bu yıl 5 Ocak'ta Virginia eyaletinde kaldığım

Rabiya KADİR

sürekli lakırdısı edilen bir şey değildir ki. Türkler eğer bu büyük medeniyet değişirme projesini Batı'ya ram olma biçiminde değil de, Batılı olma olarak yanstabilselerdi, belki içine girilen medeniyet dairesinde daha öncekilerde olduğu gibi bir kanatlanma mevzu bahis olacaktı. Bu belki de komünizm heylasının olduğu dönemde Batı üzerinde bir yeni Türk globalizmi olarak hayata geçirilmesi gereken ve fakat şimdi zamanı geçmiş bir plan olarak değer taşıyabilir yine de. Fakat bugün artık Türk milliyetçiliğinin üç temel sacayağını, kendi dev gövdesini bir karikatür gibi devrik tutmak istemiyorsa sağlama almasında fayda vardır. Bu anlamda bir Müslüman'ın "libos" ve Amerikancı (daha doğrusu derin Amerika'ya fazla yüklenmeden onun yönetimini eline geçirmiş Anglosakson-Yahudi çetesinin maşası olma) zilleti Türk milliyetçiliğinin bugün çözmesi gereken birinci problemidir. Yine aynı minval üzere milliyetçinin liberal olma ihtimalinden bile bahsedilmesinin mevzu bahis olamayacağı vurgulanmalıdır. Ama Marksizm ve Leninizm sapmasından ziyade bir sosyalizm yani toplumcu batı mantalitesinin; "diyalog" sürecinde, Büyük Doğu'yu uyandırma ve Batı'nın günah çıkarmaya yeniden dönüşünde bir büyük imkan bahsettiğini söylemeğe gerek yoktur kanaatındeyim. Milliyetçi, İslamcı ve sosyalist birikimin böylece birbirine salt güncel ihtiyaçtan ya da bugünlerde karikatürize edilen "ulusalcılık"tan öte derin ve köklü ideolojik bir zemini bulunmaktadır. Bu aynı zamanda hiç kuşkunuz olmasın Osmanlı ile Şeyh Bedrettin'in 21. Yüzyıl versiyonu olacaktır. Bu barışık versiyon, bütün ülke coğrafyasındaki sözde bölünük gibi duran etnik kimlik aidiyetlerini -alevi, Sünni, Kürt-Türk- veya sözde ideolojik ayrımları -sağcı-solcu, sosyalist-milliyetçi, akıncı-ülkücü-devrimci ve her çeşit siyasal parti- bin yıllık evrenseli kucaklayan yerellikde, Anadoluçulukta bütünleştirecektir.

9. İmparatorluk döneminde neşet eden Üç Tarz-1 Siyaset ve onun Cumhuriyet kurulurken ve sonrasında Anadoluçuluk ve Kemalizm ile ortaya çıkan meşru çocukları ve diğer üç haşarı çocuklarıyla ye-

ni siyaset tarzları, artık burada barnabilmenin gerekçelerinde daha yanaşık gözükmedirler. Artık Kemalizm doğuş dönemindeki pozitivizm modasından herhalde sıyrılmış olmalı ve 80 yıllık yeni devlet kurgusundan vazgeçerek, bin yıllık derin kökleri yabanıl siyasetlerin empoze ettiği düşmanlıktan vares-te olarak, yeniden anlamağa, sevmeye, barışmağa çalışmalıdır. Anadolu'nun bin yıldır piştğine dair kanaate sahip öncekiler de tarihin taktidiyle değil yeniden yazılmasıyla uğraşı kazanmalıdırlar. En azından ne Kazım Karabekir, ne Mustafa Kemal, ne Mehmet Akif olmaya özenmek bir fayda hasil edecektir; ne de buna imkan vardır. Yapılması gereken yeni ve orijinal yeni terkiptir, yeni program ve yeni stratejidir. Bu öyle bir şey olacaktır ki, geçmiş çok iyi tahlil eden düşman eskiyi taklide kalkışanların oyununu çabucak bozma kudretinde bulunduğundan yeni senaryo, onlarca sadece hayranlıkla izlenmekten öte bir tehditle karşılaşmayacaktır. Bu açıdan bakılınca otuz yıl boyunca sürdürülen pratik politik Türk milliyetçiliği siyasetinin de taklit edilmemesi gerektiği açıktır. Artık ne Alparslan'ı, ne Fatih'i, ne Abdülhamit'i, ne Atatürk'ü ne de Türkes'i geriye işletmekle bir yere varmak mümkündür. Beklenen yeni ve beklenmedik bir çağın, heyecan, ihtilal, inkılap ve diriliş muştusu olacaktır. Yine bu anlamda, "bir zamanlar kartaldık" nostaljisiyle eski dostların bin-bir kahurla, iç çekişle sözde istişaresinden de elde edilecek bir fayda umulmamaktadır. Bundan ziyade kuşakları bütünleştiren ve onları önce bir ortak paydada sonra bir strateji ve eylem planında buluşturan zemine ihtiyaç var. Figüratif unsurların iktidar suçlarının da sayılıp dökülmesi yerine, fikir unsurlarının piramitteki yerlerini almalarında zaruret vardır.

Ana hatlarıyla dokuz maddede özetlenen fikri - zihinsel - ideolojik temel yaklaşım denemesini tartışmaya açtıktan sonra; Türk milliyetçilerini bekleyen 20 yıllık çalışma programını dillendirmeğe çalışacağız. ■

* Dr.

apartman dairesinden çıkarak sekreterimin arabasına binmiştim. Ben henüz araba kullanmasını bilmiyorum. Onun için hanım sekreterim her sabah beni almaya gelir ve iş dönüşü de beni evime geri getirir. Apartmanımızın hemen yanındaki ilk trafik lambasına vardığımızda kırmızı ışıkta durmuştuk. Arkadan bir araba bize çarptı. Kendimizi daha toparlayamamıştık ki, ikinci kez daha da sert bir çarpışmayla sarsıldık. Telaşla kendimizi dışarıya attık. Arabamıza minibüs tipi beyaz bir yük taşıma aracı çarpmıştı. Etrafta toplananlar o beyaz minibüsten İspanyol tipi bir gencin atlayarak kaçtığını söylediler. İki dakika içinde gelen polisler hemen olaya el koyarak bizi ve başka görgü

tanuklarını sorguladılar. Ama, eşkali çizilen o genç hala yakalanamadı. Bize çarpan minibüs bir kuru temizleme şirketininmiş. Onun sahibinin verdiği ifadeye göre onun bir akrabası arabayı bir gün önce ondan ödünç almış, ancak olay günü sabahı ise araba çalınmış. Bir kaç gün sonra ise, olaya FBI el koydu.

- **Amerikan Federal Polisi olaya el koyarak soruşturmayı yürüttüğüne göre, demek bunun basit bir araba kazası olmadığı anlaşılıyor! Bu size yönelik bir suikast girişimi olabilir mi?**

- Bilmiyorum, bu konuda FBI bana henüz bir bilgi vermedi.

- **Bu olaydan tam 3 ay geçmesine karşılık hala boynunuzda tıbbi boyunluk takıyorsunuz ve alnunuzun sol üst yanında büyükçe yara var.**

(Gülümseyerek) Evet, yaralandım, ancak dimdik ayaktaım!

- **Rabia Hanım siz Çin'de Ağustos 1999'da tutuk-**

lanmadan önce, Çin'in bir numaralı en başarılı iş kadınıydunuz? Çin basını sizi öve öve göklere çıkarıyor ve Çin hükümeti de sizi dış dünyada tanıtıyordu. Sonra ne oldu da, bir gün birdenbire tutuklanarak Çin devletinin bir numaralı düşmanı oldunuz?

- Ben iş hayatına 1987'te başladım. Çin'in "Sinkiang-Uygur Özerk Bölgesi" diye adlandırdığı Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi'de başladığım mütevazı kuru temizleme şirketim kısa bir sürede 350 kadar hanımın çalıştığı büyük bir iş yeri haline geldi. 1990'lar ortasında Çindeki en başarılı 7 işadamtan biriyken, biraz da Çin devletinin o sıralardaki yardımlarıyla en başarılı işkadını oldum. Çin de benim

şöhretinden yararlanarak beni "Bir işkadını, hem de azınlık milletinden olan birisi Çin'de böyle zengin olabilir", diye dış dünyada propaganda yapmaya başladılar. Ancak, ben kendi Doğu Türkistan Türk halkının yaşadığı acılar ile onlara karşı Çin devleti tarafından yapılan siyasi ve ekonomik

baskıları da görüyordum. 1997'de Doğu Türkistan'daki Türk kadınlarını meslek sahibi yapmak amacıyla "Binlerce Anne Hareketi"ni başlattım. Etsiz Türk kadınlarını uygun şartlarda ev sahibi yapıyor, öğrenim görememiş kız ve kadınları eğitiyor ve iş sahibi yapıyorduk.

- **Peki, bu hareketler Çin yönetimi tarafından olumsuz olarak mı yorumlandı?**

- Evet, benim bu girişimlerim bazı siyasi çevrelerde hoşnutsuzluk uyandırmaya başlamıştı. Ayrıca, eşim Rozi Siddık (İngilizce'de "Rouzi Siddik")'ın Çin devletinin "Kara Listesi"nde olduğunu haber aldım. Kendisi tarihçidir ve Çin'deki "Kültür

Devrimi" (1966-1976) sırasında 10 yıl hapis yatmıştı. Onun yaşlılık döneminde tekrar tutuklanmasından korktuğumuz için, eşim Rozi Siddık 1996'da Çin'den kaçtı ve ABD'den siyasi sığınma hakkı alarak oraya yerleşti.

- **Demek bu olaylar sizinle Çin yöneticileri arasındaki ilişkileri epey germiş oldu.**

- Öyle oldu. Nitekim, ABD Kongresi'nin Araştırma Servisi üyelerinden bir grup beni görmek için Ağustos 1999'da Urumçi şehrine geldiğinde, ben buluşma yerine giderken yolda Çin polisi tarafından tutuklanarak gözetim altına alındım ve daha sonra çıkarıldığım mahkemede "Yabancılar devlet sırrını verme" suçuyla 8 yıl hapis cezasına çarptırıldım.

- **Tutuklandığınızda üzerinizde ne gibi devlet sırları vardı?**

- (Gülerek) Urumçi'de Uygur Türk dilinde yayınlanan gazetelerden bir kaç tanesi vardı. Onları Amerikalıların eliyle eşime yollayacaktım. Çin kanunlarına göre, Peking gibi büyük şehirlerde çıkan gazeteler dışında Urumçi gibi uzak vilayetlerin şehirlerinde çıkan yerel gazetelerin Çin dışına çıkarılması yasaktır. Bu gazeteleri normal postayla yurt dışına yollama imkanı olmadığı için, elden eşime yollayacaktım. Evet, Çin mahkemesinin "devlet sırrı" dediği gizli belgeler, bizim Urumçi şehrinde tamamen devlet gözetimi ve sansürü altında çıkan 2-3 tane gazete sayıydı. Bu gazetelerde ne gibi devlet sırrı olabilir ki?

- **Demek, zaten tutuklanacaktınız! Sizin ABD Kongre memurları ile görüşmeye gitmeniz ve üzerinizde 2-3 tane günlük yerel gazete bulunması bu iş için iyi bir bahane oldu. Bir nevi eşiniz yerine de tutuklanmış oldunuz? Hapis hayatınız nasıl geçti?**

- Önce iki yıl boyunca tamamen tecrit hücrelerinde tutuldum ve hiç kimseyle, hatta çocuklarımla bile görüştürülmedim. Sonra, koğuşa alındım. Eşim Rozi Siddık'ın ve başka kimselerin girişimiyle ABD, Avrupa ve Asya ülkelerinde "düşünce mahkumu"

olarak tanınmaya başlanışını. Amnesti International ve başka insan hakları teşkilatları sürekli olarak benim özgürlüğüm için Çin devleti ve yöneticilerine baskı uygulamaya başlamışlar. Bunların çoğundan benim haberim olmuyordu.

- **Peki, siz hapisteyken, Çin makamları sizden herhangi bir talepte bulundular mı?**

- Evet, benden eşim Rozi Siddık'ın vatan haini olduğuna dair yazılı belge almak istediler. Eğer eşimi karalarsam ve Çin devletinden özür dileyen bir dilekçeyi imzalarsam, hapisten erken salıverileceğimi ve eski iş hayatıma tekrar başlayarak yeniden Çin'deki en başarılı işkadını olabileceğimi söyleyip durdular. Ben de inatla onların tekliflerini geri çevirdim ve 40 yıldır aynı yastığa baş koyduğum kendi eşim aleyhine hiç bir suçlama kağıdı imzalamayacağımı kesin bir dille belirttim.

- **Sonra devreye ABD başkanı George Bush ve Dışişleri bakanı Condoleeza Rice girerek, sizin adınıza Çin üst düzey yöneticileriyle sıkı bir pazarlığa ve siyasi çekişmeye başlıyorlar, öyle mi?**

- Öyle olmalı. Bunların çok azı dolaylı olarak kulağıma geliyor, gerçekte dışarda ne olup bittiğini tam olarak bilmiyordum. Birleşmiş Milletlerin ve Avrupa'daki çok sayıda devlet başkanları ve dışişleri bakanlarının Çin yöneticilerine benim özgür bırakılmam için baskı yaptıklarını ancak buraya ABD'ye gelince öğrendim.

- **Acaba Türkiye üst düzey yöneticileri de sizin adınıza Çin ile hiç görüşme yapmışlar mı?**

- (Gözleri buğulanyor) Hayır, bu konuda bana hiç bir bilgi ulaşmadı. Bunu siz belki Türkiye Dışişleri Bakanlığı'ndan öğrenebilirsiniz?

- **Sizin hakkınızdaki bu yoğun baskılardan sonra Çin yönetimi sonunda sizi özgür bırakıyor.**

- Evet, daha iki yıl hapis cezam kalmışken 17 Mart 2005'te hapisten çıkarılarak yurt dışına gidebileceğim bildiriliyor. Daha önce eşim ve 8 çocuğumun gittiği ABD'nin Washington şehrine geliyorum. Benim 10 çocuğum var, iki büyük oğlum hala

Rabiya KADIR, Timur KOCAOĞLU

Çin'in Doğu Türkistan bölgesinde bulunuyor.

- Siz maşallah, buraya gelince de rahat durmadınız? Şu anda içinde oturduğumuz "Uluslararası Uygur İnsan Hakları ve Demokrasi Vakfı"nı kurdunuz. Amacınız nedir?

- Bu vakfı ABD'de bulunan çok sayıda Doğu Türkistanlı Uygur Türkü ile birlikte kurduk. Amacımız bir kaç cümle ile özetleyebilirim: Çin'deki dikta rejiminin kalkarak, bu ülkeye demokrasi gelmesini istiyoruz. Bu konuda şu anda Çin içinde ve dışında faaliyet gösteren yüzbinlerce Çinli ve başka azınlık millet temsilcileriyle aynı görüşü paylaşıyoruz. Bir de bizim özel amacımız var, o da bizim kendi yurdumuz olan Doğu Türkistan'daki bütün Türk boyları, ya'ni başta Uygurlar ve Kazaklara ekonomi ve siyasi alanda özgürlük sağlanmasını, kısacası onların insanca yaşama hakkını savunuyoruz.

- Peki, Doğu Türkistan'da yaşayan Türklere karşı nasıl kasıtlamalar var?

- Başta iş güvencesi yok! Üniversite bitirmiş gençlerimize iş imkanları tanınmıyor. Bir iş yerindeki açık kadroya başvurulduğu zaman, iş önceliği bir Çinliye veriliyor ve aynı yetenekteki Uygur veya Kazak gençleri işe alınmıyor. Sonra, Mao zamanında bile bizlere ilk, orta ve yüksek eğitim alanında kendi ana dilimizde eğitim yapma hakkı verilmişken, bu haklar sonradan geri alındı, üniversite eğitimi yalnız Çince yapılıyor ve şimdi yuva ve anaokullarında bile iki dilli, ya'ni Uygur Türkçesi ve Çince eğitim zorunluluğu getirildi. Uygurca gazete, dergi ve kitap yayımları azaltıldı, Uygurca yazılmış tarih kitaplarımız yakılarak imha edildi ve hepimiz tek bir Çin dilinde eğitim yapmaya zorlanıyorlar. Hoş Çince eğitim alsak bile, gençlerimize iş hakkı verilmiyor. Bakın, şu anda ABD, Avrupa ülkeleri ve Türkiye'de çok sayıda Uygur Türk gençleri yaşıyor ve onların sayısı hızla artmaya başladı. Kendi ülkesinde iş ve yaşama hakkı bulamayan gençlerimiz çeşitli yollarla yabancı ülkelere göçe zorlanıyor. İşte, ABD'de sayıları yüzlere varan genç Uygur kız ve erkeklerle

bu vakfı kurduk ve onlar beni bu vakfa ak saçlı anne olarak başkan seçtiler. Burada çalışan Uygur gençleri çalıştıkları yerlerden aldıkları aylıklarının beşte birini her ay bu vakfın kasasına yatırıyorlar. Bizler kendi halkımızın dışardaki sesiz ve susmamamız, canla başla halkımızın demokratik insan hakları için uğraşmamız gerekiyor.

- Çin'in Doğu Türkistan siyasetini nasıl özetleyebilirsiniz?

Tarihi ve milli ad olan "Doğu Türkistan" terimini Çin devleti kabul etmiyor ve bu adın Doğu Türkistanlılar tarafından kullanılmasına izin vermiyorlar. Doğu Türkistan'a sürekli olarak Çinli göçmen getirip yerleştiriyorlar. Doğum kontrolü çok sıkı bir şekilde uygulanıyor. Çocuklarımıza dinimizi öğretmiyoruz. Bütün bunların amacı, Doğu Türkistan'ı hızlı bir şekilde Çinileştirmektir. Doğu Türkistanlı Türklere hayatı ve geleceği büyük bir TEHLİKE altında!

- Siz Çin'den çıkarak özgürlüğe kavuştuğunuzdan beri çeşitli yabancı ülkelere resmen çağrıldınız. Hangi ülkeler sizi çağırdı?

- Geçen yıl 15 ile 22 Temmuz arasında resmi davetli olarak İngiltere, Almanya, Hollanda, Danimarka, İsveç, Norveç, İsviçre, Belçika ve Lüksemburg'a gittim ve oralarda ya parlamento başkanları veya dışişleri bakanları ve onların yardımcıları tarafından karşılandım. Çok yoğun bir geziydi bu ve bu kadar çok ülkedeki üst yöneticiler ve sivil toplum kuruluşları ile kendi Doğu Türkistan halkının insan hakları ve demokratik haklarından konuşma imkanı elde ettim. Bu arada ABD Kongresi'ne 3 kez çağrılarak benimle Çin'deki insan hakları ihlalleri konusunda özel görüşmeler yapıldı.

- Peki, Avrupa Birliği'ne aday ülkelerden Türkiye'den size resmi devlet makamları veya sivil toplum kuruluşlarından hiç bir çağrı gelmedi mi?

-(Gözleri yaşıyor): Ah, Türkiye'yi o kadar görmek istiyorum ki! Biliyor musunuz, bizler Çin'de yaşarken bile, bütün Doğu Türkistanlı Türklere gön-

lündeki kutsal ülke sevgili Türkiyemizdir. Maalesef, hiç bir Türk dışişleri yetkilisi veya sivil toplum kuruluşu üyesi bugüne kadar beni aramadı. Türkiye'de "İnsan Hakları Derneği" diye bir kuruluş olduğunu duydum. Ama, bu kuruluş da beni aramadı. Eğer beni Türkiye Büyük Millet Meclisi veya bir sivil toplum kuruluşu davet ederse, seve seve Türkiye'ye de giderim. Mustafa Kemal Atatürk'ün adını bana küçük yaşlarımda annem ve babam kulağıma fısıldamıştı. Atatürk'ün büyüklüğünü ben daha sonra gençlik yıllarımda öğrendim. Ankara'daki Anıtkabir'e giderek, o anma defterine kendi gönül sözümü, uzaktaki Doğu Türkistan halkının sesini yazmak isterim. Atatürk sağlığında Türk Dünyası ve dış Türklere büyük ilgi duyar ve önem verirdi. Yazık ki, Atatürk'ün bu mirasına fazla sahip çıkılmıyor! Ama, bizler uzakta yaşasak da Mustafa Kemal Atatürk'ü ve Türkiye sevgisini yüreklerimizde her zaman sıcak tutuyoruz.

- Bu yüzden Türkiye'ye ve biz Türklere acaba kargın mısınız?

- Hayır, bir insan kendi can kardeşine nasıl kırgın olabilir? Türkiye'nin ve Türk halkının kalbimde özel yeri var, bu yüzden asla kargın değilim! Ama, Türkiye'den TBMM veya bir sivil toplum kuruluşundan özel bir davet beklediğimi de ayrıca eklemeyim.

- Peki, Ocak ayı başındaki araba kazası size Çin'e yönelik insan hakları girişimlerinizi bırakma konusunda bir uyarı olabilir mi?

- Belki. Ancak, bu uyarıya kulak asacağımı sanıyorlarsa, yanılıyorlar. Ben Çin'deki demokrasi ve Doğu Türkistan'daki özgürlük ve insan haklarının özgür sesiyim. Beni bu araba kazasında olduğu gibi yaralayabilirler, ancak demokrasi ve insan hakları için dimdik ayaktaayım.

- Geçen yıl Nobel Barış Ödülüne aday gösterilenler arasında ikinci sırada yer alan kişi sizsiniz. Gelen haberlere göre, sizi bu yıl da Nobel Barış Ödülü adayı yapacaklar mı. Nobel almak size ne ifade

eder?

- Doğrudur, bunu bana da bildirdiler. Ben Nobel'i kişisel olarak değil de, Çin'deki özgürlük ve demokrasi için, Doğu Türkistan'daki Türk halkının eşit hakları için istiyorum. Nobel'in bana verilmesi orada ezilen, insanca yaşama hakları elinden alınan yüz milyonlarca insana güven verecektir. Bunu için, evet Nobel'i almak isterim.

- Son sorum şu: Siz Doğu Türkistan'ın bugün uluslararası çapta bir önderi (lideri) konumundasınız. Sizlerle bugüne kadar resmen görüşen ABD ve başka Avrupa ülkeleri devlet adamları ve parlamento başkanları bu izlenimi veriyorlar. Peki, siz Doğu Türkistan'ın liderliğini yürütecek misiniz?

- Ben vatanım Doğu Türkistan ve onun aziz halkı için artık bu yola baş koydum. Bu yolun dönüşü yoktur. Benim kişisel kaderim aziz halkım kadeiriyle artık bütünleşti. Arkamda başka Doğu Türkistanlıların destek ve yardımları var oldukça, bu yola azim ve sabırla mücadele edeceğim.

- Karşımdaki narin yapılı hanım hayranlıkta seyre diyorum. Kahramanlar kolay kolay ortaya çıkmıyor. Rabiya Kadir'in bir işkadını olarak başta politikadan uzak iş hayatı talihin ve siyasi olayların akışında birdenbire insan hakları mücadelesine, oradan da aziz yurdumuz Doğu Türkistan'ın bağımsızlık mücadelesine dönüştüyor. Artık karşımdaki kimseyi narin yapılı bir hanım olarak değil, Altaylardan yükselmiş bir kartal (bürküt) olarak görüyorum. Bu kartal geniş kanatlarını açmış gökyüzünde DOĞU TÜRKİSTAN'IN KAHRAMAN ANASI olarak uzak-tan aziz halkına güven ve umut veriyor!

* Söyleşi: Timur KOCAOĞLU, Stratejik Araştırma Merkezi Müdürü, Koç Üniversitesi, İstanbul. Bu söyleşinin kısa bir özeti Sabah gazetesinin 19 Mart 2006 tarihindeki "Pazar Sabah" ekinde (s. 19) "Nobel Ödülü'nü Bu Yıl Almak İstiyorum" başlığıyla yayımlandı.

VATAN, KİMLİĞİMİZİN AYRILMAZ BİR PARÇASIDIR

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No TK/87

Turan GÜVEN*

Bu yazımda Edward W. Said'in ibretlik hayat hikayesini özetlemek istiyorum. Şehit kanlarıyla alınmış "Vatan" toprağını "verelim kurtulalım" diyenlerin ders alacağı bir hayat hikayesi... Edward Said milliyet ve din olarak ne kadar bizden ayrı olsa da, aynı coğrafyada yaşayan insanların "vatan" hasretini duyması çok etkileyici geldi bana...

Said, 1935 yılında, Hıristiyan bir ailenin çocuğu olarak Kudüs'te doğmuş ve on üç yaşına kadar da orada yaşamış. Önce İngilizlerin, sonra da Yahudi yerleşimcilerin yurtlarını işgal etmelerinden sonra, ailesi ile birlikte Mısır'a sığınmak zorunda kalmış. Said, İngilizlerin Arap gençlerini İngiliz kültürü ile "Mankurtlaştırmak" için Kahire'de kurduğu bir sömürge okulu olan Victoria Kolejinde okumuş. Masoon ve Amerikan vatandaşı olmanın tatlı kârlarını toplamayı bilen babası, Said'i 1951 yılında Amerika'ya göndermiş. Yaklaşık 50 yıla yakın ABD'de yaşayan Said, bir bilim adamı ve aydın olarak üzerine düşen görevleri yapmış. Ölüncüye kadar, çocukluğunu yaşadığı vatan toprağının hasretini çekmiş ve ya ezikliğini hissetmiş. Her insanın çocukluğunun geçtiği yerlere karşı içten içe bir özlem duyduğunu biliyorum; ama E.W.Said'inki bizim köyümüze duyduğumuz özlemden biraz farklı galiba...

Filistin davası ile ilgili Londra'da yaptığı bir toplantıda, Said, evden gelen bir telefonla lenf kanseri olduğunu öğrenmiş. Bu haberi aldıktan sonra New York'a dönmüş ve 1992 yılında ailesi ile birlikte doğduğu yer olan Filistin'e gitmiş. Daha sonra da tek başına Kahire seyahatine çıkmış. Hayatının son demlerinde böyle bir seyahatin ne kadar karmaşık

ve anlaşılması güç bir ruh halini yansıttığı çok açık... Said, işte bu karmaşık duygular içinde 1994 Mayıs'ında "Yersiz Yurtsuz"¹ diye dilimize tercüme edilen otobiyografisini yazmaya başlamış ve 1999 yılında yayıma hazır hale getirmiş.

Onun için, "Batı'nın kendi kimliğini kurarken Doğu'ya olan borçluluğunu ortaya koyan tavizsiz bir entelektüel." vurgulaması yapılmış. Onun "Entelektüel: Sürgün, marjinal, yabancı" başlıklı eserinden yapılan ve bu fikirleri çok iyi bir şekilde özetleyen A. Hadi ADANALI'nın makalesinden bir alıntı yapmak istiyorum: "Said, her şeyden önce kendini bir aydın olarak görmek ve insanlar tarafından da bir aydın olarak tanınmak istedi. Entelektüeller üzerine verdiği bir dizi konferansta, aydınlara karşı duyulan güvensizliğin ne kadar yersiz olduğunu dile getirir (getirmiştir. T.G.). Bir aydın olarak kendisi de bu güvensizlikten nasibini almıştır... Ona göre, aydın, halka karşı veya halktan kopuk değildir; tam tersine, aydın, geniş halk kesimlerine hitap edebilen bir vasfa sahiptir. Aydın evrenseldir, mahalli, millî ve kültürel unsurların ötesine geçmeye çalışır. Aydın, tutarlıdır; dünyanın başka bölgelerindeki haksızlıkları eleştirdiği kadar kendi ülkesindeki haksızlıklara da karşı çıkar. Aydın, bağımsızdır; onun bağlı olduğu şirketler, kurumlar veya otoriteler yoktur. Aydın, sorumluluk duygusu taşır; vurdumduymaz ve adam-sendeci bir kişilikten tamamen uzaktır. Aydın, kendini bir görevle yükümlü hisseder; ki, bu görev tüm baskılar karşısında görece bağımsızlığını koruma arayışıdır. Aydın, bir tanıktır; engellemeye veya de-ğıştirmeye gücü yetmese de aydın sömürüye, baskılara ve haksızlıklara bir tanık rolüyle baş kaldırır. ▶

Kısaca; o bir sürgün, bir marjinal, bir amatördür; o 'İktidara karşı hakikati söylemeye çalışan' cesur bir kişiliktir. Onun ne kaybedecek makamı, ne elinden alınacak serveti, ne de güç sahipleri yanında yitirmekten korktuğu bir itibarı vardır."²

Okuyucularına "Yersiz Yurtsuz" adlı kitaptan çıkardığım yorumları maddeler halinde vermek istiyorum.

1. Her şeyden önce, insanla, insanın doğduğu ve çocukluğunun geçtiği toprak arasında müthiş bir manevî bağ oluşuyor. Tabir caizse, bireysel tarihimizin ilk temelleri orada atılıyor. Bunu sadece Türklere has bir olay olarak değerlendirmek doğru değil. Aşağı yukarı her millette bu bağlilik var. Görünen o ki, insan, doğduğu ve çocukluğunun geçtiği yerleri kaybederse, o zaman o topraklara olan özlemi daha da artıyor ve kendini "yersiz yurtsuz" hissediyor. Belki bugün çoğumuz doğduğumuz şehir veya köyde yaşamıyoruz; ama o toprakların eminlikte olmasının bize verdiği özgüveni ve rahatlığı anlamaktan da uzağız. Bakınız Said'in içi yanarak söylediği şu sözler ne kadar anlamlı: "Doğduğum, yaşadığım ve kendimi evimde hissettiğim bir şehrin, hele de bu bölgelerinin (Batı Kudüs)... Polonyalı, Alman ve Amerikalı göçmenlerin eline kalmış olduğu gerçeğini kabullenmek, bana halen zor geliyor. Eski sakinleri 1948 ortalarında sonsuza dek sürgün edilmiş bulunan Batı Kudüs bugün tamamen Yahudileşti." (...) "Filistin benim gözümde kaymetini bilemediğim yer, anavatanım, ailemin ve arkadaşlarının nedenini nasıllı uzun boylu düşünmeden, sorunsuzca var oldukları yeri."

2. İnsanlar durup dururken vatanlarını kaybetmiyorlar. Vatan kaybetmek bir tesadüf değil; çok büyük bir aymazlık ve ahmaklığın sonucu. Her türlü yüksek insanî erdemlerden uzaklaşarak, kendilerini bu dünyanın eğlence ve zevklerine kapıranların vatanlarını kaybetmeleri kaçınılmazdır. İnsanlık tarihi bunun sayısız misalleri ile doludur. Herkesin kendi hayatını yaşadığı, paylaşmanın, sevginin ve değerliliğin kaybolduğu bir toplumda, düşman o vatana sessizce yerleşir ve bir gün gelir gerçek sahipler kendilerini dışarıda bulur. Toprak satımı ile ilerde başımıza geleceği şimdiden görmemiz gerekiyor.

3. Bir babanın çocuklarına bırakabileceği en güzel miras, onlara iyi bir isim vermek ve örnek bir in-

san olmaktır. Said, kendisine yaptığı baskılar ve Amerikalı tavrı sebebiyle babasını fazla sevmediğini yazmış. Bunu şöyle ifade ediyor: "Babamın dokuz yaşından itibaren beni tutsak eden sıkıyönetim rejimi ve hayat hikayesi bana ne bir soluklanma fırsatı, ne de onun kurallarının ve kâhplarının ötesinde bir ben duygusu bıraktı. Müebbeden yersiz yurtsuzdum artık." Edward Said; "...Araplığı su götürmez Said soyadına zoraki iliştilmiş, budalalık derecesindeki İngiliz 'Edward' adına alıştım, daha doğrusu bu adı daha az yadırgar hale gelmem yaklaşık elli yılını aldı" derken, bir babanın çocuğu için iyi bir isim vermesinin ne kadar önemli olduğunu anlatıyor bize... "Amerikalı bir iş adamının, Amerikalılığa dair en ufak bir his taşımayan oğlu olarak başlamışım Kahire Amerikan Lisesine..." derken, babasının kimliği ile övünemediğini ifade ediyor. Gerçekten de babasının "Yortularda, iş yerine Amerikan bayrağı astırması" onun karakteri hakkında bir fikir veriyor. Çocukluk çağlarında kendisine yapılan baskıların bir yansıması, "Ellili yılların sonlarında lisanüstü öğrenimim sırasında üniversitede ders vermeye başladığımda, gözlüklerimi çıkartıp sınıfta seçilmesi imkansız, bulanık bir görüntüye dönüştürmeden lafa giremezdim." diyerek özetlemiş.

4. Said, insanın anadili ile düşünce dünyası arasındaki bağlantıyı şöyle açıklıyor: "Herkes hayatı belirli bir dilde yaşar; deneyimlerini bu dilde kazanır, bu dilde hazmeder ve yine bu dilde anımsar. Benim yaşamımdaki temel çatlak; ana dilim olan Arapça ile, eğitim dilim ve eğitim sonrası akademisyenlik ve öğretmenlik kariyerim süresince ifade dilim olmuş olan İngilizce arasındaydı." Bu ifadeler, Türkiye'de çocuklarına daha ana dilini öğretmeden İngilizce öğretmeye can atan ahmakların kulağına küpe olmalıdır.

5. Çocuklarını içinde yaşadığı toplumun meselelerinden ve siyasetten soyutlayarak yetiştirmek isteyenlere de önemli dersler var bu kitapta... "Bugün beni asıl kahreden şey, ailemizin ve dostlarımızın 1948 yılında başlayan, ülkeden ülkeye, şehirden şehire durmaksızın sürüklenmelerine neden olan sürgünlükleridir; o sıralar olayların iç yüzünü hiç bilmeyen, dünyadan habersiz bir tanığıydım bu sürgünlük halinin. On iki buçuk yaşında bir oğlan olarak, Filistin'den tanıdığım, orta sınıf sıradan insanlar olarak bildiğim kişilerin Kahire'de, yüzlerine ve ▶

DENİZE TAKILAN KOLYE;

NAZLI KIRIM*

Abdulkadir İLGEN

*Şimal dağlarını kâfir sarmış şimalim,
Sevişmek olmaz bize...
Şimalde kızıl bir kar!
Şimalde kızıl bir çarlık
Şimal avullarında katlık var,
şimalim katlık!*

*Dağ çocukları kızıl kardan önce eriyor,
karıştı kanları Karadeniz'e...
Ak denizim ak, köpükten, şahlan,
Bahta karam, adı karam...¹*

Bizim Boğazi-
çi'mize ger-
danlık derler.

O mazlum ve mağdur Kırm İlinin sakinleri, özellikle de Kırm Türkleri Can Kırm'ı dünyanın kolyesi olarak tesmiye etmişler. 1944 yılının meşum ve soğuk bir gecesinde, hem de erkeklerinin cepheye döviştüğü bir hengâmede çoluk çocuk, bala-çağa yük katarlarına yüklenerek bilmedikleri iklimlere sürülen bu mazlum insanların bulunduğu ülkeye gidiyoruz. Ağaçların meyveye durduğu bir mevsimde, bir ikinci vakti Simferopol'a iniyoruz. Daha uçaktan inmeden, manzaranın büyüleyici cazibesine kapılan gön-

Doğu Avrupada ilk açılan üniversite binası

lümüz, bizleri bir duygu seline sürüktüyor. Küçük bir şehir turundan sonra, konaklayacağımız yere gidiyoruz. Bu benim Kırm'a ilk gidişim. Sekizinci battan bir Kırm Türkü olan bendeniz için, bu topraklara gelmek ayrı bir heyecan, bir tür sılayı rahim gibi bir duygu uyandırıyor bende.

İkinci gün, Büyük Türkistan idealinin sadece müteheyyic ve azimli bir neferi değil, aynı zamanda mutedil ve imanlı bir öncüsü olan Gaspıralı İsmail Bey'in(1851-1914) çalışmalarını sürdürdüğü Bahçe-

saray'a geçiyoruz. Ashında Gaspıralı'nın doğum yeri olan Gaspıra, Bahçeşaray'a değil, Yalta'ya bağlı küçük bir yerleşim birimi. Bunu ilk defa burada öğreniyorum. Kabrinin bulunduğu yer, hem ilk Cedit mektebinin açıldığı bina², hem de Doğu Avrupa'daki ilk üni-

versite kabul edilen tarihi bir mekânın yanında bulunuyor. Metfun olduğu yerde yalnız, yapayalnız bu koca Türkün huzuruna çıkarken, içimi garip, tuhaf bir hüznün kaplıyor. Tarihi medreseyi önce Ukrayna hükümeti restore etmek istemişse de, hiç özen göstermediklerinden olacak, Türkiye işe müdahil ol-

yaşantılarına sinen hüznü, yokluğu görüyordum görmesine; yine de başlarına gelen felaketin gerçek yüzünü bir türlü kavrayamıyor, hikayenin farklı parçalarını, Filistin'de gerçekte nelerin olup bitmiş olduğunu anlamamı sağlayacak şekilde bir araya getirmeyi başaranıyordum." (...) " Annemle babamun... dünyamızı alt üst eden Filistin meselesini, az buz değil, yitirilen koskoca bir yurdun acısını bu denli içlerine atmalarının, tartışmaktan, hatta üzerinde konuşmaktan dahi kaçmalarının izahı bir türlü bulamıyorum. Mısır'daki yaşantıları onlara yeni bir ufuk açmış olsa da, doğdukları ve büyüdüğüleri yerdin Filistin." (...) "Siyaset bizi değil, hep başkalarını ilgilendiriyordu sanki. Yirmi yıl sonra siyasetle ilgilenmeye başladığımda annem de babam da buna kesin bir dille karşı çıkmışlardı. 'Mahvına sebep olacak bu,' diyordu annem. Babamsa, 'Sen edebiyat profesörüsün, kendi işine bak,' diyordu. Ölümünden birkaç saat önce babamın bana söylediği sözler şunlar oldu: 'Siyonistlerin sana yapacaklarından korkuyorum. Kendine mukayyet ol.'"

6. "...Amerika'nın İsrail'le olan ilişkisi konusunda, bir yandan onu halis muhlis bir Siyonist iktidar olarak tanımlarken, diğer yandan kendi çocuklarını Amerikan üniversitelerine yollamakta, Amerikan şirketleriyle çalışmakta bir sakınca görmeyen, böyle yapmakta içine düştükleri çelişkiyi kabul etmeye yanaşmayan Filistinli çağdaşlarımıza göre daha fazla bocaladığımı söyleyebilirim." diyen Said, bugün bizim de yaşadığımız yaman bir çelişkiye parmak basıyor. Yıllarca Siyonizme ve onun doğrudan destekçisi Amerika'ya atıp tutanların, siyasete soyunurken çocuklarını ABD'ye göndermeleri de aynı türden bir çelişkiyi göstermektedir.

7. Said, Başkan Truman'ın Filistin'i altın tepside Siyonistlere sunduğunu ifade ederek ona karşı duyduğu hislerini " Truman'dan her zaman nefret ettim..." şeklinde dile getirmiştir. Roosevelt için de "...Yahudi devletine hararetili bir biçimde arka çıkmasıyla beni kendisinden öğrendirmişti." diye ekliyor. Affedemediği birisi de Martin Luther King idi. Onun hakkında "...İçtenlikle takdir ettiğim, ancak 1967 savaşı sırasında İsrail'in kazandığı zaferi öylesine coşkuyla karşılamasına bir türlü akıl sır erdiremediğim (ve tabii bağışlamadığım)..." ifadesini kullanmıştır.

8. Said'in çocukluk yıllarının bir kısmı Lübnan'ın

sayfiye yeri olan Dür'da geçmiştir. Burada, halktan kopuk, zengin ve aristokrat bir hayat sürdürdüklerini bakınız nasıl anlatıyor: " Yıllar yılı Lübnan'ı içten içe kemirmiş olan karşıt toplumsal ve siyasi akımların dallanıp budaklanışından yalıtılmış bir halde, derin mi derin bir uçurumun kenarında sallantıda duran yalancı bir cennette yaşıyorduk." Said babasının (...) " 1971 yılının başında ölümü yaklaştığında bize Dür'da toprağa verilmek istediğini söylemişti, ama kasabalarının hiçbiri bize babamın son arzusunu gerçekleştirebileceğimiz bir karış toprağı olsun satmaya yanaşmadığından, bu asla mümkün olmadı... Kendimizce tadını çıkardığımızı düşündüğümüzü o idealize edilmiş kırsal varoluşun, kasabanın kolektif hafızasında gerçek bir yeri yoktu belli ki." diyerek, hem paylaşımcı olmadan halktan kopuk yaşamının faturasının ağır olduğunu, hem de yersiz yurtsuz olmanın acısını dile getiriyor.

9. Annesinin ölümü de çok ders verici olmuş. "... Amerika'da kısa süre için bile olsa ikamet etmeye yaşamı boyunca yanaşmayan annem, her zaman uzak durmaya uğraştığı, temelde hiç sevmeyen, ama önce kocası, ardından çocukları, son olarak da hastahğı yüzünden kaçınılmaz olarak mahkum olduğu o ülkede ölüp o ülkenin toprağına verildi sonunda." diyor.

10. Said'in babası sevdiği bir toprağı gömülemezken, annesi de sevmeyen bir ülkede gömülmüştü. Hayatının son demlerinde Said " Yersiz yurtsuz dolanıp durmak, bir eve sahip olmamak, bundan böyle hiçbir yerde kendini pek de evinde hissetmeyecek olmak daha iyi. Hele de ölene kadar kalacağım New York gibi bir şehirde..." diyerek "yersiz yurtsuzluğunu" içselleştirerek huzur bulmaya çalışmıştır.

Kitaptan çıkardığım bir tek fikir var: Vatan, kimliğimizin ayrılmaz bir parçasıdır. Hatta biraz daha ileri giderek "vatan kimliktir" diyorum.

* Prof. Dr.

¹ Said Edward W. (2003). Yersiz Yurtsuz. (Çeviren: Aylin Üçler). İletişim Yayınları. İstanbul

² ADANALI A.Hadi (2003). Bir kalem kahramanı Edward Said. İslamiyat / Kitabiyyat Bülteni Sayı: 09, s. 3-6.

muş ve bu işi üzerine almış. Finansman meselesinin de halledildiğini söyledi oralara bakan Rıdvan isimli bir Kırm Türkü. Rıdvan, daha üç yaşındayken Özbekistan'a sürülen ve 1991'de ata toprağına dönen bir Kırm Türkü olarak atalarının yolunda yürümeye çalışıyor. Meşhur Rus yazarı Puşkin'in mezarı da Bahçesaray'da. Orada, bu meşhur yazarın safkan bir Rus değil, Habeş kurması bir melezi olduğunu da öğreniyorum.

Bahçesaray'da Kırm hanlarının ikamet ettiği sarayı da ziyaret ediyoruz. Bu saray bizdeki Topkapı Sarayının neredeyse aynısı. Zaten ona öykünerek yapıldığını söylediler bize. İçinde gayet güzel de bir camisi var. İç avlusu ve kuleleriyle gerçekten de bizdeki Topkapı Sarayını andırıyor. Muhtemelen bu yapı şehrin ismine

de ilham kaynağı olmuş. Cuma namazını orada kılıyoruz. Hatibin konuşması Türkiye Türkçesine çok yakın. Zaten Kırm'da üç farklı diyalekt varmış; kuzey, orta ve Yalı Boyu Türkçesi. Gaspıralı'nın da içinde bulunduğu gurup Yalı Boyuna ait. Orta bölgede bulunanlar daha

edebi ve bir tür kentli işi denilebilecek bir Türkçe konuşurken, kuzeydekilerin lehçesi daha ziyade Kazan Tatarlarına aitmiş. Güney bölgesi ise Türkiye Türkçesine yakın bir Türkçe. Farklılık sadece konuşulan lehçeyle de sınırlı değil. Antropolojik açıdan da ciddi farklılıklar olduğu anlaşılıyor. Türkiye'de Kırm Tatarı olarak bilinenlerin çoğu, muhtemelen Kuzey Bölgesinden gelen Tatarlar olmalı. Çok daha erken denebilecek bir tarihte Türkiye'ye gelen Yalı Boyuna ait olanların büyük ekseriyeti, diğerlerine göre, görece Türkiye Türkçelerine çok daha yakın olduklarından, zaman içinde ana kütle içinde eriyerek eski kimliklerini unutmalarına mukabil, daha kuzeyden gelenler farklılıklarını hâla muhafaza ediyorlar.

Bahçesaray'da, şehir çıkışının biraz ilerisinde Ruslara ait bir Ortodoks Kilisesi var. Dağın duvarlarını kendilerince önemli saydıkları azizlerin resimleriyle süsleyerek mekâna otantik bir görünüm kazandırmışlar. Zaten hem çarlık hem de komünist Rusya'sında örnekleri başka yerlerde görülebileceği üzere, bu tür plastik sanatların abartılı emsalleri mebzul miktarda bulunabilir. Aynısını burada da görüyoruz. Kilise dağın içi oyularak yapılmış. İçeride kalık ve kıyafetlerinden köktenci oldukları rahathıkla anlaşılabilir Ruslarla karşılaşyoruz.

Bu şehirde Gaspıralı'ya ait bir de müze olduğunu ve fakat içerisini gezmenin pek de mümkün olmadığını söylediler bize. Kırm'a gelip de burayı gezmemek bu büyük insanın ruhu incitir düşüncesiyle, vira bismillah diyerek müzeye doğru yöneliyoruz. Allah'tan müzeye nezaret eden de bir Kırm Türküymüş. İçeride Tercüman'ın orijinal nüshasından bazı örneklerle elinde geleneksel kıyafetleri içinde Mushaf tutan yağlı boyayla yapılmış kadın resimleri ve eskiye ait fotoğrafların sergi-

lendiğini görüyoruz. Ayrıca "mekteb-i sıbyan" a ait bir mecmuayı da sergiye koymuşlar. Mecmuanın üzerindeki tarih ve sayıdan bunun süreli bir yayın olduğu anlaşılıyor. Sergilenen fotoğraflar arasında 1906 yılına ait "İttihad-ı Müslimin" partisinin üçüncü toplantısını belgeleyen bir enstantane toplanan kişilerin kıyafetlerine bakıldığında, başta Gaspıralı İsmail Bey olmak üzere hepsinin üst düzey münevver tabakadan geldikleri rahatlıkla anlaşılabilir. Bir kentli işi olan ve aralarında tahminlerin de ötesinde geçiş ve kesişmeler bulunan iki akıma, Türkçülüğün en önemli önderlerinden biri kabul edilen İsmail Bey'in bigane kalmasını beklemek biraz safdillik olur. Zaten müstenleke topraklarında yaşayan bütün Müs-

lüman toplulukların tamamında din, sadece bir inanç meselesi değil, aynı zamanda kendini ötekilerden ayıran bir kimlik unsuru olarak önemli bir işlev görmüştür. Sosyal bilimlerle ilgili kulaktan dolma bilginin ötesini geçmeyen bazı televizyon yapımcılarının, bölge halkları için Türkdüğün yerine Müslümanlığın konulmaya çalışılması gibi sunduğu tür faaliyetler, aslında millî kimliğin oluşmasında temel omurgayı oluşturuyor. Dinin, özellikle de bu tür toplumlarda millî kimliğin muhafaza edilmesindeki rolüne dair etkisini Zeki Velidi Togan gibi önemli birinin hatıratında da görmek mümkündür (Togan, Hatıralar; 1991,68 vd.).

Fotoğraflar arasında Cedit Mekteplerinin en büyük destekçilerinden biri olan Azerbaycanlı Ali Merdan Topçubaşı gibi önemli şahsiyetleri de görüyoruz. 1908 yılında Tercüman'ın 25. kuruluş yıldönümüne ait bir hatıra fotoğrafı da tarihe tanıklık ediyor. 1910 yılına

ait Akmesic'te çekilen bir fotoğrafta, Gaspıralıyla yakın dostu ve gazetesinin sponsorlarından biri olarak takdim edilen İ. Kazas(?)'a ait bir hatırayı ebedileştirmiş. Sergilenen fotoğraflar arasında 1907 yılında, *Revie du Monde Musulman* adlı Fransızca neşredilen bir şarkiyat mecmuasının yazarlarınca Gaspıralı'yı Nobel Mükafatına namzet gösteren bir hatıra da bulunuyor. Aynı zamanda sergilenen fotoğraflar ve altlarındaki yazılardan anlaşılacağına göre, 1897 yılında, Sen Petersburg'taki İmparator Rusiye Teknik Cemiyeti Gaspıralı'yı tunç madalya ile mükafatlandırmış, bunu Türkiye, İran ve Buhara devlet başkanlarının mükafatları takip etmiştir. Gaspıralı müzesinde bunların yanında, Kırm Türklerinin sürgün yıllarını belgeleyen fotoğraflar, erkekler cenkte aileler sürgünde başlığı altında müstakil olarak sergileniyor. Geç zamanlara ait olduğu anlaşılan ve "devletçiliğimiz" başlığı altında sergilenen fotoğraflar

ise, daha ziyade yakın döneme ait siyasi mücadeleleri belgeleyen hatıralardan ibaret. Hanlık dönemi ve Osmanlıya ait devlet geleneğinin kökenlerinden habersiz bir nesil tarafından düzenlendiği anlaşılan müzenin sıradan bir meraklıda uyandıracağı hisler, maalesef büyüktük duygusu değil, ezilmiş bir halkın onurunu kurtarma duygusundan fazla bir şey ilham etmiyor.

Bugün Kırm'da yaşayan Türklerin genel kültür seviyesine bakıldığında, on dokuzuncu yüzyılın sonuyla yirminci yüzyılın başındaki aydınlanma hareketinin çok aşağısında, ilkel ve henüz emekleme aşamasında dağınık bir görünümünden başka bir şey

görünmüyor. İlgili döneme ait bilgilerle bugünkü durum karşılaştırıldığında, gerek çarlık Rusya'sı içinde kalarak, gerekse müstakil bir hareket olarak ortaya çıkan akımların hepsinin; hem siyasi tecrübe ve entelektüel birikim, hem de ekonomik seviye ve sosyal

statü açısından şimdikiyle asla kıyaslanamayacak derecede çok daha ileri bir seviyeyi temsil ettiklerini kolayca anlaşılıyor. Maalesef komünist şovenzimin baskıcı uygulamalarıyla yalana dayalı propagandaları, sadece maziyle olan köprüleri berhava etmekle kalmamış, yerine, duyguları ziyadesiyle rencide olmuş reaksiyoner bir gayrimüminunlar kitlesinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bugün Kırm'da yaşayan gençler arasında, biraz mağduriyet psikolojisi biraz da yeterince sahip olmadıkları tarih şuuru eksikliği yanında; hem ekonomik, sosyal ve kültürel yetersizlik hem de içine girdikleri hâkim kültüre uyum sağlayıp sağlayamama arasındaki gelgitlerin etkisinden kaynaklanan aşırı hareketler maalesef gittikçe kuvvet kazanıyor. Sürgün görmüş yaşlıların anlattığına bakılacak olursa, gençlerin neredeyse yüzde otuza yakını Ruslarla evlenmekte hiçbir mahzur görmezken, hiç de azmsanamayacak

Gaspıralı'nın kabri, Bahçesaray

bir kesim ise Çeçenistan ve Dağıstan'da hiç de yabana atılmayacak bir destek kitlesine sahip aşırı uçlara kayma eğiliminde bulunuyorlar.

Kırım Türkü'nün haklı davası, görünen o ki, şimdilerde iki büyük ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması görünüyör. Birincisi Rus kitle arasında asimile olma tehlikesi, ikincisi ise köktenci bir harekete dönüştürülerek dünyanın desteğinden mahrum marjinal bir hareket şekline indirgenme tehlikesi. Demokrasie henüz geçme aşamasındaki bir ülkede, hem de Rusya'nın Çeçen hareketine gösterdiği bunca olumsuz hassasiyete rağmen, burada gösterilen tuhaf toleransın arkasında başka gerekçeler aramak kompo değıl, sadece sağduyunun sesi olarak değerlendirilebilir. Eğitim seviyeleri ve gerekli siyasi tecrübelerinin yeter-

siz olmasına rağmen, içimin bir tarafı, orada konuştuğum bazı ihtiyarların taşıdığı bu türden kaygıların haksız çıkmasını isterken, diğer tarafı ise, yaklaşan sinsi tehlike karşısında onlarla beni aynı düzlemde birleştiriyor.

Sivastopol'daki yegane Türk Mescidi

Yirmi yedi bin km²'lik yüz ölçümüyle İsrail'den biraz büyük, Belçika'dan biraz küçük bir toprak parçasına sahip Kırım yarımadası, sadece iki buçuk milyona yakın nüfusu ile değil, aynı zamanda yüz yirmi beşten fazla farklı etnisiteye sahip olmasıyla da tam bir kültürel açık hava müzesini andırıyor. Ruslar ve Ukraynalılarla Kırım Tatarları olarak bilinen Türkler ağırlıklı nüfus kitlesini oluştururken, bunların yanında Kırım Rumları, Ermeniler, Bulgarlar, Yahudiler, Almanlar ve Koreliler de yarımadaya yerleşmiş diğer önemli nüfus guruplarını oluşturuyorlar. Bunlar içinde özellikle de Yahudi nüfus, her ne kadar Sovyet Rusya'nın dağılmasından sonra İsrail'e göçü tercih etmişlerse de, orada aradıklarını bulamadıklarından olacak, tekrar Kırım'a dönmeye başlamışlar. Zaten Ukrayna'ya bağlı bir diğer kent olan Odessa³ da,

Rus Yahudilerinin yoğun olarak yaşadığı kozmopolit bir merkez olarak Kırım üzerinde önemli bir etkiye sahip. İsrail'den dönen Yahudilerin sahil kesimindeki en değerleri yerleri satın almaya başladığı söyleniyor. Bu durum gayrimenkul fiyatlarının yükselmesine sebep olmuş. Sivastopol ve Yalta gibi kentlerde Türk nüfusun gayrimenkul satın alması hâla yasak. Havalimanında bile, kişilerin orijini özellikle araştırılıyor. Ben de sırf görevlileri test etmek için Kırım orijinli biri olduğumu deklere ederek tepkilerini ölçmeye çalıştım. Defalarca nerede doğduğumu sorup durdular. Sonunda Türkiye'de doğduğum ve çok eskilerden oralardan göç eden kişilerin torunu olduğum anlaşılınca sorun çözüldü.

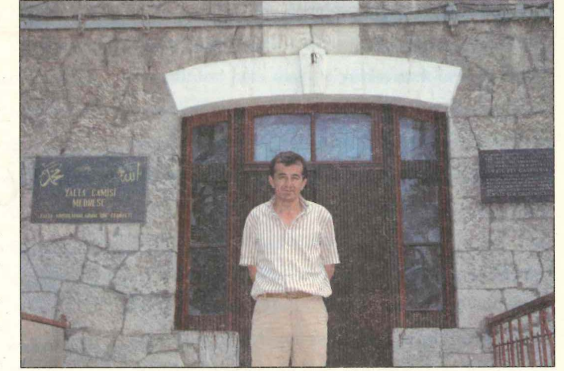
Turistler için satılan rehber kitaplar bile, Kırım'ı anlatırken "minyatür dünya" olarak nitelendirmeyi uygun bulmuşlar. Hem tabii ve iklime ait, hem de kültürel ve sosyal coğrafyaya ait çeşitlilik dikkate alınrsa, bu nitelendirmenin hiç de abartılı olmadığı kolayca anlaşılabilir. Simferopol havalimanına inen birinin hava-

dan dikkatini ilk çeken şey, uçsuz bucaksız ekili alanlarıyla münbit ovalardır. Güney'e Bahçesaray ve Yalta'ya doğru gidildikçe, yer şekilleri ve bitki örtüsü giderek değişir. Kırım'ın Karadeniz'e bakan tarafı, denizden gelecek tehditlere karşı tabii duvarlarla örülmüş doğal bir hisar gibidir. Burası olağanüstü tabii güzellikleriyle yeşille mavinin bulunduğu bir harikalar kuşağı olması yanında, tarihi ve kültürel mirasıyla da eşsiz bir zenginliğe sahiptir. Kırım 45 ve 46. enleme uzanan coğrafyasıyla Güney Fransa'ya benzer. Karadeniz sahilindeki bir ülkenin Akdeniz iklimine sahip Güney Fransa'ya benzemesi Türkiye'de yaşayanlar için biraz tuhaf görünebilir. Fakat bölgeyi gezen biri, iklim ve bitki örtüsünü görünce bunun hiç de garipsenecek bir durum olmadığını kolayca fark edebilir.

Kırım yarımadasında Ruslar için en önemli kentlerden biri, nüfusun yüzde altmışını Rusların oluşturduğu Sivastopol'dür. Özerk bir cumhuriyet olan Kırım'daki bütün kentler önce Kırım'a, sonra da Kiev'e bağlı olmakla birlikte, bunun tek istisnası Sivastopol'dür. Burası doğrudan doğruya Ukrayna'ya bağlı özel bir statüye sahiptir. Son zamanlarda fiili bir operasyonla Ruslar, bu bölgeye altı bine yakın özel eğitimli Kazak birlikleri göndermişler. Haziran ayının ortalarında NATO'ya bağlı Amerikan birliklerini protesto eden göstericilerin arkasında da Rusya'nın olduğu söyleniyor. Burası aynen on dokuzuncu yüz yılda Sivastopol önlüğünde, bizim yanımızda saf tutan Fransız ve İngiliz birliklerinin Rusya'ya karşı savaşması gibi, bugün de uluslar arası başka çatışmaların kavşak noktası olması bakımından stratejik önemi bir hayli yüksek önemli bir kırılma noktasında bulunuyor. Bölge provokasyon ve manipülasyonlara açık kırılğan ve nârenin bir taze görünümünde.

Özdemir Oğlu Osman Paşa'nın bütün bir Kafkasya'nın zaptıyla sonuçlanan İranlılarla yaptığı o meşhur meşaleler savaşı da dâhil olmak üzere Osmanlı ordusuna çok büyük bir destek veren ve hatta bu sırada İranlılara esir de düşen Kırım Hanlarından Gâzi Giray (1554-1608), Osmanlı devletinin teveccühü ile tahta geçtiğinde, tâ Moskova önlerine kadar giderek Rus Çarını haraca bağlamış ünlü bir kahraman olmasının yanında, aynı zamanda bir gönül eri olarak da nadide sanat eserleri vermiş bir şairdir de. Bu sebeple yazıya güzel bir hâtime olması dileğiyle sözü onun meşhur bir gazeliyle bitirmek istiyorum.

*"Râyet meylederüz kamet-i dil-cû yerine
Tuğa dil bağlamışız kâkül-i hoş-bû yerine
Heves-i tîr ü keman çıkmadı diiden aslaa
Nâveg-i gamze-i dil-dûz ile ebrû yerine
Sürerüz tûğimizin zevk-ü safâsın her dem
Sim tenlerle olan lezzet-i pehlû yerine
Gerden-i tevsen-i zibâda kutas-ı dibend*

Yalta'daki cami

*Bağladı gönümüzü zulf ile giysü yerine
Severüz esb-i hüner-mend-i sabâ-refâtı
Bir per-işeki sanem bir gözü âhû yerine
Gönümüz şâhid-i zibâ-yı cihâda verdik
Diber-i mâh-rûh-ı yâr-ı peri-rû yerine
Seferün cevri çok ümmid-i vefâ ile veli
Olduk âşuftesi bir şûh-ı cefâ-cû yerine
Olmuşuz cân ile billâh Gazayî teşne
Kanunu düşmen-i dînin içeriz su yerine"⁴*

* Büyük Türkçü İsmail Bey Gaspıralınun Aziz Hatrasına

¹ Büyük Türkmen Kocası Fethi Gemuhluoğlu'nun *Serdengeçti* mecmuasında (7. sayı 1949) yazdığı bir şiirden.

² Kitabesinde 1327 (1909) yılında yapıldığı yazılan bu bina kısmen restore edilmiş durumda.

³ Bu kent kozmopolit yapısı ve Rusya'nın Batı'ya açılan kapısı olması gibi avantajları yanında, dünyaca ünlü birçok Yahudi'nin de vatanı olması bakımından çok enteresan bir yerdir. Henry A. KISSINGER, Troçki, David ROCKEFELLER, Pamela HARRIMAN, McGeorge BUNDY ve bizde bir ara Türkçü muhitlerde önemli bir etkiye sahip Alexander Israel Helphand PARVUS gibi isimler de Odessa kökenli Rus Yahudilerindedir. Şehrin kozmopolit yapısının, sakinleri üzerinde yaptığı en önemli etkilerden biri, dünyaya açık ve gittikleri bölgeye kolayca uyum sağlayabilen tipler yetiştirilmesi. Bugün, Yahudi ailelerinden önemli bir kısmının kendini gizleyerek Rus cemiyetinin önemli yerlerine sızdığı söylentileri halkın dilinde sıkça dolaşıyor.

⁴ Banarlı, 1987-1,572.

FRANSA'DA 43 GÜN

Hasan KALLIMCI

2003 yılı içinde, 4 Temmuz-15 Ağustos tarihleri arasında Fransa'da kalmış, 43 gün süren bu seyahatte birçok ilkleri yaşamıştım. İlk defa pasaport sahibi olmuş, ilk defa yurt dışına çıkmış, ilk defa uçağa ve hızlı trene binmiş ve yine ilk defa günlük tutarak yaşadıklarımı ve gördüklerimi not etmişim. İşçilerimiz, iş adamlarımız ve tatillerini yurt dışında geçirmeyi alışkanlık hâline getiren varlıklı vatandaşlarımız, onlarca yıldır dünyanın dört bir yanında yaşar ve dolaşırken benim kusa bir süre yurt dışında bulunmamın ne önemi olabilirdi ki? Ancak bu seyahat, sıradan bir tatil için yapılmamıştı. Türk çocuklarına yaz tatillerinde Türkçe ve tarih dersleri vermek üzere, Fransa Türk Federasyonu'nun davetlisi bir eğitimci olarak orada bulunmuşum. Sonra, elim tutan, çocuklar için kitaplar üreten bir yazardım. Seyahat sonrasında kendi açımından iletilmesi

gereken tespit ve teklifler de oluşmuştu. Günlüğümü gözden geçirmeli, fotoğraflara tek tek bakmalı; hatıralarımı, duygu ve düşüncelerimi kâğıda dökmeliydim. Aradan geçen iki yılı aşkın süre içinde, yazama kararı vermeme rağmen, bir türlü bu konuya eğilememiştim. Kendimi hazır hissedince de bilgisayarın başına geçtim.

4 Temmuz Cuma sabahı, oğlum ve gelinin tara-

findan uğurlandıktan sonra bir özel şirketin uçağı ile, beş arkadaş, Antalya hava limanından havalandık. Üç kişi öğretmen olarak gidiyorduk. İki arkadaşımız imamlık yapacak ve din eğitimi verecekler, bunlardan bir tanesi yaz

Sallanches'ta ölen askerler için dikilmiş bir anıt

kursunu verdikten sonra dönecek, diğeri bir yıl kalacaktı. Türkiye coğrafyasını, yüzlerce metre yüksekten seyretmek çok hoş idi. Marmara Denizi'ni, İstanbul Boğazı'nı, bir kabartma haritadan seyrediyor gibi görmek bende heyecan uyandırdı. Uçak

10.800 metre yüksekliğe çıkarak, pamuk veya kayınlarına benzettiğim bulutların üzerinden ve arasından süzülerek, dört saatlik bir yolculuktan sonra bizi Fransa'ya ulaştırdı. Grup Başkanımız Hasan Tülkay bey, Fransa'da yıllarca öğretmenlik yapmış olması ve Fransızca'yı iyi bilmesi sebebiyle, hava limanının adını, Fransız telâffuzuyla söylüyor; bu sebeple ben anlamıyordum. Anlayacağım şekilde söyleyince, Charles De Gaul Hava Limanında bulunduğumuzu öğrenmiş oldum.

Görevli bir arkadaş bizi bir araçla alarak 10. Paris semtindeki Türk Federasyon şubesine götürdüler. Şube, Paris'in hareketli merkezlerinden birinde, dar bir sokağın içinde, zemin katta idi. Şubenin bir kısmını cami olarak düzenlemişler, bir kısmını da lokal ve idare odası olarak kullanıyorlardı. Orada işçilerimizle sohbet ettik. Gurbette ve bilhassa Hıristiyan bir ülkedeki ilk Cuma namazı, beni duygulandırdı. Çevredeki bazı cadde ve sokaklarda, Konyalı İmam Mahmut beyin rehberliğinde gezdik. Çok sayıdaki Afrikalı dikkatimi çekti. Türklerin işlettiği bakkal dükkânları, telefonla konuşma yerleri, kafe gibi iş yerleri var. İstanbul adı buralarda pek çok işyerine ad olarak verilmiş. Dönerimiz rağbette. Evlerin ön cephelerinin aynen korunduğu bilgisini aldık. Pencereilerin çoğu kepenkli. Kepenkli olmayanların önünde, süslü demirlerle çikeldikler yapılmış. Birçoğunda saksularla çiçekler göze çarpıyor.

Oradan, Federasyon Genel Merkezine gittik. Merkez, Sen nehri kıyısındaki bir binada idi. Suyu bol bu akarsuyu görünce, Avrupa coğrafyasını öğrendiğimiz yıllarda, "Fransa'da Sen'i gördüm!" esprileri yaptığımızı hatırlayıp gülümsedim. Başkan Nihat Yazar, yardımcısı Osman Saryusuf ve Ömer Bekarlar beyler bizi karşıladılar. Gideceğimiz şubelerde vereceğimiz eğitimi nasıl yapmamız gerektiği üzerinde konuştuk. Beş yıl Fransa'da öğretmenlik yapmış, yaz kurslarına daha önce gelmiş olması sebebiyle Hasan Tülkay beyin görüşlerinden

istifade ettik. Ben, çocuklar için yazdığım kitaplardan bir seri getirmiş, ayrıca işlemem muhtemel bazı metinleri hem diskete yükleyerek hem de bilgisayar çıktısı şeklinde getirmiştim. Getirdiğim yazılar, fotokopi ile çoğaltılarak arkadaşlar arasında paylaşıldı. Merkezde ikram edilen, yumurta ve salata dan oluşan yemeğimizi yedikten sonra, oraya yakın bir otelde geceledik.

Ertesi gün, -bazı şehirlerden gelen teşkilât başkan ve yöneticilerinin de katıldığı bir toplantı daha yaptık. Kurs kırk gün devam edecekti. Bu arada gideceğimiz yerler de belli olmuştu. Ben, İsviçre ve İtalya sınırındaki Salan'ja (Sallanches) gidecektim. Sen nehri kenarında gezindik, fotoğraflar çekildik. Bir Türk lokantasında, karışık ızgara ve bulgurdan ibaret yemek ikramından sonra, Hasan Tülkay ve Salih Yöntem beylerle birlikte tren istasyonuna götürülerek uğurlandık. Eyfel kulesini görmek isteğimizin Osman Saryusuf bey tarafından duymazlıktan gelinmesi, bu demir yağını ile Fransa'nun para kazanmasının -bir bakıma- protesto edilmesi intibahı uyandırmıştı bende.

İlk defa hızlı trene biniyordum ve Hasan beyin söylediğine göre yaklaşık iki yüz elli km. yol alacaktık. Sessiz, rahat bir yolculuk yaptık. Bulduğumuz vagona çıt çıkmıyordu. Hasan bey beni bilgilendiriyor, bu arada bazı konularda görüş alışverişinde bulunuyorduk. Bu sebeple, bulunduğumuz vagona yalnız bizim sesimiz vardı ve iyice alçak sesle konuşmaya çalışıyorduk. İki saat sonra Lyon istasyonundaydık. Hava kararmıştı. O tarihlerde, yaşadığım şehrin futbol takımı Denizlispor bu şehre gelmiş ve bu şehrin takımı Lyon'u UEFA kupasından elemeyi başarmıştı. O sevinci bir daha duydum. Bu şehirde de Türk Federasyon'un bir şubesi vardı. Teşkilâttan bir arkadaş bizi alarak şube binasına götürdü. İşçi kardeşlerimiz, Lyon'un dar sokaklarından birinde, eski yapı binalardan birini mekân tutmuştu. Kırk elli kişi kadar vardılar, çoğu Yozgat ve çevresindeki illerden. Orada çay içtik,

dinlendik, sohbet ettik. Hasan Tülkay bey öğretmen olarak, Salih Yöntem bey de imam olarak kırk gün Lyon'da kalacaktı.

Benim için yolculuk henüz bitmemişti; Oğuzhan Kılınçarslan adlı bir genç, arabası ile beni orada bekliyordu. Vedalaştım. Bu delikanlı ile iki yüz elli kilometre kadar daha yol aldık. Yozgathıydı, Salanj teşkilât başkanının oğlu idi, babası ile birlikte bir kızak fabrikasında çalışıyordu. Otobanda iki saati aşkın bir süre yolculuk yaptık. Oğuzhan, o sürede üç defa para ödedi ve bu miktar yirmi avronun üzerindeydi. Bu rakamı, ülkemizdeki otobanlarda ödediğimiz para ile karşılaştırdım. Fransa hükümetinin vatandaşından para toplama konusundaki uygulamasını Türkiye ile kıyaslamadan edemedim. Gece, görebildiğim kadarı ile çevreyi incelemeye çalışıyordum amma, karanlık, koyu ve kalın bir perde şeklinde bana mani oluyordu.

Gece yarısı Salanj'da, Federasyon binasına vardık. Bina, tek katlı, uzunca, prefabrik bir yapı idi. Kapıyı, orada kalan görevli imam açtı. Futbolcular için ayrılan bir odayı benim kalmam için ayırmışlardı. Odaya üzerinde yatak, battaniye ve yastık bulunan bir ahşap ranza ile üçlü eski bir koltuk koymuşlardı. Odada büyükçe bir vitrin, vitrinde Türk gençlerinden oluşan futbol takımının kazandığı kupalar vardı. Duvarda, büyükçe bir Türk Bayrağı asılıydı. Türkiye'den binlerce kilometre uzaklarda, bayrağımızın sıcaklığını duymak rahatlatıcıydı. Yine duvara, futbolcu gençlerin bir maç ön-

cesi çektiydikleri fotoğraf ile futbolcu gençlerimizi tanıtan uzunca bir şiir bulunan çerçeveler asılmıştı. Şiirin altında Ozan Zeynel Lekesiz imzası vardı. Bazı dörtlükleri okudum; eser şiir sanatı açısından zayıftı, ozanlığa meraklı bir kalemden çıkmıştı.

Oğuzhan'ı evine uğurladım. İmam, emekliymiş, Tokat'ın bir ilçesinden olup birkaç aydır burada bulunuyormuş; dernekle bir yıllık anlaşma yapmış. Emekli maaşının üzerine buradan kazandığı parayı koyacak, Türkiye'de bulunan çocuk çocuğu için harcayacaktı. Kısa görüşmemizin ardından o da odasına çekildi. Tuvalet ve banyo kısmı temizlik bakımından pek iç açıcı değildi. Temizliği yaptıktan sonra odama çekildim. Gömlek, pantolon gibi eşyalarını asacak bir dolap yoktu, bu sebeple onları bavuvalda bıraktım. Bazı küçük eşyalarımı ve getirdiğim kitapları, boş bulduğum çekmcelere yerleştirdim. Kaldığım

binayı, Salanj'ı ve buradaki işçi kardeşlerimi merak ediyordum. "Sabah ola hayrola!" diyerek yattığımda zaman saat, Fransa saati ile saat 01.42'yi gösteriyordu.

Ertesi gün Pazar idi. Erken denecek saatlerde uyandım. Üzerimdeki battaniye yeterli gelmemiş olacaktı ki üşümüşümdüm. Bir süre, Nihal Kavcar'ın, Yüzleşmek adlı eserini okudum. İmam, beni kahvaltuya davet etti. Onun odası oda idi hani! Tabanı halı döşeliydi; fırını ve buzdolabı vardı. Kahvaltudan sonra binayı tanımak için şöyle bir dolaştım. Geniş bir bahçenin üzerinde tek katlı iki bina vardı. Küçük bina, depo şeklinde kullanılıyormuş. Bü-

Dernek içindeki cami

yük olan, uzunca gayet enli bir tren gibiydi. Yarısını, bir cami olarak düzenlemişler, tabanını yeşil halı ile kaplamışlardı. Caminin dip tarafına öğrenci sıraları koymuş, sıraların karşısına da küçük bir yazı tahtası asmışlardı. İmam efendi burada, Cumartesi ve Pazar günleri çocuklarımıza dini eğitim veriyormuş. Bina'nın yine büyükçe bir kısmını lokal olarak ayırmışlardı. Burada büyükçe masalar, sandalyeler, bir ilân panosu, bir yazı tahtası, televizyon, çay ocağı ve Millî Eğitim Bakanlığının ders kitaplarının çoğunlukta olduğu büyükçe bir kitaplık vardı. Gözden geçirdiğimde, çocukların ve gençlerin faydalanabilecekleri edebî eserlerin pek az olduğunu gördüm. Bina'nın üçüncü bölümünde odalar vardı. Bir odayı bakkal olarak kullanıyorlardı. Bir odaya kalorifer kazanı koymuşlardı. Bir başka odayı futbolculara ayırmış, birini de imama vermişlerdi. Diğer iki odanın birinde, altmış yaşlarında bir işçi, diğerinde de onun yeğeni ilticacı bir genç kalıyordu.

Bahçedeki akasya ağacının gölgesine imamlarla birlikte oturduk. Hemen yakında, yaz kış karla kaplı Mont Blanch tepesi tüm beyazlığıyla göz alıyordu. Salanj, Alp dağlarının dibinde, dört tarafı dağlarla çevrili, bir çukurun içinde idi. Buraya, dar bir boğazdan geçerek gelmiştik. Adeta, Ergenekon'u andıran bir yerdin. İşçilerimiz de coğrafi açıdan bu farkı görmüş, teşkilâtın adını Ergenekon koymuşlardı. Bina, kasabanın sanayi bölgesindeydi. Zamanında iş yeri olarak kullanılmış ve Türk işçileri tarafından bir buçuk milyon Fransız frangına satın alınmıştı. Parayı temin etmekte biraz zorlanmışlar amma, onların bu başarılarını beklemeyen, peşinat olarak verdikleri dört yüz bin frankın hazinelerine kalmasını bekleyen Fransızları mahcup etmişler. Kasaba, sanayi bölgesinin hemen yanından geçen demiryolunun öte tarafında imiş. Çevre yamaçlar, dağlar çam ormanı ile kaplıydı. Yamaçlarda, yeşillikler arasında, Alp tipi, dışları ahşap kaplı evler göze çarpıyordu.

Pazar günü olması sebebiyle derneğe çok sayıda gurbetçi kardeşimiz geldi. Başkan Feridun Kılınçarslan bey ve muhasebe işlerine bakan Metin Ahıcıkış ile de tanıştım. Buradaki işçi kardeşlerimizin çoğunluğu Yozgat ve çevresindeki illerden idi. Hepsi, Türk milliyetçisi, Türkiye'yi çok seven, çocuklarının kimliklerini unutmadan yetişmesi için çaba harcayan insanlardı. O gün, orada Ozan Zeynel Lekesiz ile de tanışacaktım. Zeynel, kara yağız bir Yozgatlı. Bildiği bir konuyu muhatabına soran, ondan sonra da konferansını vererek kendisinin bilgili olduğunu çevresine gösteren bir kişi. Beni tek sorulu bir sınavdan geçirdikten sonra konferansını verdi.

O gün, Metin, imam ile birlikte bizi alarak Month Blanch zirvesinin eteklerine, Fransa'yı İtalya'ya bağlayan tünelin yakınına kadar götürdü. Zirvenin arkası İtalya imiş, tünel çıkışında İtalyan polisi görev yapıyormuş. Metin; o yıl, tünelde ölümlü bir hadisenin yaşandığını, Month Blanch zirvesinin karları altında, onlarca, belki yüzlerce yıldır donmuş bir şekilde yatan bir kadın ile çocuğun bozulmamış cesetlerinin, o yıllardaki giysileri ile birlikte bulunduğu bilgisini verdi.

Pazartesi günü sabahı, Türk çocuklarıyla karşı karşıya idik. Kırk kadar çocuk geldi. Öğrencileri iki gruba ayırdık. Sabah, araya bir teneffüs koyarak iki saat, öğleden sonra da bir saat ders yapacaktık. Grupların biri ile imam efendi ilgilenirken diğeri benimle birlikte olacaktı. Lokalin caddeye bakan bölümünü dersane şeklinde düzenledim. Yazı tahtasının üzerine bir Atatürk resmi astım. Tahtanın bir yanına lokalde bulunan Türkiye Coğrafyası haritasını, bir tarafına da eski Türk devletlerini gösteren Avrasya haritasını astım. Bir miktar beyaz tebeşir vardı. Grubumda, ilköğretim birinci sınıftan yedinci sınıfa kadar her sınıf ve yaşta çocuk vardı. Tek öğretmenli okulda, birleştirilmiş sınıf öğretimi yaptığım, 1967-1969 ders yıllarını hatırladım. O günleri yeniden yaşıyor gibiydim. Elime

bir program verilmemiştir, bu sebeple müfredatı kendim tespit edecek ve yine kendi isteğime göre uygulayacaktım. Bu bir buçuk aylık öğretimin müfettişi de vicdanım olacaktı. İlerleyen günlerde, imam efendinin yaptığı bu gruplamanın, onun bir-kaç aydır devam eden kendi çalışmalarına uygun yapıldığını fark edecektim amma iş isten geçmiş olacaktı. Öğrencileri yaş ve sınıf durumuna göre birbirine yakın olanları birer grupta toplamak daha uygun düşecekti, artık bir şey diyemezdim. Birinci gruptaki yirmi üç öğrenci ile eğitim ve öğretime başladım.

Çocuklar, hem alışkanlıklarından hem de Fransızca'nın "f" sini bilmeyen bana gösteriş yapmalarından olsa gerek kendi aralarında hep Fransızca konuşuyorlardı. Onlarla tanışıp adlarını not ederek sınıf listelerini hazırlarken nasıl bir yol takip edeceğimi, neleri nasıl öğreteceğimi düşünmeye başladım.

İlk aklıma gelen, getirdiğim çocuk kitaplarını çocuklara okutmak oldu. Kitapları, seviyelerine göre verir, kim hangi kitabı okuduysa kaydeder ve kurs sonunda hangisinin kaç kitap okuduğu ortaya çıkardı. Bir saat süren ikinci dersin, ikinci yarısını kitap okumaya ayıracaktım. Böylece çocuklar, kitap okuyarak Türkçe'yi unutmayacaklar ve gelişirecekerdi. Kurs sonuna kadar bu kararımı uyguladım. Kimine on kitap okutabıldım, kimine beş, kimine üç; amma okuttum.

Çocuklarımızın bilgilerini şöyle bir yokladım. Hem Türkçe öğrenmeye ihtiyaçları vardı hem de

Türk tarihini. Orada bulunacağım kısa sürede, sa-yılı saatlerde neyi ne kadar verebilecektim? Tarihi bilgileri kısa ve öz vermeyi, müzik ve dramatize takviyeli tarih ve Türkçe dersleri okutmayı kararlaştırtdım. Sonunda kurs boyunca şöyle bir metot takip ettim:

Haritadan Orta Asya'yı gösterdim. Ana vatamızın burası olduğunu, göçlerle Türkiye'ye oradan da Avrupa'ya geldiğimizi anlattım. Dede Korkut destanlarından Deli Dumrul'u öğrettim, anlattırdım; destanın dramatizesini yaptırtdım. Malazgirt Savaşı hakkında bilgi verdim ve Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun "Malazgirt Marşı" şiirini öğrettim. İstanbul'un Fethi, Arif Nihat Asya'nın "Fetih Marşı" ile pek güzel gitti. Bağdat'ı, "Genç Osman" türküsü ile fethettik. Bolu dağlarına Köroğlu ile birlikte çıktık ve "Köroğlu" türküsünü söyledik. Ferhat ile Şirin'in acıklı hikâ-

Dernek lokalinde tertiplenen dersane

yesi ile duyuldu. Toroslarda, "Ak Taş Diye Belediğim" türküsünü söyleyerek Yörük kızının yasını tuttuk. Anadolu'nun birkaç masalını metin olarak işleyerek çocuklarımızı masallarımızla tanıştırdım. Nasreddin Hoca fıkralarını dramatize ederken çokça güldük. Maniler, bilmece ve tekerlemeler yazdık, söyledik. Ramazan manilerini, Anadolu'daki söylenişleri ile kavradılar; çocuklar sonraki Ramazan bayramlarında belki söylemişlerdir. VİYANA KAPILARINA YASLANDIKTAN SONRA GERİYE ÇEKİLMEMEYE BAŞLADIK. Pilevne'de Gazi Osman Paşa ile birlikte mücadele verdik ve "Tuna nehri akmam diyor" mısrası ile başlayan marşı gururla söyledik. Çanak-

kale Savaşları, yanık türküsü ile birlikte öğretildi. Sonrasında; Atatürk'ün önderliğinde İstiklâl Savaşından zaferle çıkarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması, Atatürk'ün hayatı ve anılarının dramatize edilmesi; Mehmet Akif Ersoy'un İstiklâl Marşı'nı yazması, marşımızın anlamı ve söylenişleri çocuklarda heyecan uyandırıyor. Türk insanının özellikleri, Türk milletini meydana getiren unsurlar, Bugünkü Türk devlet ve toplulukları ve tabii ki Çarpınurdu Karadeniz... Birkaç gün sonra, "Benim oğlan, banyo yaparken Çarpınurdu Karadeniz'i söylüyordu hoca!" diyordu bir öğrenci velisi, memnuniyetini belirterek.

Dernek merkezinde bizimle birlikte kalan ilticacı genç, metodumu anlamadığı için; "Hocam, sen bunlara hep şarkı türküsü mü öğreteceksin?" diye soruyordu. Bu arada kısa cümleler kurarak konuşma ve yazma çalışmaları, cümlelerin öğeleri, nokta, virgül ve büyük harfin kullanılışı... Önemli dağları, gölleri, ırmakları ile harita üzerinde Türkiye coğrafyası dersi. Başkent Ankara ve İstanbul ile birlikte bazı önemli şehirler ve tabii çocukların kendi şehirleri, Yozgat, Aksaray, Antalya, Isparta vd. gösterilerek yapılan coğrafya dersleri...

Benim dershanede durum bu idi. Din bilgisi derslerinin verilmesinde, çocuklarımıza ibadetlerin yanısıra İslâm ahlâkının da verilmesi gerekiyordu. Bu anlamda işlerin pek iyi gitmediğinin farkına vardım. İmam efendi, on bir sure, yedi dua, namaz kılınması, abdestin farzları, İslâm'ın, imanın ve namazın şartlarını; hatta teyemmümü bile öğretiyordu. Bu arada çocukların ellerine birer cüz verilerek Kur'an kerim'i okuma çalışması yaptırılıyor; Arap harflerini tutuşturmaya başlayanlara Karabaş Tecvidi ile tecvitli okuma öğretiliyordu. "İdgam maal gunne, idgam bila gunne..." şeklindeki Arapça izahlar aynen, sayfalarca yazılarak ezberletiliyor; çocuklar çok zorlanıyorlardı. Birbirimizin işine karışmıyorduk. İmam efendiye; "Çocuklar, bu Hristi-

yan ülkesinde, İslâm ahlâkını yaşayan kişiler olarak yetişsinler. Hz. Ömer'in şahsî meseleleri konuşurken devletin mumunu söndürmesini dramatize etmek gibi akıllarda kalıcı olacak bu tür çalışmalar da programına al." teklifinde bulundum. "Arapça kuralları ezberlemek onlara zor gelebilir, Türkçe ifadelerle anlat. Çünkü, zaten okullarında iki yabancı dili öğreniyorlar, Türkçe ders de görüyorlar. Bütün bunların üzerine bir de Arapça yüklemeyelim." diye ikaz ettim. Uyku saatleri dışında günümüze birlikte geçirmemize, birlikte yiyip içmemize ve gezip dolaşmamıza rağmen; "Sen bilmezsin! Biz hocalarımızdan böyle gördük." diye terslendim. O, Türk işçilerinin yanında, "Ben burada Arapça öğretiyorum." diye övünüyor; işçilerimiz de Arapça öğrenmenin İslâm'ı öğrenmek olduğunu sanıyorlardı. Üzülmekten başka yapacak bir şey yoktu. Kurs sonunda durumu, hem derneğin Salanç şube başkanına hem de Türk Federasyon Genel Merkezine, yaptığımız çalışmalarla birlikte rapor edecektim. Bir de, ayrılırken; "Sen Suudi Arabistan'ın maaşlı öğretmeni misin?" diye sitem etmekten geri duramadım.

Bu arada çevreyi tanımaya da gayret ettim. Aylardır evinden, çocuklarından ayrı kalan imam efendi, kasaba içine gitmeyi tercih etmiyor, beni daha çok yakın kenar mahallelere, insanın az olduğu yerlere götürüp gezdiriyordu. Kadınlarla kızlarla karşılaşarak günaha girmek istemediğini fark ediyordum, üstüne gitmiyordum. Daha önce bu dernekte görevli imamlardan birinin; "Avratsız eve girmek, imansız kabre girmek kadar zor." dediğini söylediler.

Salanç'da iki Türk derneği ve camisi vardı. Dernek merkezleri, cami olarak adlandırılıyordu. Önceleri bir tane iken, Millî görüşçüler ayrılarak bir dernek daha kurmuş ve bir cami daha açmışlar. İki camide de hoca vardı, çocuklara yıl boyu Müslümanlık ve Kur'an kerim okumak öğretiliyordu. O

yıllara kadar dinî konularda bir şey yapmayan Kuzey Afrikalı Müslümanlar da Türklerden görerek iki cami açmışlar. Onlar da camilerinde namaz kıyorlarmış amma çocuklarına din bilgisi kursu vermiyorlarmış.

Kasaba merkezinin yolları, meydanları, köprüleri saksılarla ve canlı çiçeklerle süslüydü. Köprülerin iki kenarına tutturulmuş saksılardaki çiçekler arasından geçerken bir çiçek bahçesinde bulunduğunuzu sanıyordunuz. Kimse bir dalımı bile koparmıyor, belediye tarafından sulanıp bakılıyordu. Hatta meydanda bir elektrik direği dikkatimi çekti. Tahminen dört metre yüksekliğindeki direk, üç

amaçlı kullanılıyordu. Üstüne aydınlatma için bir lâmba takılmıştı. Orta yerine yuvarlak bir saksı geçirilerek renk renk canlı çiçekler konulmuştu. Alt kısmına da bir trafik işareti yerleştirilmişti. İlgünç bularak fo-

Sallanches pazarında Çorumlu manavlar

toğrafını çektim. Köprüler, meydanlar, diğer kasaba ve köylerde de çiçeklerle süslenmişti. O güzellikleri fotoğraflarla tespit ettim.

Dikkatimi çeken bir başka husus daha vardı. Fransızlar, 1914-1918 yıllarında Almanlarla savaşmışlar. Oralardaki kasaba ve köylerdeki gençlerden bu savaşlarda ölenler olmuş. Her kasaba ve köyde, ölenler için çevreleri çiçeklerle süslü anıtlar dikmişler. Anıtlara, gençlerin adlarını kazmışlar. Salanj'da böyle iki anıt vardı. O anıtların fotoğraflarını çektim ve hayırlıandım. Biz, Çanakkale Savaşları'nda ve İstiklâl Savaşı'nda can veren şehitlerimiz için kaç köyde anıt dikerek vefamızı göster-

miştik?

Günler sayılıydı. Çevreyi daha iyi tanımak istiyordum amma kime ne diyebilirdim ki? İşçi kardeşlerimiz, geçim derdinde idiler. Onlara, "Beni çevre köy ve şehirlere götürün." diyemiyor, onların teklif etmesini bekliyordum. Bir işçi kardeşimiz, Şamoniks kasabasına götürdü. Oradan Month Blanch zirvesinin karla kaplı kısımlarına kadar, turistik trenle çıktık. Bir otel, yer altında eşyaları buzdan imal edilmiş bir salon (Geç vakit çıktığımız için orayı göremedim.), seyir ve dinlenme yerleri, Alplerden çıkarılan değerli taşların teşhir edildiği bir küçük dehliz, orada yaşayan hayvanların sergi-

lendiği bir müze yapmışlardı. Bir başka işçi kardeşimiz, hepsi turizmde kazancı sağlayan çevre köyleri gezdirdi ve bir Pazar günü Ansi şehrine götürdü. Ansi'de, önce bir Türk camisine uğradık.

Caminin bahçesinde, bakkalında işçilerimiz vardı. Bir kısım işçi de cami içinde vaaz dinliyordu. Ne oraya vardığımızda ne de ayrılırken kimse; "Hoş geldiniz, kimsiniz?" demedi. Abdest aldık, namazları kıldık, ayrıldık, kimseden tek kelime yok... Türk insanına yakıştıramadığım bu durum karşısında şaşırıldım; "Bu kişiler, Anadolu'daki köylerinde olsalardı ve ben köylerine gitmiş olsaydım, ilginçlikleri daha farklı olurdu." diye düşündüm. İki genç sayesinde, içme suyu ve kumarhaneleri ile ünlü Eviyen'i gördüm; Lemman gölünün hemen dibinde güzel bir yerdi. Gölün karşısında meşhur Lozan şehri vardı.

Salanj'da kaldığım süre içinde başta dernek başkanı olmak üzere birkaç işçimiz evlerine yemeğe davet ettiler. Misafiri olduğumuz bir işçimiz, Fransız kız ile evliydi; ikisi de kendi inancını yaşıyor ve beş yıldır evli olmalarına rağmen çocuk yapmıyorlardı. Fransız gelin bize pek hürmetkâr davrandı.

Çorumlu işçiler, manavlığa el atmuşlar. Pazar yerinde, tezgahları sıra sıra... Fransa'da, Pazar yerinde; "Selâmünaleyküm, hayırlı işler!" diyebilmek ne güzel! Biri Samsunlu, diğeri Çorumlu, kanser hastalığına yakalanmış iki işçimizi, yaşadıkları köylere giderek ziyaret ettik. Samsunlunun kızı avukat olmuştu, gittiğimizde babasının yanında. Biz orada iken vedalaşıp, kaldığı Lyon şehrine gitti. Orada yüksek tahsil yaparak meslek sahibi olmuş bir Türk kızını görmemizin sevincini yaşadım. Dönüş biletini almak için Animas şehrinden İsviçre'ye geçerek, Cenevre'ye gittik ve Lemman gölü kenarında kısa bir gezinti yaptık. Avrupa'nın ortasında, Avrupa Birliğine girmeyi reddeden bu ülkenin polisi, pasaportları uzun uzun inceliyor; Fransız polisi o kadar titiz değil.

Salanj bölgesine işçi olarak ilk gelenler, çocuklarını orada büyütüp orada evlendirmişler; torun sahibi olmuşlar. Orada dallanıp budaklandıkları için Türkiye'ye dönme ümitlerini de yitirmişler. Önceleri yılda bir Türkiye'ye tatil için gidip gelmeler sonraları geçim sıkıntısı sebebiyle iki hatta üç yıla sarkmaya başlamış. İşçilerimizin yüzde otuzu, orada ev sahibi olmuş. Bir dönüm bahçe içinde, devletten aldığı kredi ile yaptığı alp tipi evinde yaşayan bir Türk ailesini ziyaret ettim. Kırk elli kitap bulunan kitaplığı vardı, mutluydular. Çocuklarına sahip çıkabilmek en büyük dertleriydi. Fransızların; "Üçüncü nesliniz bizim!" dediklerini üzümlerle söylüyorlardı.

O topraklara ilk giden işçilerimiz, dil bilmez halleri ile yaşadıkları sıkıntıları, kaldıkları sağlık-

sız yerleri anlattılar. "Gazi" lakaplı Yozgatlı bir işçimizin macerasını dinledim. Gazi, Salanj bölgesine ilk gelen Türklerdenmiş. Kendine göre bir anlayış geliştirmiş. Bir an önce çok para kazanıp memleketine dönmeyi düşünüyormuş. Öğle yemeğini iş yerinde yiyor, diğer öğünleri işçi arkadaşlarından yemeye çalışıyor, icabında aç geziyormuş. Birlikte kaldıkları işçi arkadaşının sigara kutusunun arkasını delerek aldığı paketlerden sigara içiyormuş. Bir misafiri geldiğinde sigara ikram edecek olmuşlar, bakmışlar ki kutuda tek sigara kalmamış. Arkadaşı çıkarıp bir miktar parayı Gazi'ye uzatarak; "Git bu parayla sigara al. Bir daha benimkilere dokunma!" demiş. O, parayı almadığı gibi, "Senin paranla aldığım sigara biter, o zaman ne yapacağım?" diye pişkin pişkin söylenmiş. Gazi, böyle biriymiş. Çok para biriktirip Yozgat'a dönmüş fakat birkaç ay sonra ölüm haberi gelmiş. Salanj bölgesine veya Avrupa'nın diğer bölgelerine ilk gelenler kimlerse tespit edilmeli, hatıraları, duygu ve düşünceleri yazıya geçirilmeli... "Avrupa'da ilk işçi Türkler" başlığıyla yapılacak bir tespit milletimiz açısından önemlidir.

"Daha neler yazabilirim?" diye düşünüyorum. Orada bulunduğum iki ay, Fransa'nın alışıktır olmadığının sıcaklıkta geçti. Az ötedeki bir işyerinin binasına asılı termometreden öğle saatlerinde, 42-43 derecelik sıcaklıkları görüyor; prefabrik binada çişmenin vanasını kapattılar, araba yıkamayı ve bahçe sulamayı yasakladılar. O yıl, yaşlı Fransızlardan bazılarının sığaça dayanamayıp öldüğünü söylediler. Kasaba parkında, sevgilisi zifiri Arap genç ile onun bağrına yaslanmış, inadına sarı Fransız kızının oluşturduğu manzara gözümün önünden gitmiyor.

Salanj'da kaldığım süre içinde, iki defa korna sesi duydum; işçi kardeşlerimiz bizi selâmlamak için çalışmışlardı. Yerler sigara izmariti ve çöple do-

KADERİMİZİ ELLERİMİZE ALALIM

M. Ziya GÖZLER

Ülkemizin son yıllarda karşılaştığı meseleleri anlamak ve sonra çözüm yollarını bulmak için sanırım bizleri kuvvetli bir vatanserverlik suuru ile yetiştiren ve Türk kültürünün temel özelliklerini anlatan kitaplarımıza yeniden dönmemiz ve onları tekrar okumamız gerekiyor.

Süratle yozlaştırılmağa çalışılan kültür, okumadığı ve bilgi sahibi olmadığı için düşünmekte zorluk çeken ve zihinleri dumura uğratılmak istenen bir nesil, Türkdüğe ve tüm millî değerlerimize hakarete kadar uzanan düşünceler karşısında çırpınan, didinen insanlara aba altından sopa gösteren bir ekalliyet, AB'ye girmek için neredeyse tüm asil değerleri bir kenara koyup kendi benliği ile yaşamayı değil de Batılılaşmayı, Avrupalılaşmayı rehber edinen trajikomik bir aydın topluluğu, insana, saygı ve sevginin vatana ve millî değerlere olan bağlılığın terk edilerek yerini yabani davranışlar biçimine bırakan anlaşılmasız, seviyesiz bir kültür akımı, tüm dünyaya yayılmak istenen Hristiyanlığın, İslam'ı yıkmak için ülkemizde son zamanlarda ılımlı İslam kandırması ve geniş anlamıyla özgürlüğün Tanrı, laikliğin de bir din haline getirilmesi çabaları... Yurtta sulh cihanda sulh ilkesi ile yüzyıllardır hiçbir ülkeye kin ve nefretle bakmayan Türk milleti ile neden bu kadar uğraşılıyor? Neden huzurdan, dayanışmadan, kalkınmadan, birlikte hür ve insanca yaşamaktan alıkonulmağa çalışılıyor? Neden milletin kabul etmiş olduğu yaşama biçimine, inançlar sistemine, Cumhuriyet'in temel ilkelerine bazı aydın ve siyasilerele değişik yönler verilmeğe çalışılıyor? Bu soruların temeline inmek için önce tarihin geçmiş sayfalarında kısa bir yolculuk yapmanın faydalı olaca-

ğna inanıyorum.

Voltaire "Türkler Müslümanlar ve Ötekiler" adlı eserinde Türkler için bakan neler söylemiş: "Beyazıt'ın başına gelenler şunu ispat etmiştir ki; Türkler yenile bile de boyunduruk altına alınamayan, dövüşken bir millettir.

Hiç şüphe yok ki o devrin çalışmakta direşken, görgülü, batur, zengin Türkleri kısa bir zamanda, Roma'yı da bütün İtalya'yı da alabilirlerdi. Sonradan gelen yeteneksiz padişahları, fena generalleri, kusurlu hükümetleri, Hristiyanlığı kurtarmıştır.

Bu görüşmeler sırasında geçen bir olay, Türklerin zannımızdan daha çok sözlerine bağlı olduklarını bize öğretti.

Bu yeni vezir, Avrupalılar arasında kültürü az olanlarca anlaşılması güç Türk tipinin tam bir örneği idi. Kanun dışına tek adım atmayan dosdoğru bir adam.

Türkün sanatı komutanlıktır".

Türkleri ve Türkdüğü yukarıdaki ifadelerle göklere çıkaran ve aslında Türkleri de pek sevmeyen Hristiyan bir Avrupalı. Tarihin her döneminde Türkler hemen her topluma yardım etmişler ırk, dil, din ayrımı yapmadan, aman diyene kılıç kaldırmadan günümüze dek hayatlarını devam ettirmişlerdir. Haçlı seferlerinden Kurtuluş savaşına kadar geçen dönemde içinde devamlı Türkler saldırıya uğramış ve hep vatanlarını savunmak zorunda kalmışlardır. İşte bu günlerde de Cumhuriyetimiz Bizans oyunları ile dolu çok yönlü saldırılarla karşı karşıyadır. Bu saldırılar Hristiyan dünyasının hazırladıkları planlar çerçevesinde ülkemizin üniter yapısını, dilini, dinini, ekonomisini, siyasetini, cumhuriyetin

lu değildi. Yeşil alanlara, çim ekmeye önem veriyorlardı. Evlerin bahçeleri bile, meyve ağaçları döşenecek yerde çim ekiliydi. Ancak, insanın oturası veya yatıp uzanası gelen bu yeşil alanlar, köpek pislikleri sebebiyle dikkatli gezilmesi gereken yerlerdi. Yayalara geçiş üstünlüğü tanınıyordu. TRT kanallarının ve diğer özel kanalların Avrupa'daki işçilerimize uydu yoluyla ulaşması, kardeşlerimizin benliklerini unutmamaları açısından önemli.

Çocuklarımız için yapılması gereken acil işler var. "Vatan" kavramını onlara vermek zor... Çoğu, Türkiye'yi birkaç defa, o da kısa aralıklarla görmüşler. Vatan,

onlar için artık oralır. Türkiye'de yazılan çocuk kitapları, yurt dışındaki işçi çocuklarımıza konu itibarıyla uzak kalıyor, ilgilerini çekmiyor. Kelime hazneleri de dar olduğu için, çok sayıda bilmedikleri keli-

me ile karşılaşılıyorlar. Oralardaki çocuklarımız için, kendi çevre ve ilgilerine uygun kitaplar yazılmalı. Türkiye'yi, değerlerimizi tanıtan filmler yapılmalı. İslâm ahlâkını kavratacak dinî eğitim verilmeli. Çocuklarımız, seviyelerine göre Türk ve Müslümanlığı temsil edebilecek donanımına kavuşturulmalı.

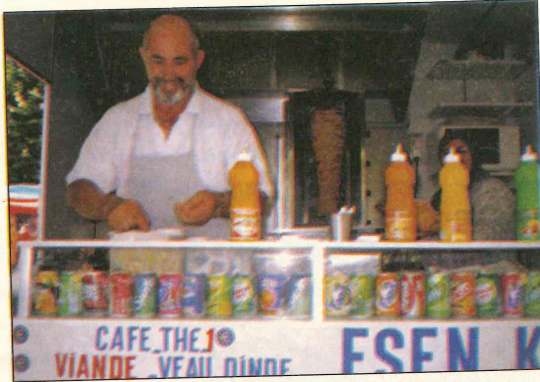
Oradaki işçi kardeşlerimiz, köylerde, şehirlerde bir araya gelerek çok sayıda camiler açmışlar. Bu amaçla, kazandıkları avroları, Allah rızası için harcamaktan geri durmamışlar. "Açılan her camiye bir minare dikilse, Avrupa, Anadolu'daki gibi bir görünüm kazanır. Askerimiz Viyana'ya dayanmıştı,

işçilerimiz Okyanus'a ulaştı." diye düşünüyorum. Bu iyi niyet, bu fedakârlık, plânlı bir yönlendirme ile neler yaptırılmaz ve hangi amaçlara ulaşılmaz ki... Fransızların beklediği gerçekleşmediği gibi, belki biz onların üçüncü nesillerini teslim alabiliriz...

15 Ağustos Cuma günü, Fransızların bayramı olması sebebiyle işyerleri kapalıydı. İşçilerimizle Cuma namazı kıldık. "Siz, bin yıl önce Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türkler gibisiniz. Onlar da kiliselerle dolu bir coğrafyaya gelmişlerdi. Derneklerinize Ay-Yıldızlı bayrağımızı asmış, camiler

açarak inancınızı yaşamaya başlamışsınız. Bu topraklar da Anadolu gibi vatanınız olmuş. Çocuklarınızı okutarak, Türkçe'ye ve İslâm dinine sıkı sarılarak, ancak bu şekilde dik durabilirsiniz..." ifadeleri ile bir ve-

da konuşması yaptım, helâlleştim. Ertesi sabah erken saatlerde Metin Ahcıkuş tarafından Cenevre havaalanına götürülecek ve uğurlanacaktım. Bekleme salonuna geçerken genç bir Cenevre polisi, beni durduracak, pasaportuma bakarak kendi diliyle bir şeyler söyleyecekti. Bir an şaşırarak ve sonra oradan henüz uzaklaşmamış olan Metin'e seslenip yardım isteyecektim. Polis, beklediği cevabı duyduktan sonra geçmeme izin verecekti. Alplerin zirvelerini, suyu bol Tuna nehrini, Avrupa'nın şehir ve köylerini seyrederek öğle saatlerinde İstanbul'a ulaşacaktım.

Sallanches pazarında seyyar dönerci bir Türk

temel ilkelerini, velhasıl hayat damarlarını koparmaya yönelik bir saldırılar ağıdır. Yine Türklerden onlara karşı herhangi bir fikir ya da fiili bir saldırı yoktur. Ne var ki özellikle kayıtsız şartsız AB'ye girme konusunda içimizdekilerin heyecan ve hezeyanlarını anlamakta bu toplum güçlük çekmektedir. Misak-ı milli sınırları içinde ve dışında yaşayan her Türk vatandaşının bu saldırılar karşısında bilinçlendirilmesi tüm aydınlarımıza ve siyasetçilerimize düşen önemli bir görev olmalıdır.

İsmail Hami Danişmend "Garb Menba'larna Göre Eski Türk Seciye ve Ahlakı" adlı eserinde yabancı kaynakların Türklerle ilgili düşüncelerini şöyle özetliyor;

Avrupa halkının Türk ırkına isnat etmek itiyadında bulunduğu barbarlık ve şeytanilik katiiyen doğru olmayan bir avam efsanesidir.

Türkiye'de seciye ve ahlak ulviyeti yalnız hakiki Türklerle münhasırdır. Devşirmeler, mühtediler ve diğer unsurlar, her türlü fenahıklar ve ahlsızlıklar içindedirler.

Dinlerine son derece bağlı olan ve seciye ile ahlak ulviyetini işte o dinin esaslarından alan eski Türkler İslamiyeti bütün cihana yaymayı milli bir gaye ittihaz etmişlerdir.

Türkler arasında vatan haini görülmemiştir.

Bazı eski medeniyetlerde görülmüş yüksek faziletleri Avrupa milletleri değil, Türk milleti idame ettirmiştir.

Türk ahlakının son zamanlarda bozulmasının başlıca amilleri, Türkiye'deki ahlsız gayrimüslim unsurlardır.

Kitabevlerine girip kitaplara göz gezdirirseniz Türkdükle ilgili birçok kitap görürsünüz. Bu kitaplarda Türklerin kendilerinden olmayanlara karşı yapmış oldukları kötülüklerden bahsedildiğini görürsünüz. Türkler tarihin her döneminde kendi hürriyetleri ile mazlum milletlerin hürriyetlerini korumak için savaşmışlardır. İnsanlığa, medeniyetlere, inançlara sürekli saygı göstermişlerdir. Ortaçağ Avrupasında insanlığa karşı işlenen suçları, Kızılde-

rililerin yok edilişlerini, Hitler'in, Stalin'in, Mao'nun bir doktrin uğruna yaptıklarını; Avrupa devletlerinin Hindistan'dan Afrika'ya kadar uzanan coğrafyadaki sömürgeci doktrinlerini, tarih unutmamıştır ve unutmayacaktır. Türklerin tarihinde böylesine vahşet dolu hiçbir hadise olmamıştır. Çünkü Türklerin fitratında Tanrıya inanç ve insana sevgi vardır.

Avrupalılar tarafından iyi ve güzel olarak tanınan ve gıpta ile bakılan Türkler, her geçen gün özenilen, çekinilen, takdir edilen ve korkulan bir duruma gelmiştir. Bunu yüzyıllardır bilen batı, geçen zaman içinde içerden ve dışardan her türlü hileli yolu kullanarak, Türkün kültürünü yozlaştırmaya ve kendi benliğinden uzaklaştırmaya çalışmış, beş yüz yıldır devam eden bu hayasızca akınlar ve emperyalist yaklaşımlarla günümüze gelmiştir. Korktuğu ya da iktisadi anlamda yok etmek istediği her topluma kendi kültürünü aşlamak isteyen şımarık, kendini beğenmiş, yok edici, küstah Avrupalı, Hristiyan batı.

Ömer Seyfettin'in "Türklük Üzerine Yazılar" adlı eserinin başlangıcı çok dikkat çekicidir:

"Yeni bir gazete intişara başladı. İsmi Güneş... Yazılan Türkçe, Fransızca, Rumca, Musevi'ce... Kari'lerine arz ettiği kısa ve müphem bir programda "insanîyet" fikrini terviç, yani beynelmileliyet fikirlerini tamim eyleyeceğini ifade ediyor. Beynelmîleli gizli cemiyetlerin, beynelmîleli gizli gayelerine hizmet ettiği her satırından anlaşılın bu risaleciği biz de görmemiş, biz de ehemmiyet vermemiş olabiliriz. Lakin, vatanımızın etrafında dönen entrikalar, bu entrikaların hiç beklenilmeyen renksiz ve aldatıcı tezahürleri bizi dikkate mecbur ediyor. Bizim yeni hayatçıların mefkûreleri gayet sade, gayet basittir. Bu mefkûre, ruhumuzda, hissîmizde, fikrimizde, bütün mevcudiyetimizde ebediyetle silinmez altın ve tunç harflerle mahkûktur. VATAN yalnız VATAN"

Tam doksan beş yıl önce yazılmış muhteşem bir makale. Batının Türkiye üzerindeki emellerinde değişen hiçbir şey yok. Ama o zamanlarda bu emelle-

ri gören, hisseden aydınlar, siyasetçiler ve vatansever bir basın vardı. Evet, beş yüz yıldır milletimizin üzerinde dönen bu entrikalar şimdilerde kat ve kat artarak başımıza bela olarak sarılmaya çalışılmaktadır.

Türk toplumu tarihinin her döneminde yeniliklere açık, ilerleme yönünde tüm engelleri reddeden, pozitif düşüncelere sahip akılcı bir toplumdur. Ne var ki bu halkı batı mukallidi yapma istekleri her dönemde olduğu gibi günümüzde de ters yüz olacaktır. Bizi açıkça değiştireceklerini söyleyen batı, milli kişiliğimizi, kimliğimizi ve yaşama biçimimizi yok edip neticede Türk Devletini ortadan kaldırmayı net bir şekilde ortaya koymuştur. Onlara göre bu hazin sonun en önemli ayağı AB ve BOP projeleridir. Türkiye yıllarca oyalanacak; kanunları, hayat tarzı, gelenekleri, insanların birbirlerine olan bağlılığı ve sadakati ortadan kaldırılacak; sürekli bir çatışma ortamı oluşturulacak, ekonomik hayatı alt üst edecek ve neticede yüzyıllardır planlanan hayaller gerçekleşecektir.

Bakınız Avusturyalı diplomat Metternich bozulmakta olan Osmanlı toplumu için hangi uyarılarda bulunuyor: "Avrupa medeniyetinden sizin kanun ve nizamlara uymayan kanunları almayın. Batı kanunlarının temeli Hristiyanlıktır. Batının sözlerine kulak asmayın, siz ilerlemeye bakın. Adalet ve bilgiyi elden bırakmayın. Avrupa'nın temel kanunları, doğunun örf ve adetlerine taban tabana zıttır. İthal malı İslahattan kaçınm."

Bugüne dek yaşananların bizlere öğretmesi gereken en önemli konu; inançlarımız, hayat tarzımız ve dünya görüşümüzle ilgili olarak materyalist batının bize vereceği hiçbir şey olmadığıdır. Olamaz da... Atatürk'ün işaret ettiği gibi bizim için en önemli yol göstericinin bilim olduğunu bilerek mücadele etmeğe devam etmeliyiz. Bu ülke; insanlar, dilleri, dinleri, gelenekleri, hayat felsefesi ve tüm kaynakları ile kendi kendine yetecek bir güce sahiptir. Burada önemli olan aydınların, siyasetçilerin ve

sivil toplum örgütlerinin yürekli, vatansever ve dürüst olmaları; sadece günü yaşayarak değil, tarihi hatırlayıp geleceği düşünerek anlaşılır, dinamik ve milli fikirlerle ülkeye yön vermeleridirler.

Türkler Orta Asya'da geniş bir alanda yüzyıllarca hür ve güçlü, yaşamış ve günümüze kadar süren gelenekleri, göreneklere ile kimliğimizi, yaşam tarzımızı oluşturan, bağımsızlığımıza düşkün ve yardımsever kişiliğimizin temellerini atmışlardır. Yaşanılan o çağlarda kendine güven, otorite, saygı ve çevre ile iyi ve dost geçinmek, Türk kültürünün önemli öğeleri olarak günümüze miras kalmıştır. Türklerin İslamiyet'i kabulü ile başlayan Türk-İslam kültürü Türkleri daha da bilinçlendirmiş ve de dünyaya bakışları daha duygusal olmuştur. Cumhuriyetle başlayan üçüncü kültür dairesi, Türk toplumunun dünya milletleri arasında ilimde ve fende kasacası uygarlıkta daha ileriye götürme noktasında önemli bir gelişme olarak gözlenmektedir. Cumhuriyet: Türk Milletinin seciyesine, felsefesine, yaşam biçimine ve inançlarına en uygun olan bir anlayış tarzı ve yönetim biçimidir. Ne var ki, bu üç kültür dairesinin ara kesitine sıkışıp kalmış Türk toplumu, uzun yıllardır arabesk bir kültürün sıkıntılarını yaşamaktadır. Burada tüm aydınlar düşen görev Türk insanını bu ara kesitten çekip çıkarmak olmalıdır. Zira cumhuriyetin gücünden çekinenler istedikleri kültür dairesinin içinde kendilerini kabul edip, bu çirkin, sevimsiz ve seviyesiz arabesk kültürün, toplumu yok etmesine hizmet etmektedirler. Günümüzde de gidış o yöndedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir İslam devleti değildir. Ancak çoğunluğunun Müslüman olduğu bir ülkedir. Türk insanı ılımlı İslam yaklaşımını anlayamamakta ve İslam üzerine oynanmak istenen oyunlara her zaman tepkisini göstermektedir. Anlaşıldığı kadarı ile şımarık Avrupalı ve Hristiyan dünyası yeni bir hacı seferi hazırlığını tamamlamış durumdadır.

AB'ye girmenin batıllaşmak ve daha iyi bir ha-

yat yaşamak olduğu tüm siyasilerce söylenirken bu yaklaşımın onurlu olduğu ve modern insanın hedefleri arasında yer alması gerektiği ifade edilmektedir. AB, İslam Birliği, Sosyalist Ülkeler Birliği ile ilgili olarak aydın olan ya da olmayanların kendi dünya görüşlerine göre fikirlerini usta bir şark kurnazlığı ile yazılarında, konuşmalarında ifade ettiklerini tüm toplum bilmektedir. Ekonomi, din ve hümanizm adı altında doğu ile batının bir araya getirilmeleri çabaları... Rudyard Kipling ne diyor: "Doğu doğudur batı da batıdır ve bu ikisi hiçbir zaman birleşmeyecektir." Diğer taraftan hürriyetlerine kavuşmuş Türk Devletleri ile ilgilenmek, Türklerin hür, çağdaş ve güçlü yaşamalarını öngörmek ise ırkçılık, Turancılık olarak nitelendirilmektedir. Kendi içinde bile ekonomik, kültürel, mezhep ve hayat felsefesi farklılıkları olan bu birliklerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ve Türk Dünyası'na ne faydaları olabilir? Irak'ta yapılan mezalimin adı mu uygardır? Doğu Afrika'da açlıktan ölecek on milyon insan için yardım elini uzatmamak mı insanlıktır? Afrikalı sporculara yapılan ırkçı davranışlar mı batının hümanizmasıdır? İslam'ın yüce peygamberine hakaret etmek mi özgürlüktür? Türk insanı Avrupalılaşmayı, asrifleşmeyi değil kendi inançları doğrultusunda uygarca, özgürce ve insanca yaşamayı ve yaşatmayı istemektedir.

Ziya Gökalp kültür ve medeniyeti şöyle tanımlar: "Hars yalnız bir milletin dinî, ahlakî, hukukî, muakelevî, bedîî, lisanî, iktisadî ve fennî hayatlarının bir mecmuasıdır. Medeniyetse aynıye dahil birçok milletlerin içtimaî hayatlarının müşterek bir mecmuasıdır. Hars millî olduğu halde, medeniyet beynelmiledir. Bütün Avrupalı milletler arasında müşterek bir garp medeniyeti vardır. Bu medeniyetin içinde birbirinden ayrı ve müstakil olmak üzere bir İngiliz harsı, bir Fransız harsı, bir Alman harsı ilh... mevcuttur." Avrupalı kültürlerin oluşturduğu Avrupa medeniyetinin (AB'nin) içinde, onları her zaman huzursuz eden bir Türk kültürü... Avrupa iç-

lerine, Avrupalıların kalbine ok gibi giren ve onları acılar içinde kıvrandıran bir düşünce... Son zamanlarda bazı kalemler ve siyasiler, medeniyetler ittifakından bahsetmektedirler. Yine batıya hoş görünmeler, sırt sıvazlamalar, el ovuşturmalar... Batı ise tüm siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel gücü ile geniş mânâda bir medeniyetler çatışmasından bahsediyor, hatta bunun alt yapısının hazırlığını tamamladığını bile ifade ediyor. Bu konuyu, yazar çizerleri, siyasileri ve hemen her yerde vatandaşlarının eylemleri ile dile getiriyorlar. Bizim aydınlarımız ve siyasilerimiz ise kime neden hoş görünmek istiyorlarsa medeniyetler ittifakından, batının özgürlük anlayışından ve humanizmasından bahsediyorlar. Neyin, niçin, neden ve kiminle ittifakı? Şayet bu ittifakı istiyorsak gerçekten okumamız gereken çok kitap, hatırlamamız gereken tarihî ve sosyal birçok olay vardır.

Medeniyetlerin çatışacağını S. Huntington bakınız hangi ifadelerle dile getiriyor: "Benim faraziyem şudur ki, bu yeni dünyada mücadelenin esas kaynağı öncelikle ideolojik ve ekonomik olmayacak. Beşeriyet arasındaki büyük bölünmeler ve hakim mücadeleye kaynağı kültürel olacak... Medeniyetler çatışması global politikaya hakim olacak... Medeniyetler arasındaki mücadele, modern dünyadaki mücadelenin evriminde nihai safha olacak." Medeniyetler çatışması tezi, batıyı rahatsız edebilecek diğer tüm medeniyetlere karşı bir strateji olarak benimsenmiştir. Bu tez yüzyıllardır ilmik ilmik işlenmiş ve sonunda A.Toynbee, B.Lewis, S.Huntington vd. tarafından kendilerince güçlü bir stratejiye ve sonunda bir yaptırım gücüne dönüştürülmüştür. Bu fikrin içinde dünya hakimiyetini üstlenen ABD, her zaman ABD'nin yanında yer alacak dağınık bir Avrupa'nın yerine birleştirilmiş Avrupa yani AB, Ortadoğudan Rusya'ya ve Çin'e kadar uzanan coğrafyada ılımlı İslam rolünü üstlenmesi istenen parçalanmış, güçsüz bir Türkiye, ayrıca parçalanmış İran ve Irak ve Ortadoğuda güçlü bir İsrail Devleti. Hung-

tinton "Eğer olacaksa, gelecekteki dünya savaş medeniyetler arasında bir savaş olacaktır." diyor. Savaş asırlardır devam ediyor, yeni başlamayacak ki... Politikacılar, yazarlar, çizerler, aydınlar zorlamayınız bırakınız medeniyetler çatışsın. Medeniyetlerin çatışmasından korkmayınız. Unutmayınız ki, barika-yı hakikat müsaademe-yi efkardan çıkar. (Gerçekler, düşüncelerin çarpışmasından doğar.)

Ülkemizde uzun zamandır devam eden tüm iktisadî, sosyal ve politik olayları hepimizin çok iyi tahvil etmesi gerekmektedir. Türkiye zayıf düşürülmeye çalışılıyor, elimizden kayıyor, milletin kaderi ile oynanıyor. Bir taraftan cumhuriyetin vazgeçilemez ilkeleri çiğneniyor, diğer taraftan doğu ve güneydoğuda ülkenin parçalanması için batı odaklı plânlar hayata geçiriliyor. Bir ülke ki kendi ordusunu, yargısını, siyasetçisini, aydınını, bürokratını ve işadamlarını böylesine tartışılır bir duruma getiriyor ve onların üzerinden hodbin bir siyaset yapıyorsa ve de koca bir maziye bir kalemde siliyorsa, bu ülkenin insanlarına bu noktada çok büyük görevler düşmektedir: Daha çok çalışmak, inançlı ve vatansever olmak, meselelerin üzerine bilinçli olarak gidebilmek ve geleceğimizi ipotek altına aldırılmamak için sürekli okumak ve maziden alınan dersleri unutmamak. Kuru bir toprak parçasını düşmana vermeyen güçlü kağan, İstanbul'u fethedince Hristiyanlara saygı duyan bir ordu ve padişahı, yedi düvele karşı kahramanca çarpışan askerlerimiz ve büyük komutan Atatürk, bıraktığınız eseri korumak için kötü yürekli, şımarık ve hiç güven vermeyen insanlarla ciddi bir şekilde uğraşmamız gerekiyor.

Dikkat ediniz ve düşününüz: Sokaklarında, pazarlarında, stadlarında yerlerde sürüklenerek doluşturulmuş bayrağı satılan bir ülke var mıdır Türkiye'den başka?.. Ülkesinin adını yerlere, çukurların üzerine kapatılan kapaklara yazdıran hangi ülke vardır acaba bizden gayri?.. İstiklal marşını her toplantıda, her maçta, insanların canı sıkıldığı hemen her yerde söyleyen hangi ülke vardır?.. Dükkanları-

na, çarşılarına, sokaklarına, öz diline bu kadar yabancı kelime yakıştıran başka bir ülke var mıdır Türkiye gibi?.. Bu konularda herkesin duyarlı olması için topyekün çaba sarf edelim. Türkçe konuşalım, sokak köşelerinde Türk bayrağı satırmayalım, yerlere Türk adını yazdırmayalım. Bir zamanlar "vatandaş Türkçe konuş" diyerek toplumun dilinin ne denli önemli olduğunu ifade etmeyi amaçlamıştık, ama şimdilerde neden Türkçe konuşalım sorularına muhatap olmak üzereyiz... Çocukluğumuzda yerli malları haftası yapıldı ne güzel, ne gurur verici bir şenlikti o... Ne var ki yakın zamanda yabancı malların ayrı ayrı haftalarını kutlamaya başlayacağız. Ne güçlü yazarlarımız, şairlerimiz vardı!

Devleti aleyhine tek kelime bile söylemeyen, bunu bir ihanet olarak gören ve kol kırılır yen içinde, baş yarılır fes içinde diyerek yaşayan ve şehirler ortaya çıkaran muhteşem adamlar... Hissedersek, seversek, inanarak, anlayarak konuştuğumuz ne güzel bir dilimiz vardı. Bu dilin zenginleştirilip güçlendirilip bir dünya dili olması yerine Türkçe'mizi sallara bindirip sellere verdik... Gayemiz hiçbir zaman eskinin güzellikleri ile avunmak değildir. Önemli olan eskiyi korumak, ondan güç alıp dersler çıkarmak ve her zaman ileriye dönük yaşamaktır. Zira bizler "Kökü mazide olan atiyiz." Unutulmaması gereken tek husus: Türkiye hâlâ damarlarında asil kan taşıyanların çoğunlukta olduğu bir ülkedir. Ömer Seyfettin'in işaret ettiği gibi "Bu mefkure, ruhumuzda, hissimizde, fikrimizde, bütün mevcudiyetimizde ebediyetle silinmez altın ve tunç harflerle mahkuktur. VATAN yalnız VATAN" Muhteşem imparatorluğu yıkan zihniyete, vazgeçilemez Türkiye Cumhuriyeti'ni yıktırmamak için, güçlü bir irade, sınır tanımayan bir vatanseverlik ve bitip tükenmez bir çalışma azmi, güven ve sevgi ile bu topraklara sahip çıkmalıyız. Evet, yeniden vatanseverlik, yeniden insanımızın huzur ve mutluluğu için millî ve güçlü devlet. ■

EKSİK EL YAZMASI

Dede Korkut üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Prof. Dr. Kemal Abdulla, 2004 yılında Azerbaycan'da "Yarımcık El Yazma" orijinal adıyla yayımlanan ve tartışmalara sebep olan romanıyla Türk okuyucusuyla buluşuyor.

Ötügen yayınlarından çıkan eser, Azerbaycan'ın ilk post-modern romanı olarak nitelendiriliyor. Roman tesadüfen ele geçirilen eksik bir el yazmasının üstüne kurgulanmış. Birbirinden bağımsız ama iç içe geçmiş iki hikâye birlikte ilerliyor: İlk Dede Korkut'un tuttuğu notlar, diğeri Şah İsmail ile ilgili. Yazar, el yazmasının eksik

bölmelerini romancı üslûbuyla doldururken, Şah İsmail ile ilgili tarihi olayları da Dede Korkut'la bağdaştırarak edebî ve târihî bir yorum getiriyor.

Kitabı edebî açıdan değerlendirenler beğenmiş; ancak tarihi gerçeklerin çarpıtıldığı ve Dede Korkut, Beyrek, Şah İsmail gibi kahramanlarla alay edildiği gerekçesiyle eleştiriliyor. Edebî değeri ve târihî gerçekliği ile ilgili tartışmalar bir yana; kitabın güzel bir Dede Korkut anlatımına sahip ve bir solukta bitirilecek türden olduğu muhakkak. O yüzden, zevk ve heyecanla okunacak bir roman olarak tavsiye ediyoruz.

Ömer BEKEÇ

ANADOLU TÜRKÜLERİ VE MÛSİKÎ
İSTİKBÂLİMİZ

Türk müzik tarihinin en önemli müzikologu sayılan Mahmut Ragıp Gazimihal'in 1927'de yazdığı eser, yeni Türk yazısıyla ilk kez Ötügen Yayınlarından çıktı. Türk müziği ve folkloru araştırmacıları açısından çok önemli bir kaynak teşkil edecek mahiyette olan eser, Türk müziğiyle ilgilenenlerin de zevkle okuyabileceği konular içeriyor. Kitabın dil ve üslûbu bazlarına ağır gelebilir; ama bizce çevirmenlerin eseri sâdeleştirmeden aktarması özgünlüğün korunması bakımından yerinde olmuş.

Kitabın ilk bölümünde Türk müziğinin menşei, Batı müziğine ve bazı etnik müziklere (Ermeni, Rum, Kürt vs.) tesirlerinden bahsediliyor: "Türkler Anadolu'ya gelmeden önce de musikiye tutkındular. Fuat Köprülü'nün ifadesiyle 'çetlerimiz kurtların uluması gibi titrek bir sesle türkü söylerdi', millî sazımız olan kopuz bütün Anadolu halk sazlarının menşeiini oluşturdu... Hülâsâ Anadolu'da Türk

müsikîsi zevki ekseriyette ve galiptir." Takip eden bölümlerde müsikî folklorunda usûl, halk türkülerinin notaya alınması gibi teknik konular var.

"Anadolu türkülerimiz ile klâsik bestelerimiz arasında fark, birincilerin iptidâi vasıtalar kullanması, diğğerlerinin ise nispeten âlimâne bir fen içinde kurulmuş olmalarıdır; yoksa sanat ve ifade mânâlarının derecelerinde fark yoktur." diyor Gazimihal. Ve müsikimize dâir hâlâ güncelliğini koruyan birçok tartışmalı konuya açıklık getiriyor.

Eserin en önemli bölümlerinden birisi de Anadolu'nun çeşitli şehirlerine müzik ve halkiyat araştırmaları için yapılan seyahat ve izlenimler; ki bu bölümde bazı türkülerimizin sosyo-kültürel alt yapısı ve bölgelerin folklorik yapısı akıcı

bir şekilde anlatılıyor.

Ömer BEKEÇ

DEMOGRAFİK OYUN SÜRGÜN (1919-1923)

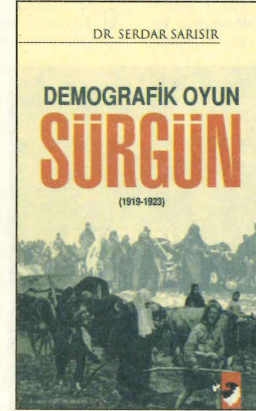
Kitap köşesinde tanıtımını yapacağımız eser, Dr. Serdar Sarısrı'nın alanında önemli bir boşluğu dolduracağına inandığımız Demografik Oyun Sürgün (1919-1923) adlı kitabıdır. Eser, IQ Kültür Sanat Yayıncılık tarafından Eylül ayının başlarında bilim dünyasına sunulmuştur.

Tarih çalışmalarının neden-niçinci ve irdeleyici-sorgulayıcı bir yaklaşım üzerine oturtulmasını esas alan ve önemseyen bir anlayışla aktarmacı bir yaklaşım tarzından mümkün olduğu kadar kaçınan yazar, yorum ve değerlendirme ağırlıklı bir ifade tarzı kullanmaya özen göstermiştir.

Demografik Oyun Sürgün adlı eser, dört bölümden meydana gelmektedir. Sürgün Kavramı ve Yunanlıların İşgal ve İlhak Stratejisi Olarak Uygulamaya Koydukları Sürgünlerin Temelleri adını taşıyan ilk bölümde, Sürgün kavramı enine boyuna tartışılarak ilk ortaya çıktığı zamandan günümüze kadar geçen süreçte uğradığı değişimler ve hukuki boyutu hakkında okuyucuya oldukça detaylı bilgiler verilmekte ve aydınlatılmaktadır. Dünya tarihinde uygulanmış sürgünlerden (Yahudi ve Ermeni) örnekler verilmekte, ekonomik sömürü ve yayılmacı amaçlarına ulaşmak uğruna Avrupa Devletleri'nin, Amerika Birleşik Devletleri'nin, geçekleştirdiği sürgünlerle, Rusların, Bulgarların ve Yunanlıların, Müslüman-Türk ahaliye yönelik olarak gerçekleştirdikleri yayılma amaçlı sürgünler üzerinde durulmaktadır. Bu bölümde ayrıca Anadolu üzerindeki emellerine ulaşabilmek amacıyla Yunanlıların özellikle Batı Anadolu'da kendi vatandaş ve yandaşlarının nüfusunu arttırmaya yönelik çalışmaları ve Milli Mücadele öncesinde Batı Anadolu'daki nüfus yapısı hakkında değişik kaynaklardan elde edilen anlaşılır tablo ve rakamlar verilerek okuyucu bilgilendirilmektedir.

dirilmektedir.

Paris Barış Konferansı'nda Yunan İstekleri, İzmir'in İşgali ve İşgal Sahasından Anadolu İçlerine Sürgün adı altında yer alan ikinci bölümde; İtilaf Devletleri tarafından, Yunanistan'ın Batı Anadolu'yu işgale teşviki ve toprak vaatleri, İzmir'in işgali ile birlikte Yunanlıların Megali İdea ve Enosis hedefleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri sürgünler anlatılmaktadır. Nüfus çoğunluğunu sağlamak, Türk millî direnişini kırmak, işgali kolaylaştırmak ve mevcut sivil iradeyi ortadan kaldırmak için uygulanan sürgün ve bunu gerçekleştirmek için uygulanan şiddet, işkence, tecavüz, öldürme ve gasplar ile psikolojik savaş hakkında detaylı bilgiler sunulmaktadır. Kitapta sürgün coğrafyası ile ilgili bilgiler verilerek sürgünlerin yaşadıkları coğrafya ve sürüldükleri yerler ve sürgünlerin sayısı hakkında bilgiler verilmiştir. Sürgünlerin karşılaştıkları barınma, beslenme hastalık, güvenlik problemleri ile onlara yapılan iç ve dış yardımlara da (Hilal-i Ahmer, İstanbul Hükümeti, Hindistan Müslümanları, Yabancı Ülkeler) yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde Yunan adalarının yapılan sürgünlerin hedefleri, yöntemi, şekli, ve uygulamaya konulduğu coğrafyadaki sürgüne gönderilen şahısların akabetleri hakkında bilgiler verilmektedir. Bu bölümde ayrıca Hıristiyanlaştırma faaliyetleri. Sivillere yapılan kötü muamele ve temel ihtiyaçların karşılanmasında yaşanan sıkıntılar ve bunlara yardım çalışmalarına yer verilmiştir. Mübadele, yurda dönüş ve sürgün sonucu Batı Anadolu'da Rumların iskânı faaliyetleri anlatılmıştır.

Yunanlıların Anadolu'da uyguladığı sürgünün uluslararası savaş hukuku açısından değerlendirilmesi ve insani boyutunun ele alındığı son bölümde

uluslararası savaş hukukunun esir, hasta ve yaralı-
ra yönelik düzenlemeleri, işgalci gücün sorumluluk-
ları ve Yunanlılar ile diğer işgal güçlerinin bunlara
uyup uymadığı sorgulanmaktadır. Yunanlıların sür-
gün uygulamaları karşısındaki ulusal ve uluslararası
tepkiler, sürgünün insani boyutu, sosyo-psikolojik
ve sosyo-ekonomik sonuçları irdelenerek, Yunan-
lıların sivilleri hedef alması insan hakları açısından
değerlendirilmiş, bu dönemde yaşanan
insanlık dramına dikkat çekilerek, Anadolu'nun
durumunu, yunan iddialarının asılsızlığını

belgeleyecek deliller ve gerçekler olarak ortaya
koymaya çalışılmıştır.

Demografik Oyun Sürgün(1919-1923) adlı eser,
özellikle bu alanda çalışan bilim adamlarının ve
alana meraklı olan, Milli Mücadele dönemini an-
lamaya ve öğrenmeye çalışan herkesin ilgi duyacağı
bir eser. Bu alandaki önemli bir eksiği dol-
duracağına inandığımız kitabın Türkiye Cumhuriyeti
tarihi çalışmalarına önemli katkılar sağlayacağı
kanaatindeyiz.

Mehmet EKİZ

KÜLTÜR ZENGİNLİKLERİMİZ

Türkiye'miz üzerinde oynanan çok yönlü
oyunlardan biri de, ülkemizde çok sayıda ve
ayırıcı özellikte azınlıkların
bulunduğu yolundaki iddialar
ve yayınlardır. Öyle ki, bu yay-
ınlar incelendiği zaman, Türki-
ye'de Türk yaşamadığı gibi bir so-
nuca varmak mümkündür. Zaten,
istenilen de bu görüntüyü yarat-
maktır. Batılı güçler, azınlıkları,
18. yüzyıl sonundan Lozan'a ka-
dar, Osmanlı Devleti üzerinde bir
baskı aracı olarak kullanmışlardır.
Onları isyana kışkırtmışlar, silâh
ve donanımla olduğu kadar, siya-
seten de daima desteklemişlerdir.
Yunan, Sırp, Bulgar ve Ermeni is-
yanlarında "Düvel-i Muazzama"nın tahrikçiliği ta-
rihi delillerle sabit olmuştur. Gayrimüslim tebaa
ile başlayan kışkırtıcılık daha sonra Müslüman
Arnavut, Arap ve Kürtlere kadar uzanmıştır. Nih-
ayet, son nokta olan Sevr'de bu uzun uğraşlar dip-
lomatik bir belge hâline getirilmiştir. Aynı oyu-
nun şimdi bir kere daha tekrarlanması için çalışıl-
maktadır.

20. yüzyılda Türkiye'nin etnik yapısı bü-

yük ölçüde değişmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda-
ki Ermeni terör hareketleri sonunda çıkarılan

Tehcir Kanunu ile göç ettirilen Er-
meni toplulukları, gittikleri top-
rakların Türkiye sınırları dışında
kalmalarıyla ora vatandaşları ol-
muşlardır. Kalanlar da, artık Tür-
lerle bir arada yaşamalarının
mümkün olmadığını görenek baş-
ka ülkelere göç etmişlerdir. Bugün
ülkemizde kayda değer bir Ermeni
cemaati kalmamıştır. Millî Mü-
cadele'den sonra büyük bir Rum kü-
lesi, döküntü Yunan askerleriyle
birlikte Türkiye'yi terk etmiştir.
Lozan'dan sonra ise İstanbul dışın-
daki Rumlar mübadeleye tabi tutu-

larak Yunanistan'a gönderilmişlerdir. 6/7 Eylül
1955 ve 1960'lardaki Kıbrıs olaylarından sonra da
Rumlar kalabalık kabileler hâlinde Türkiye'den
ayrılmıştır. Böylece Rum nüfus da çok azalmıştır.
Türkiye'ye yerleşmiş Musevîlere gelince: Onlar da
İsrail'in kurulmasıyla bu devlete gönüllü olarak
göçmüşlerdir. Geride kalanlar, bir-iki büyük şe-
hirdeki sayılı ailelerdir. Demek ki, ülkemizde
mevcut gayrimüslimlerin sayısında büyük bir

azalma olmuştur. Hepsinin toplamı yüzde yarım
bile değildir. Büyük çoğunluğu artık Türkler ve
Türkleşmiş Müslümanlar oluşturmaktadır.

Böyle olunca, kısaca çizdiğimiz bu tabloyu
göz önüne alan Batılı güçler azınlık ihdası yoluna
gitmişlerdir. Bu defa Rumeli'den ve Kafkasya'dan
gelip Türkiye'ye yerleşmiş Müslüman toplulukları
azınlık olarak ilân etmeye başlamışlardır. Vatan-
daşlarımızı Çerkez, Gürcü, Laz, Pomak, Boşnak,
Arnavut vb. şeklinde sınıflandırarak bunların
unutulmuş eski dillerini canlandırma gayretine gi-
rişmişlerdir. Avrupa Birliği'ni de manivela olarak
kullanmak suretiyle bu topluluklara millî asabiyet
ve ayrımcılık fikrini aşlamaya çalışmışlardır. Bu-
gün pek az kimsenin anlayabildiği dillerde yayın
yapan dergilerin ve radyoların ortaya çıkması bu
teşebbüslerin sonucunda gerçekleşmiştir. İlerde
bu toplulukların, geçen yüzyıldaki Ermeni, Rum,
Bulgar azınlıklar gibi siyasî istismara elverişli hâ-
le gelmesi için yoğun bir propaganda yürütülmek-
tedir.

Göz ardı edilen husus şudur: Adı geçen toplu-
luklar, Osmanlı-Türk kültürünü benimsemiş,
cumhuriyetin ilânından sonra da yeni rejime
uyum sağlamakta güçlük çekmemişlerdir. Devle-
te bağlı, görevlerini ifa eden, Türk soylu vatan-
daşlar gibi her imkândan rahatça yararlanan in-
sanlar olarak yaşamışlardır. Hâlâ da böyledir. İç-
lerindeki aşırı birkaç grup Batı'nın maşası olabili-
yorsa, bu durum bütün topluluğa teşmil edilemez.

Batı ajanlarının Türkiye'de rahatça çalışarak
yaptığı tespitler çeşitli şekillerde yayınlanmıştır.
Bunlara baktığımız zaman Tahtacıların, Yörükle-
rin, Türkmenlerin, Kırım Türklerinin, Türki-
stan'dan gelmiş soydaşlarımızın dahi ayrı ayrı azınlık
gibi gösterildiğini görmekteyiz. Azınlık yarat-
ma gayretkeşliğinin buralara kadar uzanması hay-
ret vericidir. Ama, daha vahimi, ülkemizdeki bazı
çevrelerin bu gibi maksatlı araştırmalara itibar
ederek mozaik edebiyatına kalkışmalarıdır. Bu
davranış, Türkiye'yi parçalama hesaplarına âlet
olmaktan başka bir anlam taşımamaktadır.

Bu gelişmeleri yakından takip ettiği anlaşılan,
değerli araştırmacı-yazar Oğuz Çetinoğlu, emek
mahsülü bir eserle dikkatleri çekiyor. "Kültür
Zenginliklerimiz" adıyla yeni yayınlanan kitabın-
da ülkemizdeki her topluluğu ayrı ayrı ele alarak
bunların Türk kültürüne olan yakınlığını, yakınlı-
ğını ve çok kere onunla bütünleşmesini vukuf-la
belirtiyor. "Kültür Zenginliklerimiz" sadece okun-
ması değil, saklanması ve zaman zaman müracaat
edilmesi gereken bir kaynak vasfını taşıyor.

"Kültür Zenginliklerimiz" in ilk üç bölümünde,
Türk tarihinin başlangıçtan cumhuriyete kadar
panoraması çiziliyor. Dördüncü bölümde ise,
azınlık olarak gösterilmeye çalışılan gruplar teker
teker ele alınarak özellikleri inceleniyor. Eserin
genel yaklaşımı, etnik ayrılık atfedilen grupların
Türk kültürüne ve yaşayışına nasıl itibak sağ-
ladıklarını göstermek şeklinde özetlenebilir.
Çetinoğlu, sakin ve inandırıcı ifade tarzı, akıcı üs-
lûbu ile konuya kavgacı değil uzlaştırıcı bir tavır-
la yaklaşıyor. Eserin sonunda geniş bir kaynakça
yer alıyor.

Kısa zamanda tükeneneğini umduğumuz "Kül-
tür Zenginliklerimiz" in bundan sonraki bas-
kılarında Türkiye'deki Rum nüfusla ilgili husus-
ların düzeltileceğini sanıyoruz. Ülkemizdeki Rum
nüfus 1.600.000 den çok azdır. Ancak binlerle
ifade edilebilir. Genel nüfusa oranı ise elbette ki
% 4,05 değildir.

Daha ziyade etnik temele dayanan araştı-
rma Bektaşiler, Mevlevîler, Şamanlar, Veh-
habîler gibi dinî vasıfta topluluklar yer almasa
isabetli olurdu diye düşünüyoruz. Başkalarının
onları azınlık telâkki etmesi gerçeklerle hiç uyuş-
muyor.

Deneyimli ve velûd bir yazar olan Oğuz
Çetinoğlu, bu eseriyle kültür hayatımıza önemli
bir katkıda bulunmaktadır. Tebrike değer bu
çalışmanın benzerleri ne kadar çoğalırse sislî
düşünceler de o ölçüde azalacaktır.

Altan DELİORMAN

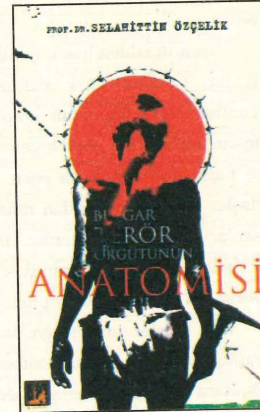
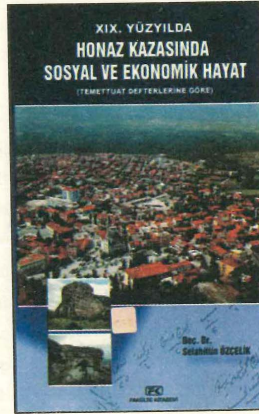
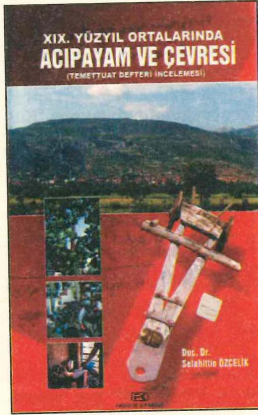
SELAHATTİN ÖZÇELİK' TEN ÜÇ KİTAP

Osmanlı Arşivi araştırmaları, Prof. Dr. Mübahat KÜTÜKOĞLU' nun açtığı çağırda, Doç. Dr unvanıyla Selahattin ÖZÇELİK' in geçen yıl iki kitap halinde yayınlanan temettuat defterleri incelemesi ile yeni bir ivme kazanmıştır.

Kitapların birincisi XIX. Yüzyılda Honaz Kazasında Sosyal ve Ekonomik Hayat adıyla Isparta Fakülte Kitabevi tarafından 561 sayfa olarak; ikincisi ise yine Ağustos 2005' de aynı yerde yayınlanan XIX.

ÖZÇELİK' in özdeyişi andıran "Tarih öğretimi yeni bir kimlik inşa faaliyetidir" hükmüne katlıyoruz.

Nisan 2006' da bu defa Prof. Dr unvanıyla ÖZÇELİK' in Bulgar Terör Örgütünün Anatomisi, Balkanlarda Kimlik Arayışı adlı kitabı İlgı Yayınları'ndan 158 sayfa olarak çıkmıştır. Bu kitap Balkan coğrafyasında Osmanlı halkı olarak yaşayan başta Makedonya olmak üzere, Bulgar, Yunan, Arnavut, Sırp, Rumen etnik yapısı arasında sıkışan Müslüman

Yüzyıl Ortalarında Acipayam ve Çevresi adlı kitaplardır. Pamukkale Üniversitesince desteklenen bu eserler mahalli olarak Denizli yöresi insanının yakın geçmişi öğrenebileceği temel başvuru kitabı niteliğindedir. Osmanlı arşiv kayıtları ayrıntılı olarak incelenip soyadı kanunundan önceki kasaba ve köy halkı hane reislerinin isim ve unvanları hatta meslekleri bile ortaya konulmaktadır. Okuyucusuna heyecan vereceği kuşkusuz, bu kitapların geçmişle bağı ve tarih bilincini kuvvetlendireceği kanaatinde-

Türklerin geçen asırdaki dramını anlatmaktadır. Çetelerin yapılaşması ve bunlar üzerindeki kilise etkisi göz önüne serilmekte; Balkan milletlerinin yaşadığı acılar, kimlik bunalımları, tarihî gerçekler, casusluk olayları sunulmakta olup bu kitabın Balkanların geleceği için ibretle okunması gerektiğini düşünmekteyiz.

Erdoğan PAMUK

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No TK/87

GAZETELERİN DİLİNDEN

Veli Savaş YELOK
S. Kürşat DOLUNAY

Her gün yüz binlerce insan tarafından okunan gazeteler, okuyucuların kendi ülkelerinden ve dünyadan haberdar olmalarını sağlayan, onları değişik konularda bilgilendiren ve esas malzemesi dil olan basın yayın araçlarından biridir. Dilin gazetelerde doğru ve etkili kullanılması, vermek istediği mesajın doğru ve anlaşılır bir şekilde okuyucuya ulaşmasını sağlar. Demek ki gazetelerin dikkat etmesi gereken hususlardan biri de dildir. Gazetelerde çalışan köşe yazarları, muhabirler ve yazı işleri müdürleri, başka konulara gösterdikleri hassasiyeti kullandıkları dile de göstermek zorundadırlar.

Basın dilinin nasıl olması gerektiği sorusuna cevap olabilecek şu değerlendirme konumuz açısından dikkate değerdir: "Basın dili, diğer alanlardan farklı bir kullanım özelliği olması gereken dildir diye düşünüyorum. Yani bilim dilinden, kültür dilinden, edebiyat dilinden farklı özellikleri olması gereken dil. Çünkü basının herkese hitap ediyor olmak gibi bir özelliği var. Okuryazar olan, hatta olmayan herkese hitap eder basın. O bakımdan bir kere basın dilinin açık ve sade olması, çok anlaşılabilir bir dil olması gerekir."¹

Herhangi bir günlük gazeteyi alıp baktığımızda maalesef gazetelerimizin dil konusunda gereken titizliği göstermediklerine şahit olabiliriz. Kullanılan resim ile haberin uyumsuzluğu, atılan başlık ile haberin örtüşmemesi, cümle bozuklukları, gereksiz yabancı kelime kullanımı, yazım ve noktalama yanlışlıkları ana dilini iyi bilen dikkatli okuyucuların hemen her gün gazetelerde rastlayabileceği türden yanlışlardır. Bu yanlışlarla karşılaşan bir insan, ister istemez, haber metnini yazan kişinin Türkçeyi iyi bilmediğini veya bu konuda iyi bir eğitim almadığını düşünüyor. Oysa bütün Türkiye'ye hitap eden bir gazete ve gazetenin çalışanları standart Türkçenin özelliklerini bilmeli ve bu kuralları haber metinlerinde uygulayabilmelidir. Gazetecilerin ve köşe yazarlarının Hakkı Devrim, Beşir Ayvazoğlu, Şiar Yalçın, Yağmur Atsız ve Yavuz Bülent Bâkdler kadar Türkçe konusunda hassas olmalarını beklemek hakkımız değil midir?

Çok kısa bir sürede hazırlanan gazetelerde bir takım yanlışlıkların olması belki hoş karşılanabilir. Ancak aynı yanlışlar aynı gazetede arka arkaya tekrar edildiği zaman ortada bir problem var demektir. Acelecilik, dikkatsizlik ve bilgisizlik olarak

belirtilebileceğimiz bu problemin çözümü de bizce gayet basittir. Gazeteler, alanında en az yüksek lisans yapmış birkaç Türk dili uzmanını işe alarak bu meseleyi halledebilirler.

Dil yanlışları ile ilgili olarak ortaya konulan eserlerin ve yazıların temel gayesi, bu yanlışları göstererek insanların ana dilleri konusunda bir şuur kazanmalarını ve bilgilennemelerini sağlamak, aynı yanlışları tekrarlamalarına engel olabilmektir. Başka bir ifadeyle bir dil kusurunun galat-ı meşhur olmasını önlemeye çalışmaktır. Yaygınlaşan bir dil kusuru, zamanla galat-ı meşhur² olarak herkes tarafından kullanılmakta ve "Galat-ı meşhur, lûgat-i fasihten evlâdır."³ sözünü haklı çıkarmaktadır. O hâlde neden bir kelimenin, bir ifadenin doğrusu varken yanlışını kullanalım?

Biz bu yazımızda yukarıdaki açıklamalarımızdan da anlaşılacağı gibi günlük gazetelerimizden Hürriyet ve Tercüman'da rastladığımız bazı dil yanlışlarını göstermek istiyoruz. Ancak bu iki gazeteyi incelemiş olmamız diğer gazetelerin Türkçe konusunda kusursuz olduklarını kesinlikle göstermez. Diğer gazeteleri de bu açıdan inceleyecek, yazımız herhâlde bir derginin boyutlarını aşardı. O hâlde incelediğimiz iki gazetede dikkatimizi çeken bazı dil yanlışları üzerinde durabiliriz.

Gazete ve televizyonlarda sıkça karşılaştığımız ve artık galat-ı meşhur olma yolundaki "seri katil" ifadesi anlam bakımından yanlıştır ve ne yazık ki hep bu şekilde kullanılmaktadır. Mesela Hürriyet'in 24 Eylül 2006 tarihli Pazar ilâvesinin 14. sayfasında "Seri Katilin Numarası" başlığı atılarak aynı hataya düşülmüştür. Aynı hata Tercüman gazetesinin 15 Haziran 2006 tarihli nüshasının 3. sayfasında yer alan "Küçük Vedat seri katil kurbanı" başlığında da görülmektedir. Art arda işlenen cinayetler için "seri cinayet" denilebilir. Ancak "seri" kelimesi "katil" kelimesinin sıfatı olarak kullanıla-

maz. "Seri katil" tamlaması, "aynı şekilde imal edilmiş katil" anlamına gelir. "Seri cinayet katilleri" şeklindeki kullanım ifadedeki yanlışlığı giderecektir.

Hürriyet'in yine aynı tarihli nüshasının üçüncü sayfasında, yazıların beğenerek okuduğumuz Bekir Coşkun, "Onuncu Köy" adlı köşesindeki yazısına "Dün gece anne kediler onu beklediler..." başlığını koymuş. Yazar burada "beklediler" çekimli fiilini "bekledi" şeklinde kullansaydı Türkçeye daha uygun olurdu. Çünkü dilimizde cansız varlıklar veya hayvanlar özne olarak görev aldıkları zaman cümlelerin yüklemi teklik şekilde bulunur.

Yazılara veya haberlere konulan başlıkların anlaşılır ve metinle bağlantılı olması, metin hakkında ipucu vermesi gerekir. Buraya aldığımız örnekte ne ifade edildiğini ancak yazıyı okuyunca anlayabildik. Ahmet Hakan'ın Hürriyet'teki köşesinde yer alan başlık şöyle: "Bebek'te birden Halil Bezmen" (24 Eylül 2006, s. 4). Yazar, İstanbul'un Bebek semtinde bir kafede otururken karşısına birden bire Halil Bezmen'in çıktığını ve onunla yaptığı küçük sohbeti anlatıyor. Buna göre "Bebek'te Halil Bezmen'e rastladım" dese ydi daha anlaşılır olmaz mıydı?

Yukarıdaki örneğe benzer bir yanlış kullanım da "Tıraş kremi markasına bir kadın, Bebek bezi markasına bir erkek" şeklindeki başlıktır (Hürriyet, İnsan Kaynakları ilavesi, 17 Eylül 2006, s. 3). Görüleceği gibi başlıkta bir anlam bulanıklığı söz konusudur. Burada kastedilen, şirketin tıraş kremi markasının başına bir kadın yöneticinin, bebek bezi markasının başına da bir erkek yöneticinin getirilmesidir. Ancak başlık bu durumu tam olarak yansıtmamaktadır.

"Daha 20 bile değiller" (Hürriyet, Pazar ilavesi, 23 Nisan 2006, s.1). Bu haber başlığından bir şey anladınız mı? Eğer anlamadıysanız kabahati kendi-

nizde değil habere bu başlığı koyanlarda aramalısınız. Yine anlaşılması güç ve Türkçe açısından yanlış bir ifadeyle karşı karşıyayız. Haberde, Kadınlar Tenis Birliği'nin yaptığı sıralamaya göre ilk yüz kişilik listede yirmi yaşına girmemiş bayan tenisçiler bulunduğu bahsediliyor. Dolayısıyla buradaki başlığın "Daha 20 yaşında bile değiller" şeklinde olması gerekirdi.

Haber metnini iyi yansıtmayan bir başlık da şöyledir: "Vali yolda kaldı, hediye oto başladı" (Hürriyet, 23 Nisan 2006, s.10). Haberde bazı sanayicilerin, arabası sık sık arızalanan valiye araba hediye ettikleri ve bunun âdeta bir gelenek hâline geldiği vurgulanıyor. Başlığı "Vali yolda kalınca kendisine otomobil hediye edildi" şeklinde düzeltebiliriz.

Türkçede karşılığı varken gereksiz yere yabancı kelime kullanmak da sık rastladığımız hatalardandır. Buna örnek olarak İngilizce show (şov) kelimesini gösterebiliriz. Şov kelimesi "Savcıya destek şov" (Tercüman, 22 Nisan 2006, s.11) başlığında görüleceği gibi "gösteri" kelimesinin yerine kullanılmıştır. Dikkatsizlikten kaynaklandığını umduğumuz bu tür yanlışlardan kaçınmak gerekir.

Dil bilgisinde nesne, "öznenin yaptığı işten etkilenen varlıklar" şeklinde tarif edilir. Türkçede bazı fiiller nesne alırken bazıları nesne almaz. Eğer bir cümlede nesne alması gereken bir fiil kullanırsak o cümlede mutlaka nesne unsuruna yer vermemiz gerekir. Ancak gazetelerin âdeta bir moda hâlinde bu kurala uymadığını görüyoruz. Aşağıdaki örnekler bunu açıkça göstermektedir:

"Şehit Yarbay'ın babası ağılattı" (Tercüman, 21 Haziran 2006, s.11),

"Yığınak korkuttu; Talabani panikte" (Tercüman, 25 Nisan 2006, s.1),

"Korkutan satış" (Tercüman, 12 Haziran 2006, s.11),

"Chirac uyardı: Limanlar açılmazsa müzakere durur" (Tercüman, 17 Haziran 2006, s.1),

"Sınavlar yoracak" (Tercüman, 9 Haziran 2006, s.14),

Nesne eksikliği ile ilgili olarak aldığımız bu beş örneği kısaca inceleyelim: Birinci örnekte "Şehit Yarbay'ın babası kimi ağlatmıştır?" sorusuna; ikinci örnekte "Yığınak kimi korkutmuştur?" sorusuna; üçüncü örnekte "Kimi korkutan satış?" sorusuna; dördüncü örnekte "Chirac kimi uyarmıştır?" sorusuna; beşinci örnekte ise "Sınavlar kimi yoracak?" sorusuna cevap bulamıyoruz. Öyleyse birer nesne konularak yukarıdaki cümleler şöyle düzeltilbilir:

"Şehit Yarbay'ın babası [herkesi] ağılattı"

"Yığınak [Talabani'yi] korkuttu; Talabani panikte"

"[Vatandaşı] korkutan satış"

"Chirac [Ankara'ya] uyardı: Limanlar açılmazsa müzakere durur"

"Sınavlar[öğrencileri] yoracak"

Gazetelerde zaman zaman karşılaştığımız bir başka ifade bozukluğu da kelimelerin yanlış yerde kullanılmasıdır. "Gözlüksüz güneşe bakma sonucu oksijen kaynağına gözlüksüz bakan kişilerde olduğu gibi gözlerde yanma, batma, kızarıklık, bulanma, ışıktan rahatsızlık, göz kapaklarında şişkinlik ve açamama gibi şikâyetler ortaya çıkıyor." (Tercüman, 5 Haziran 2006, s.20) cümlesinde de böyle bir yanlışlık yapılmıştır. "Gözlüksüz" kelimesi "güneş" kelimesinden önce kullanıldığı için "gözlüksüz güneş" gibi bir sıfat tamlaması ortaya çıkmaktadır. Oysa burada kastedilen, "güneşe gözlüksüz bakmak"tır. Dolayısıyla "gözlüksüz" kelimesi, "güneş" kelimesinden sonra getirildiğinde anlam daha anlaşılır olacaktır. İfade yönünden başka bozuklukların da olduğu bu cümle şu şekilde düzeltilmelidir: "Oksijen kaynağına gözlüksüz bakan kişiler-

de olduğu gibi güneşe gözlüksüz bakma sonucu, gözlerde yanma, batma, kızarıklık, bulanma, ışıkta rahatsızlık, göz kapaklarında şişkinlik ve göz kapaklarını açamama gibi şikâyetler ortaya çıkar.

Gazetelerin imla konusunda da gözden kaçırılan bazı hususlar bulunduğunu görmek mümkündür. Bunlardan biri de düzeltme işaretidir. Düzeltme işareti, "yazılışları bir, anlamları ve okunuşları ayrı olan kelimeleri ayırt etmek için, okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine konur."⁴ Kar (yağış), kâr (kazanç); varis (damar genişlemesi), vâris (mirasçı); adet (sayı), âdet (gelenek) gibi kelimeler bu kurala örnek olarak verilebilir. Tercüman gazetesinden aldığımız "Hakim ve savcı zammı Meclis'te" (6 Haziran 2006, s.8) ve "Hakim ve savcılar örgütleniyor" (7 Haziran 2006, s.8) başlıklarında "hâkim" kelimesinin üzerine konulması gereken düzeltme işareti unutulmuş. Oysa "hâkim" ile "hakim" kelimeleri anlam bakımından farklıdır. "Hâkim", yargıç demektir; "hakim" ise "hikmet sahibi, bilge kişi" anlamına gelir.

Yanlış ve uygun olmayan kelime kullanımı, gazetelerde gördüğümüz diğer dil yanlışları arasındadır. Geniş bir okuyucu kitlesine hitap eden gazeteler, sayfalarında standart Türkçeye aykırı olan bu gibi kullanımlara yer vermemelidir. "Kartal Roberts'i bitirdi" (Tercüman, 8 Haziran 2006, s.18) ve "Ze Roberto bitti" (Tercüman, 31 Mayıs 2006, s.17) başlıklarındaki "bitirdi, bitti" gibi sözler buradaki kullanımlarıyla Türkçeye uygun düşmeyen ifadelerdir. "Kartal Roberts'le anlaştı", "Galatasaray, Ze Roberto'yla transfer konusunda anlaştı" denilseydi daha güzel bir başlık atılmış olurdu.

İki gazetemizden gözümüze takılan bazı dil yanlışlarını yukarıda gösterdik. Buradaki amacımız birtakım yanlış kullanımları okuyucu-

nun dikkatine sunarak benzer veya aynı yanlışların tekrarlanmasına, daha da önemlisi dilimizin iç ve dış yapısına zarar verilmesine mümkün olduğu kadar engel olabilmektir. Aşağıya aldığımız şu açıklamanın, konuyu özetlemek açısından son derece önemli olduğunu düşünüyoruz: "Her dilin bir iç yapısı bir de dış yapısı vardır. Dilin iç yapısı, onun kuruluş ve işleyişi ile ilgilidir. Bir dilin imlasındaki bozukluk, doğru ve güzel yazılıp konuşulmamasından doğan yanlışlar, onun iç yapısını bozar. Eğer dilin dış yapısı da gerekli özen gösterilmeyip yabancı söz ve elderin akınına açık bırakılırsa, bu durum yine iç yapısı etkileyerek o dilin işleyişini bozmaya başlar. Dolayısıyla kısırlaşarak üreticiliğini, kimliğini ve gelişmesini yitirmesine yol açar."⁵ Burada olduğu gibi dil ve anlatım bozukluklarına dair kaleme alınan yazılar, Türkçemizin böyle bir duruma karşı karşıya gelmesini önlemek ve yapılan hataları ortaya koyarak gerekli tedbirlerin alınmasına vesile olmak için birer adım olarak değerlendirilmelidir. ■

¹ Türker Alkan, "Günlük Basında Haber Dili Olarak Türkçenin Kullanımı", Dil ve Dilimiz Türkçe (Sempozyum Bildirileri / 13-14 Kasım 2003), hzl.: Hüseyin Atabaş, TÖMER Yayınları, Ankara, 2004, s. 139.

² Galat-ı meşhur: Yanlış olduğu hâlde herkes tarafından kullanılan kelime veya söz. (bk. Türkçe Sözlük, 1. cilt, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998, s. 810; Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara, 1962, s. 328.)

³ Herkes tarafından kullanılan yanlış bir söz veya kelime, doğru sözden daha üstündür. (Açıldığımız verdiğimiz bu söz, Ferit Devellioğlu'nun adı geçen lügatinde "Galat-ı meşhur fasih-i mehcürdan evlâdır" şeklinde yer almaktadır, ki aynı manaya gelir. bk. s.328.)

⁴ Yazım Kılavuzu, 24. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005, s. 6.

⁵ Zeynep Korkmaz, "Kitle İletişim Araçlarında Türkçe", Türkçenin Dünü, Bugünü, Yarın Uluslararası Bilgi Şöleni-Bildiriler (7-8 Ocak 2002 / Ankara), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002, s. 57.

DENİZ KUVVETLERİ KOMUTANI ORAMİRAL YENER KARAHANOĞLU'NA TÜRK OCAKLARINDAN CEVAP

DKK Oramiral Yener KARAHANOĞLU'nun Türkcülüğü ütöpik bir düşünce olarak değerlendirilmesi tepkiye neden oldu. Kendi görüşünü Atatürkcülük olarak sunan Karahanoğlu, Atatürk'ün düşünceleriyle uyumlayan bir milliyetçilik tanımı yapması üzerine Türk Ocakları Genel Merkezi aşağıdaki bildiriye kamuoyuna açıkladı:

"Geçen hafta önce Kuvvet Komutanları ve son olarak Genel Kurmay Başkanı sırayla konuşular; ülke meselelerine ilişkin görüş ve tespitlerini açıkladılar. Konuşmaların üslup ve içeriği bunların devamının geleceğini, ileriki aylarda içeride ve dışarıda geniş tartışmaların yaşanacağını gösteriyor. Cumhurbaşkanı'nın seçimi öncesinde siyasi tansiyonun ciddi şekilde yükseleceğine ilişkin tahminleri doğrulayan bu gelişmeleri şimdilik bir tarafa bırakarak Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Yener KARAHANOĞLU'nun büyük bir yanlışını işaret etmek istiyoruz.

Sayın Karahanoğlu'na göre Atatürkcülük "adına Türkcülük denilen ütöpik düşüncüyü reddeder. Bu milliyetçilik anlayışı Türkiye Cumhuriyeti ile onu oluşturan ulusu, yalnızca milli sınırlar içinde ülke, ülkü ve dil birliği idealinde bağımsız bir devlet kurumu halinde yaşatmayı amaçlayan bir iktidardır".

Atatürk'te Türk Dünyası ufkunun varlığını inkâr eden, O'nun fikir ve düşünceleriyle, uygulamalarıyla, kurduğunu kurumların amaçlarıyla kesinlikle örtüşmeyen bu görüşlerin, silahlı kuvvetlerimizin en yüksek makamlarından birini temsil eden bir insan tarafından ifade edilmesi üzüntü vericidir.

Atatürk'ü ideolojik amaçlarla olduğundan çok farklı zeminlere taşımaya, referans yapmaya, özgün kimliğiyle bağdaşmayan sanal bir Atatürkcülük yaratmaya çalışanları biliyoruz. Bunlar toplumda itibarlanın bulunmadığını bildiklerinden kendilerini güçlü ve etkili gösterebilmek için çevreye yayılmak, müttefik ve dayanak bulmak isterler. Bunu sağlayabilmek için kılıktan kılığa girerler, iltisaklar kurarlar.

Nitekim Yener KARAHANOĞLU'nun konuşmasını köşesine taşıyan 80 öncesinin iflah olmaz Marksist-Leninist militanlarından biri sıratla geçmişe dönüyor, 70'li yılların "devrimci" girişimlerini hatırlıyor. O günlerde Sarp KURAY'ın öncülüğünde Deniz Harp Okulu'nda yapılan örgütsel çalışmalar bağlamında Bolşevik İhtilalinden esinlenerek yayımlanan devrim bildirisiyle Oramiral Yener Karahanoğlu'nun

konuşmasını "Devrim Deniz Harp Okulu'na geri döndü" başlığı altında irtibatlandırıyor.

"Bu kez bildiri spor salonunda gece yansı gizlice kaleme alınmamış, güpegündüz uluorta okunmuştur".

Sayın Oramiral şu sıralarda önemli bir gazetede köşe yazarlığı yapan bu eski Marksist militanın benzer mesinisi onaylar mı bilemeyiz; ama Türk Silahlı Kuvvetleri'ni içtenlikle seven, millî varlığımızın en güvenilir dayanağı gören, pek çok kurumun un ufak olduğu bir dönemde yıpranmadan kalmasını, tarihi işlevini hakkıyla yerine getirmesini gönülden arzulayan Türk milliyetçilerinin bu tablo karşısında büyük elem duyduklarını söylemek mecburiyetindeyiz.

Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in yerine Marksist-Leninist bir rejim kurmak için Silahlı Kuvvetler dahil ulaşabildikleri her kurumda örgütler kuran, Filistin'de eğitim, üniversiteleri karargah yapan, Castro, Che Guevera taklitçileri şimdi ebedî aleme intikal etmiş bulunan büyük komutanlarımızın, Memduh TAĞMAÇ'ın, Fuat DOĞU'nun, Faik TÜRÜN'ün, Cumhurbaşkanı Cevdet SUNAY'ın bilinçli ve kararlı tutumlarıyla suç üstü yakalandılar, başarsız kaldılar.

Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni "ilelebet payidar kalma" direktifini harfiyen yerine getiren o aziz insanları bir kere daha rahmetle ve saygıyla anarak, onlara varis olanlardan aynı özenin, dikkat ve basireti göstermelerini diliyor ve bekliyoruz."

4 Ekim 2006

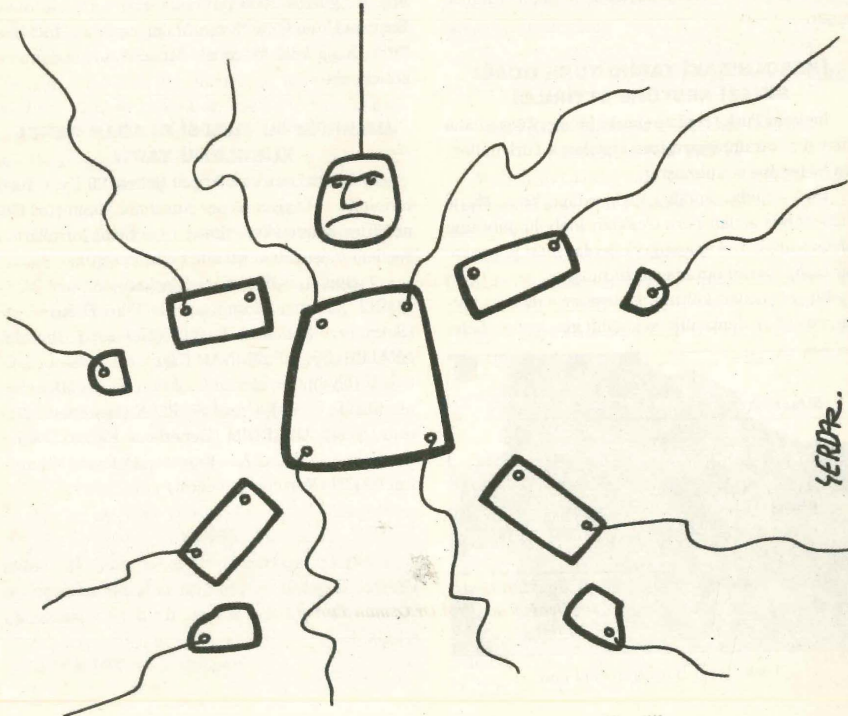
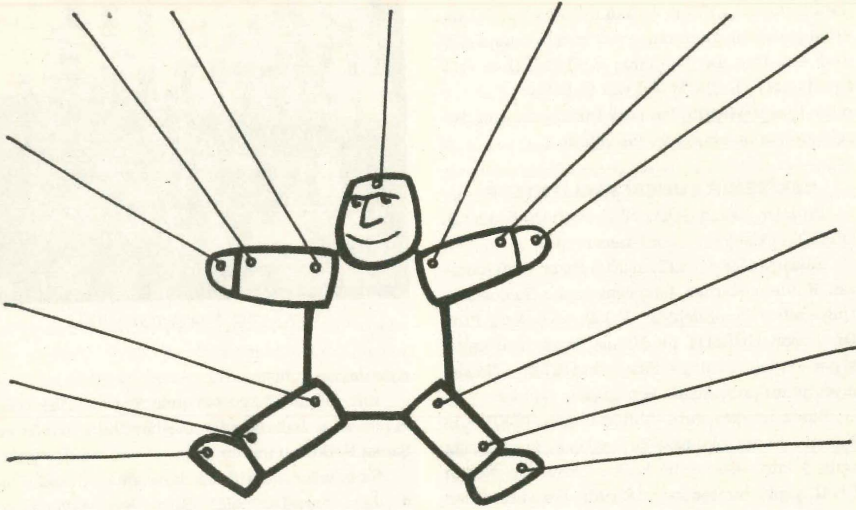
Türk Ocakları Genel Merkezi

TÜRK OCAKLARINDAN FRANSA'YA TEPKİ

Fransa'nın sözde Ermeni soykırımını reddetmeyi cezalandıran yasa çıkarması üzerine Türk Ocakları Genel Merkezi bir basın bildirisini yayınladı. Yayınlanan bildiriye, Fransız firmalarının kamu ihalelerine kesinlikle alınmaması, başta Türk Silahlı Kuvvetleri olmak üzere Fransız firmalarının büyük çapta mal satkılar alanların aynı uygulamaya tabii tutulması, Fransız firmalarının büyük ilgi duydukları nükleer santral, marmaray ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin helikopter ihalelerine girmelerinin kesinlikle engellenmesi talep edildi. Bütün bu sonuçlara ulaşabilmek için konunun halkımıza çeşitli kanallardan gerekli şekilde anlatılmasının "toplumsal bir seferberlik" haline dönüştürülmesi isteyen bildirinin tam metnini aşağıda sunuyoruz:

"Fransa, sözde Ermeni soykırımını reddetmeyi

ÇİZGİLER

Serdar SAĞLAM

TÜRK OCAKLARI PROF.DR. OSMAN TURAN TARİH ÖDÜLLERİ

Türk tarihinin önemli bir dönemi olan Selçuklular hakkında kaleme aldığı eserlerle Türk tarih yazıcılığında önemli bir yere sahip olan merhum Prof.Dr. Osman Turan'ın hâtrasını yaşatmak ve genel anlamda tarih araştırmalarını teşvik etmek amacıyla, ailesinin girişimi ve Türk Ocakları Genel Merkezinin akademik desteğiyle, 2004 yılından itibaren her yıl ödüller verilmektedir.

Ödüller iki kategoride verilecektir.

1- Jüri üyeleri 2006 yılı içinde yayımlanmış tarih kitaplarından, başarı ödülüne layık gördüklerini ödüllendirilmek üzere teklif edeceklerdir. Selçuklu dönemine ait çalışmalar tercih edilecektir.

Jürinin uygun gördüğü bir esere Prof.Dr. Osman Turan başarı ödülü verilecektir.

2- 2006 yılında kabul edilmiş olan tarih doktorası çalışmalarından yarışmaya katılmak üzere gönderilenler jüri tarafından değerlendirilerek en çok iki çalışmaya ilim teşvik ödülü verilecektir. Bu çalışmaların dörter nüsha olarak 31 Aralık 2006 tarihine kadar Türk Ocakları Genel Merkezine ulaştırılması gerekir.

Ödül alan eser, eğer yayınlanmamışsa, Ötüken Yayınevi tarafından telif ücreti ayrıca ödenerek yayımlanacaktır.

Değerlendirme Usulü

Aday eserler, Prof.Dr. **Bahaeddin Yediylıdız**(Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Emekli Öğretim Üyesi), Prof.Dr. **Erdoğan Merçil** (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Emekli Öğretim Üyesi), Prof.Dr. **Ahmet Yaşar Ocak**(Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi), **Nezhat Kösoğlu**(Türk Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanı) ve ailesinden birisi olarak **Fuat Turan**'dan oluşan beş kişilik daimî bir jüri tarafından değerlendirilir ve karar oy çokluğuyla alınır. Herhangi bir sebeple jüri üyelerinden ayrılanların yerine, Türk Ocakları temsilcisini Türk Ocakları Merkez Yönetim Kurulu, aile temsilcilerini ise merhum Prof.Dr. Osman Turan'ın aile büyükleri seçer.

Jüri, Mart ayında toplanır ve sonuçlar ilan edilir. Ödüller, Türk Ocakları'nın kültürel faaliyetlerinden birinde yapılacak törenle sahiplerine verilir.

Ödül miktarları her yıl yeniden belirlenerek ilân edilir.

2006 yılı ödülleri:

Başarı Ödülü	: 7.500.00. YTL.
Teşvik Ödülü	: 3.500.00. YTL.
Teşvik Ödülü	: 3.500.00 YTL.

İrtibat Bürosu:	:Türk Ocakları Genel Merkezi
Adres	:Türk Ocağı Cad, Prof.Dr.Osman Turan Sok. Nu:1 06520 Balgat/ANKARA
Tel	:(0.312) 284 35 90 (Pbx)
Belgegeçer	:(0.312) 284 31 23
Web	:turkocagi.org.tr
E-mail	:turkocagi@turkocagi.org.tr

49 yıldan beri
kaliteye imzamızı atıyoruz

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No TK / 87

 GÜRİŞ
1958 İNŞAAT VE MÜHENDİSLİK A.Ş.

Ankara - Konya Devlet Yolu 23. Km. P.K. 15 06831 Gölbaşı / Ankara / TÜRKİYE
Tel: 90.312.484 05 70-484 15 26 • Faks: 90.312.484 26 77
E-mail: info@guris.com.tr • Web: www.guris.com.tr

ISO 9001